

SAMRÅDSHANDLING

Vattentjänstplan

MÖNSTERÅS KOMMUN

Upprättad 2017-06-19

Reviderad 2023-xx-xx

Antagen av kommunfullmäktige 202x-xx-xx som ett tematiskt tillägg till kommunens översiktsplan

VA-plan blir vattentjänstplan

Första versionen av Mönsterås kommuns VA-plan antogs år 2017. Enligt Vattenmyndigheternas åtgärdsprogram för perioden år 2022–2027 ska kommunerna upprätta/revidera plan för dricksvatten, spillvatten och dagvatten, så kallad VA-plan.

”Kommunerna ska upprätta eller revidera plan för dricksvatten, spillvatten och dagvatten (VA-plan) och genomföra åtgärder i enlighet med planen så att miljö kvalitetsnormerna för yt- och grundvatten ska kunna följas. Samverkan ska ske med berörd länsstyrelse. Åtgärden är av löpande karaktär och är en revidering från Åtgärdsprogram 2016–2021. Åtgärden ska påbörjas omgående och genomföras löpande.” [åtgärd 5]

Vid årsskiftet 2022/2023 inträdde en ändring i Lag (2006:412) om allmänna vattentjänster som innebar krav på kommunerna att ta fram aktuella vattentjänstplaner.

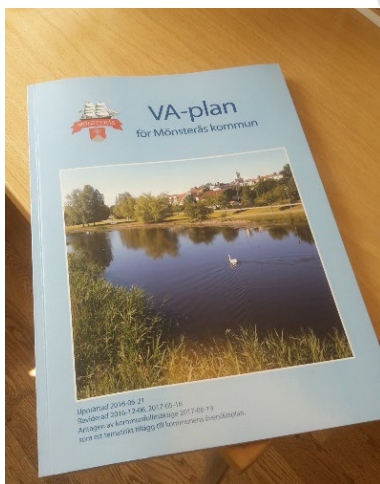
6 a § Det ska finnas en aktuell vattentjänstplan i varje kommun.

Kommunfullmäktige beslutar om antagande och ändring av en vattentjänstplan.

Kommunfullmäktige ska minst vart fjärde år pröva om vattentjänstplanen är aktuell med hänsyn till behovet av allmänna vattentjänster.

Vattentjänstplanen ska visa hur kommunen långsiktigt planerar för att tillgodose behovet av allmänna vattentjänster samt vilka åtgärder som ska vidtas för att den allmänna VA-anläggningen ska fungera vid skyfall.

Mönsterås kommun har i samband med det nya lagkravet valt att omvandla befintlig VA-plan till vattentjänstplan. I denna version av Vattentjänstplan har befintlig VA-plan (antagen 2017) aktualiserat och nya, kompletterande delar har arbetats in i dokumentet.

Vad är en vattentjänstplan?

En väl fungerande vatten- och avloppsförsörjning är en grundläggande förutsättning för ett hållbart samhälle. Ändamålsenliga och tillförlitliga VA-anläggningar säkerställer att såväl hälsorisker som miljömässiga risker minimeras. En plan tas fram för att få ett dokument med en samlad nulägesbild samt kunna möta befintliga och framtida krav. Planen ger en helhetsbild av vatten- och avloppsfrågor i kommunen, ger vägledning som underlättar beslutsfattande samt underlag för åtgärdsarbete.

Mönsterås kommuns Vattentjänstplan består av tre deldokument:
VA-översikt, VA-policy och handlingsplan.

VA-översikt - en aktuell beskrivning av den nuvarande vatten- och avloppsförsörjningen i kommunen.

VA-policy - anger kommunens viljeriktning, strategiska vägval och riktlinjer som ska styra VA-planeringen framöver.

Handlingsplan - den långsiktiga planen som ska ge svar på vad som ska göras, när det ska göras och hur det ska göras.

Implementering och uppföljning - åtgärderna som beskrivs i planen ska verkställas.

Arbetet med att revidera befintlig VA-plan och ta fram en Vattentjänstplan har pågått under år 2023. Syftet är att skapa en långsiktigt hållbar hantering av vatten och avlopp i kommunen och säkerställa en god vattenkvalitet i våra vatten. Planen sträcker sig över en 12 årsperiod. VA-planen är ett tematiskt tillägg till översiktsplanen och ska ses över minst en gång per mandatperiod.

Innehållsförteckning

Inledning	6
VA-Översikt	7
Omvärldsfaktorer och styrande dokument	8
Nulägesbeskrivning	18
Allmän vatten- och avloppsanläggning	18
Enskild vatten- och avloppsanläggning	31
Vattenförekomster och miljö kvalitetsnormer	36
Naturgivna förutsättningar	44
Kända risker och problem	47
Kommunens framtida utveckling	48
Framtida behov	49
Slutsatser	51
VA-Policy	55
Inledning	56
Övergripande mål	57
Vattenförsörjning	58
Avloppshantering	59
Dagvattenhantering	60
Kretsloppsanpassning	60
Klimatanpassning	60
Ansvarsfördelning	61
Handlingsplan	65
Inledning	66
Plan för den allmänna VA-anläggningen	68
Plan för den allmänna VA-anläggningen vid skyfall	76
Plan för den allmänna VA-anläggningen vid havsnivåhöjning/höga flöden i vattendrag	83
Dagvattenstrategi	88
VA-utbyggnadsplan	95
Handlingsplan enskild vatten- och avloppsanläggning	102
Områden som väntar på kommunalt VA	106
Kretsloppsanpassning	107

Klimatanpassning	108
Miljökonsekvensbeskrivning	110
Referenser	111
Ordlista	112

Samrådshandling

Inledning

Innehåll och syfte

Syftet med att ta fram en vattentjänstplan är att skapa en långsiktigt hållbar VA-planering i kommunen. Samtidigt ska planen utgöra underlag för åtgärder och satsningar mot nya mål inom dricksvattenförsörjning, avloppsanslutning och dagvattenhantering. Vattentjänstplanen ska omfatta hela kommunens VA-försörjning.

Arbetet med att ta fram vattentjänstplanen utgår från *Vägledning vid framtagande av vattentjänstplan – komplettering av VA-plan* (Havs- och Vattenmyndigheten, 2022) samt *Vägledning vid framtagande av vattentjänstplan - komplettering av VA-plan* (Svenskt Vatten 2022). Planen innehåller tre delar: VA-översikt, VA-policy och VA-handlingsplan. Den första delen, översikten, är en aktuell beskrivning av den nuvarande VA-försörjningen i kommunen och ligger till grund för det fortsatta arbetet. Policyn är nästkommande del och anger kommunens viljeriktning, strategiska vägval och riktlinjer som ska styra VA-planeringen. VA-handlingsplanen utarbetas utifrån översikten samt policyn och är den långsiktiga planen som ska ge svar på vad som ska göras, när det ska göras och hur det ska göras. Vattentjänstplanen ska ingå som ett tematiskt tillägg till kommunens översiktsplan och sträcker sig över en 12 årsperiod. Behovet av revidering ska ses över en gång per mandatperiod.

Vattentjänstplanen har varit föremål för samråd och granskning enligt plan- och bygglagen. Samråd sker mellan 14 juni till och med 28 juli 2023.

Organisation

Styrgrupp

Kommunstyrelsens arbetsutskott

Ledningsgrupp

Teknisk chef Anette Elmgren- Petersson

Miljö- och byggchef Malin Engdahl

Samhällsbyggnadschef Henrik Eriksson

Arbetsgrupp

Projektledare Lena Simonsson

Planarkitekt Kajsa Engman

Planarkitekt Frida Emtorp

Miljöinspektör Dag Hansson

VA-Renhållningschef Ronnie Björkström

VA-Översikt

Omvärldsfaktorer och styrande dokument

Lagkrav, styrande dokument och mål

- **Miljöbalken**

I miljöbalken (1998:808) finns huvuddelen av den svenska lagstiftningen på miljöområdet samlad. Bestämmelserna i miljöbalken syftar till att främja hållbar utveckling och därigenom tillförsäkra nuvarande och kommande generationer en hälsosam och god livsmiljö. Människors hälsa och miljö ska skyddas mot skador och olägenheter. Mark, vatten och fysisk miljö ska användas så att långsiktigt hållbar god hushållning tryggas utifrån ett ekologiskt, socialt, kulturellt och samhällsekonomiskt perspektiv.

Miljöbalken innehåller allmänna hänsynsregler och precisa bestämmelser. I miljöbalken och dess förordningar framgår det att orenat spillvatten inte får släppas ut utan tillstånd. Det finns ett anmälningss- eller tillståndskrav på samtliga avloppsanläggningar såväl stora som små. Avloppsvattnet ska renas och tas om hand på ett lämpligt sätt. Med stöd av miljöbalken formuleras lokala hälsoskyddsföreskrifter, miljökonsekvensbeskrivningar, miljökvalitetsnormer med mera.

- **Lagen om allmänna vattentjänster**

Lagen om allmänna vattentjänster, LAV (2006:412), syftar till att säkerställa att vattenförsörjning och avlopp ordnas för ny och befintlig bebyggelse, i ett större sammanhang, om det behövs med hänsyn till människors hälsa eller miljön. Vattentjänster omfattar såväl dricksvatten som spillvatten och dagvatten. Lagen reglerar bland annat kommunens skyldigheter att ordna och drifta VA-anläggningar, verksamhetsområden, avgifter med mera.

6 § LAV - Kommunens skyldighet att ordna vattentjänster

Om det med hänsyn till skyddet för människors hälsa eller miljön behöver ordnas vattenförsörjning eller avlopp i ett större sammanhang för en viss befintlig eller blivande bebyggelse, ska kommunen

- 1. bestämma det verksamhetsområde inom vilket vattentjänsten eller vattentjänsterna behöver ordnas, och*
- 2. se till att behovet snarast, och så länge behovet finns kvar, tillgodoses i verksamhetsområdet genom en allmän VA-anläggning.*

Vid bedömningen av behovet enligt första stycket ska särskild hänsyn tas till förutsättningarna att tillgodose behovet av en vattentjänst genom en enskild anläggning som kan godtas med hänsyn till skyddet för människors hälsa och miljön.

Länsstyrelsen utövar tillsyn över att kommun fullgör sina skyldigheter enligt denna paragraf.

- **Plan-och bygglagen**

I plan- och bygglagen (2010:900) regleras byggandet samt användningen av mark- och vattenområden. Alla kommuner ska ha en aktuell översiktsplan. Denna anger kommunens riktlinjer och ger vägledning för mark- och vattenanvändningen. Planläggningen är en kommunal angelägenhet och kommunen har monopol på att utforma samt anta detaljplaner inom sitt geografiska område. I detaljplaner antas styrande och rättsverkande bestämmelser.

- **Regler för dricksvatten**

Dricksvatten är ett av våra viktigaste livsmedel. Dricksvatten får inte orsaka ohälsa. Därför finns föreskrifter och allmänna råd för att säkerställa detta. Det nya dricksvattendirektivet, infört år 2023, ställer en rad skärpta och nya krav på alla EU:s medlemsländer. Förändringarna i direktivet berör de svenska VA-organisationerna, bland annat revidering av dricksvattenföreskrifterna.

- **Livsmedelsverkets föreskrifter**

Livsmedelsverkets föreskrifter ska säkerställa användarens intressen från källan via vattenverket till hushållen. Vattentäkter där uttag är större än 10m³ per dygn eller där uttag för fler än 50 personer görs innefattas av föreskrifterna. Även mindre vattentäkter/brunnar innefattas om det handlar om kommersiell eller offentlig verksamhet.

Verksamhetsutövaren dvs. den som producerar dricksvatten eller förser konsumenterna med dricksvatten via ett ledningsnät, ska uppfylla kraven i föreskrifterna. Krav ställs bl.a. på beredning och distribution, egenkontroll, provtagning och kvalitetskrav i form av gränsvärden.

- **Livsmedelsverkets råd om enskild dricksvattenförsörjning**

Dessa råd gäller för dricksvatten från vattenverk och enskilda brunnar eller enskilda dricksvattenanläggningar, som i genomsnitt tillhandahåller mindre än 10m³ dricksvatten per dygn eller försörjer färre än 50 personer. Såvida vattnet inte tillhandahålls eller används som en del av en kommersiell verksamhet eller offentlig verksamhet. Då gäller livsmedelsverkets föreskrifter. Det är fastighetsägaren/brunnägaren eller ägarföreningen som ansvarar för drift, skötsel och vattenkvalitet av den enskilda anläggningen.

- **Anläggningslagen**

I anläggningslag (1973:1149) regleras bestämmelser som rör inrättandet av gemensamhetsanläggningar som rättsligt knyts till deltagande fastigheter. I de fall VA-huvudmannen inte har skyldighet att inrätta ett verksamhetsområde för vatten och/eller avlopp, har samhället överlämnat ansvaret för VA-utbyggnaden till den enskilda fastighetsägaren. Ofta är det enda alternativet att man inrättar ett så kallat enskilt avlopp för den egna fastigheten. Det kan dock finnas anledningar för närbelägna fastigheter att gå samman och inrätta en gemensam anläggning. Sådana anläggningar kräver någon form av överenskommelse mellan fastigheterna. Detta regleras i anläggningslagen och prövas vid förrättning av lantmäterimyndigheten.

Vattenförvaltning

Inom EU finns sedan år 2000 ett gemensamt regelverk, ramdirektivet för vatten, även kallat vattendirektivet. Det införlivades i den svenska lagstiftningen år 2004 och har sin grund i att Europas medlemsländer på ett gemensamt sätt ska arbeta med att bevara och förbättra vattenmiljön i grund- och ytvatten. Övergripande ska arbetet vara inriktat på att minska föroreningar, främja hållbar vattenanvändning och förbättra tillståndet för de vattenberoende ekosystemen. Det övergripande målet är att vattenförekomster¹, ska uppnå miljö kvalitetsnormen god status till år 2015 eller senast till år 2027. De vatten som redan anses ha god status får inte försämrats. Arbetet är gränsöverskridande, vatten är gränslöst och för att säkra en god vattenkvalitet måste samarbete ske såväl över kommungränser som nationella gränser.

Arbetet med vattendirektivet kallas vattenförvaltning och är indelat i cykler som omfattar sex år. En förvaltningscykel inleds med att vattnet kartläggs och övervakas, underlaget används sedan för att bedöma vattnets nuvarande tillstånd, så kallad statusklassning. Ytvatten (sjöar, vattendrag, kustvatten) bedöms utifrån begreppen ekologisk och kemisk status. Grundvatten bedöms utifrån kemisk och kvantitativ status, alltså om vattenuttaget är i balans med grundvattenbildningen. Klassningen bygger på insamlade data om vattnen och expertbedömningar.

Begreppet ekologisk status innebär att en bedömning görs av kvaliteten på förekomsten av växt- och djurarter. Bedömningen görs utifrån biologiska (ex. fisk, bottenfauna), fysikalisk-kemiska (ex. näringsämnen, försurning) samt hydromorfologiska (ex. vandringshinder, rensning, kanalisering) kvalitetsfaktorer. Den kvalitetsfaktor som är sämst bestämmer den sammanvägda ekologiska statusen. Klassificeringsskalan för ekologisk status är femgradig, från dålig till hög. Hög status motsvarar endast en liten avvikelse från ett referensvärde där ett vatten är i stort sett naturligt eller har liten mänsklig påverkan.

Kemisk status bestäms genom att mängden av ett antal bestämda förorenande ämnen mäts i en ytvattenförekomst. I vattendirektivet finns en lista med gränsvärden för prioriterade ämnen. Om mätningar visar att gränsvärden överskrids för dessa ämnen uppnår vattenförekomsten inte god status. Klassificeringsskalan för kemisk status är ”god” eller ”uppnår ej god”.

Miljö kvalitetsnormer (MKN)

Statusklassningen ligger till grund för miljö kvalitetsnormer (MKN), dessa uttrycker den kvalitet en vattenförekomst ska ha vid en viss tidpunkt. Det är Vattenmyndigheten som beslutar vilka miljö kvalitetsnormer som ska gälla för respektive vattenförekomst. Målet är att alla vattenförekomster ska uppnå god status till år 2027 vissa fall 2033. Det finns även krav på att vattenförekomster som uppnår god status inte får försämrats. Där god status inte uppnås krävs åtgärder.

¹ Vattenmyndigheterna har delat in vatten i så kallade vattenförekomster, vilket kan vara en sjö, ett vattendrag, del av ett vattendrag, ett kustvattenområde eller grundvatten.

Åtgärdsprogram och särskilda krav på kommunal verksamhet

Vattenmyndigheten tar fram åtgärdsprogram som riktar sig till kommuner och myndigheter i slutet av varje förvaltningscykel. Här beskrivs de åtgärder som bedöms nödvändiga för att de beslutade miljö kvalitetsnormerna ska uppnås i tid inom vattendistriktet. Åtgärderna är juridiskt bindande och innebär dels att utveckla styrmedel, dels konkreta förbättringar av vattenmiljön. Exakt hur åtgärderna ska genomföras avgör respektive myndighet.

Södra Östersjöns vattendistrikt, som Mönsterås kommun tillhör, har tagit fram ett åtgärdsprogram för åren 2022–2027. I programmet finns 6 åtgärder framtagna som riktar sig särskilt till kommunerna samt en övergripande åtgärd gällande årlig åiterrapportering som berör samtliga myndigheter och kommuner. Se utdrag ur *Åtgärdsprogram för vatten 2022–2027 Södra Östersjöns vattendistrikt* nedan.

Övergripande åtgärd 1:

Alla centrala myndigheter, länsstyrelser, regioner och kommuner som omfattas av detta åtgärdsprogram ska årligen, med början 2022, rapportera till Vattenmyndigheten vilka åtgärder som genomförts under föregående kalenderår i syfte att säkerställa att miljö kvalitetsnormerna för yt- och grundvatten inom myndighetens eller kommunens verksamhetsområde ska kunna följas. Utvecklingen av rapporteringen görs i samverkan med vattenmyndigheterna i samverkan. Åtgärden är av löpande karaktär och är en revidering från Åtgärdsprogram 2016–2021. Åtgärden ska därför påbörjas omgående och genomföras löpande.

Kommunerna, åtgärd 1:

Kommunerna ska genomföra en förvaltningsövergripande planering för åtgärdsprogrammets genomförande med fokus på de yt- och grundvattenförekomster där det behövs åtgärder för att miljö kvalitetsnormerna ska kunna följas. Planeringen ska bedrivas i samverkan med berörda utifrån ett avrinningsområdesperspektiv. Den förvaltningsövergripande planeringen ska säkerställa att miljö kvalitetsnormerna för yt- och grundvatten beaktas i alla tillämpliga delar av kommunens verksamhet. I följande verksamheter och planer, samt i andra tillämpliga områden, där kommunen har ansvar och mandat ska planeringen tillgodose att miljö kvalitetsnormerna uppnås: a. tillsynsplan och behovsutredning för miljöfarlig verksamhet som inkluderar små avlopp, vattenskyddsområden, förorenade områden, jordbruk, b. översikts- och detaljplaner, och c. dricksvatten, spillvatten och dagvatten (VA-plan). Den förvaltningsövergripande planeringen ska dessutom innefatta a. en plan för vattenanvändning i ett förändrat klimat med utgångspunkt i den regionala vattenförsörjningsplanen och b. en plan för samverkan med berörda kommuner inom kommunens av- och tillrinningsområden. Åtgärden är ny i Åtgärdsprogram för vatten 2022–2027. Åtgärden ska vara vidtagen senast tre år efter åtgärdsprogrammets fastställande och sedan genomföras löpande.

Kommunerna, åtgärd 2:

Kommunerna ska särskilt prioritera sin tillsyn av

- a. miljöfarliga verksamheter enligt miljöbalk (1998:808) (MB) 9 kap.
- b. förorenade områden enligt MB 10 kap.
- c. jordbruk och annan verksamhet enligt MB 12 kap.

Detta innebär att kommunerna ska:

- i sin tillsynsplanering, prioritera tillsyn av verksamheter som bidrar till att miljö kvalitetsnormerna för yt- och grundvatten inte följs eller riskerar att inte följas.
- i sin tillsyn av verksamheter, ställa de krav som behövs där det finns en risk att miljö kvalitetsnormerna för yt- och grundvatten inte kan följas på grund av påverkan från den aktuella verksamheten.
- i sin tillsyn av förorenade områden, särskilt prioritera och ställa krav på utredningar och åtgärder, så att miljö kvalitetsnormerna för yt- och grundvatten kan följas.

Kommunen ska därefter följa upp och säkerställa att det vid de verksamheter som påverkar vattenkvaliteten genomförs de åtgärder som behövs för att följa miljö kvalitetsnormerna för yt- och grundvatten. Om det uppstår behov av att genomföra omprövningar av tillstånd eller villkor eller återkallelser av tillstånd för att få nödvändiga åtgärder till stånd, ska kommunerna ta initiativ till att sådana administrativa åtgärder genomförs.

Åtgärden ska genomföras med stöd av den förvaltningsövergripande vattenplanering som ska utarbetas enligt Kommunernas åtgärd 1.

Åtgärden ska när så är motiverat genomföras i samverkan med andra kommuner inom samma avrinningsområde respektive tillrinningsområde för grundvatten.

Åtgärden är av löpande karaktär och är en revidering från Åtgärdsprogram 2016–2021. Åtgärden ska därför påbörjas omgående och genomföras löpande.

Kommunerna, åtgärd 3:

Kommunerna ska säkerställa ett långsiktigt skydd för den nuvarande och framtida dricksvattenförsörjningen. Kommunerna behöver särskilt:

- a. anordna erforderligt skydd för allmänna och enskilda dricksvattentäkter, exempelvis i form av vattenskyddsområde, för vattentäkter som försörjer fler än 50 personer eller där vattentäktens uttag är mer än 10 m³/dygn.

- b. göra en översyn av vattenskyddsområden som inrättats före införandet av miljöbalk (1998:808) (MB) och där behov finns revidera skyddsområdets avgränsningar och tillhörande föreskrifter så att tillräckligt skydd uppnås.
- c. bedriva systematisk och regelbunden tillsyn över vattenskyddsområden.
- d. utöva tillsyn över de vattentäkter som kommunen har föreskrivit tillståndsplikt för enligt MB 9 kap. 10 §.

Åtgärden ska genomföras i samarbete med Länsstyrelserna.

Åtgärden ska vara vidtagen senast tre år efter åtgärdsprogrammets fastställande

Kommunerna, åtgärd 4:

Kommunerna ska genomföra översikts- och detaljplanering samt prövning och tillsyn enligt plan- och bygglag (2010:900) (PBL), på ett sådant sätt att det bidrar till att miljökvalitetsnormerna för yt- och grundvatten ska kunna följas. Kommunerna ska särskilt:

- a. säkerställa att miljökvalitetsnormerna för vatten, utifrån aktuellt planeringsunderlag, från bland annat Vatteninformationssystem Sverige (VISS), beaktas vid fysisk planering och andra ärenden, som regleras i PBL,
- b. tillgodose att översiktsplanen tar hänsyn till och samordnas med aktuella planeringsunderlag, bland annat regionala vattenförsörjningsplaner, på ett sådant sätt att miljökvalitetsnormerna för vatten kan följas.

Åtgärden behöver genomföras i samverkan med den länsstyrelse som har tillsynsansvar och berörda kommuner inom avrinningsområdet samt berörd region i de fall kommunen är inom ett område som omfattas av regional fysisk planering.

Åtgärden är av löpande karaktär och är en revidering från Åtgärdsprogram 2016–2021. Åtgärden ska därför påbörjas omgående och genomföras löpande.

Kommunerna, åtgärd 5:

Kommunerna ska upprätta eller revidera plan för dricksvatten, spillvatten och dagvatten (VA-plan) och genomföra åtgärder i enlighet med planen så att miljökvalitetsnormerna för yt- och grundvatten ska kunna följas. Samverkan ska ske med berörd länsstyrelse. Åtgärden är av löpande karaktär och är en revidering från Åtgärdsprogram 2016–2021. Åtgärden ska påbörjas omgående och genomföras löpande.

Kommunerna, åtgärd 6:

Kommunerna ska verka för att minska utsläppen av dioxiner och dioxinlika föreningar från småskalig förbränning.

Åtgärden ska genomföras i samverkan med Naturvårdsverket, Energimyndigheten och länsstyrelserna.

Åtgärden ska genomföras så att den bidrar till att de åtgärder vidtas som behövs för att miljökvalitetsnormerna för vatten ska kunna följas.

Åtgärden är av löpande karaktär och är en revidering från kompletterande Åtgärdsprogram 2018–2021. Åtgärden ska därför påbörjas omgående och genomföras löpande.

För perioden 2022–2027 har Vattenmyndigheten i Södra Östersjöns vattendistrikt för första gången även tagit fram en delförvaltningsplan samt delåtgärdsprogram mot torka och vattenbrist. Till grund för detta ligger de senaste årens problem med vattenbrist, låga grundvattennivåer och torka i de sydöstra delarna av landet. Åtgärderna i programmet handlar om rådgivning och tillsynsvägledning för att behålla mer vatten i landskapet samt underlätta för vattenhållande åtgärder. Inga åtgärder riktas specifikt mot kommunerna.

Miljömål – nationella, regionala och lokala

Miljö kvalitetsmålen beskriver det tillstånd i den svenska miljön som miljöarbetet ska leda till. Sveriges riksdag har antagit ett generationsmål, 16 nationella miljö kvalitetsmål samt flera etappmål vilka syftar till att vi inom en generation, fram till år 2030, ska lösa de stora miljöproblemen i Sverige. FN har beslutat om en Agenda 2030 för hållbar utveckling, innehållande 17 globala mål och 169 delmål. De svenska miljömålen pekar ut vägen mot en hållbar utveckling och utgör den ekologiska dimensionen av Agenda 2030. En samlad information om målen och hur det går i arbetet med dem finns på den nationella miljömålsportalen (www.sverigemiljomal.se) Nedan redovisas de miljö kvalitetsmål som är starkt kopplade till VA-planering.

Nationella miljö kvalitetsmål	Målets lydelse (www.sverigemiljomal.se)
Ingen övergödning	”Halterna av gödande ämnen i mark och vatten ska inte ha någon negativ inverkan på människors hälsa, förutsättningarna för biologisk mångfald eller möjligheterna till allsidig användning av mark och vatten.”
Levande sjöar och vattendrag	”Sjöar och vattendrag ska vara ekologiskt hållbara och deras variationsrika livsmiljöer ska bevaras. Naturlig produktionsförmåga, biologisk mångfald, kulturmiljö värden samt landskapets ekologiska och vattenhushållande funktion ska bevaras samtidigt som förutsättningar för friluftsliv värnas.”
Grundvatten av god kvalitet	”Grundvattnet ska ge en säker och hållbar dricksvattenförsörjning samt bidra till en god livsmiljö för växter och djur i sjöar och vattendrag.”

Hav i balans samt levande kust och skärgård	”Västerhavet och Östersjön ska ha en långsiktigt hållbar produktionsförmåga och den biologiska mångfalden ska bevaras. Kust och skärgård ska ha en hög grad av biologisk mångfald, upplevelsevärden samt natur- och kulturvärden. Näringar, rekreation och annat nyttjande av hav, kust och skärgård ska bedrivas så att en hållbar utveckling främjas. Särskilt värdefulla områden ska skyddas mot ingrepp och andra störningar.”
God bebyggd miljö	”Städer, tätorter och annan bebyggd miljö ska utgöra en god och hälsosam livsmiljö samt medverka till en god regional och global miljö. Natur- och kulturvärden ska tas till vara och utvecklas. Byggnader och anläggningar ska lokaliseras och utformas på ett miljöanpassat sätt och så att en långsiktigt god hushållning med mark, vatten och andra resurser främjas.”

De nationella miljömålen har brutits ner och konkretiserats till regionala miljömål. Länsstyrelsen i Kalmar ansvarar, tillsammans med Skogsstyrelsen, för det regionala miljömålsarbetet och har beslutat om de regionala miljömålen för länet. Mer information finns på länsstyrelsens hemsida.

År 2020 antogs nya lokala miljömål för Mönsterås kommun. Dessa miljömål visar vad kommunen ska göra på lokal nivå för att hjälpa till att nå de nationella miljömålen och de miljömässiga målen i Agenda 2030. Miljömålen för Mönsterås kommun är indelade i fyra fokusområden: Ett hållbart liv i Mönsterås kommun, fossilbränslefri och energieffektiv kommun, en tillgänglig natur med stärkt biologisk mångfald, rent vatten i Mönsterås kommun. Mål som berör VA-planeringen finns under det sistnämnda fokusområdet och här är åtgärder enligt VA-plan/Vattentjänstplan av stor betydelse för att uppnå målen.

- Mål 1: Dricksvatten av god kvalitet ska produceras och användas på ett hållbart sätt.
- Mål 2: Användningen av miljö- och hälsofarliga ämnen och utsläppen av dessa till vattenmiljön i Mönsterås kommun ska minska. Mängden kadmium i avloppsslammet ska minska med 20 % till år 2025.
- Mål 3: Miljöbelastningen från avloppsvatten ska minska och återanvändning ska ses som en möjlighet
- Mål 4: Belastningen av näringsämnen till Östersjön ska reduceras till hållbara nivåer. Verka för att alla vattenförekomster inom kommunen ska uppnå minst god status avseende övergödning till år 2025.

De globala målen för hållbar utveckling och Agenda 2030

Kommunens hantering av dricksvatten, avloppsvatten och dagvatten är direkt kopplad till flera av de globala målen för hållbar utveckling och Agenda 2030.

Dricksvatten är en av våra viktigaste naturresurser och en av de grundläggande mänskliga rättigheterna enligt FN:s mål för hållbar utveckling. Kommunen tar in, renar, kontrollerar samt distribuerar rent vatten till invånare som är anslutna till det allmänna nätet. Vattentäkterna skyddas långsiktigt genom fastställda vattenskyddsområden och tillhörande föreskrifter. En effektiv och hållbar hantering av dricksvatten resulterar i en bättre hälsa för invånarna, minskad sjukdomsfrekvens och en lägre risk för vattenbrist.

Hantering av avloppsvatten är också viktigt för att garantera en hållbar utveckling. Kommunens avloppssystem är en viktig del av infrastrukturen och en effektiv hantering och rening av avloppsvattnet har en direkt inverkan på miljön och människors hälsa. Genom att ta hand om avloppsvatten på ett hållbart sätt, minska riskerna för förorening av vattentäkter samt för negativa konsekvenser på miljön eller människors hälsa.

Dagvatten är tillfälliga flöden av regn- eller smältvatten från exempelvis tak, gator, vägar, parkeringsplatser och andra hårda ytor. I normala fall tränger vattnet ner i marken innan det når vattendrag, sjöar eller grundvattnet, men i bebyggda områden rinner i stället vattnet av på markytan. Dagvattnet kan därför innehålla skadliga föroreningar som tungmetaller, bekämpningsmedel, näringsämnen som kväve och fosfor, oljor eller andra kemikalier. Dagvattenanläggningar kan skapas för att rena, fördröja, styra eller avleda vattnet mot en recipient, eller för en kombination av dessa. Kommunens hantering av dagvatten bidrar därför till att minska riskerna för skador på miljön och även överbelastning av avloppssystemen vid stora regn eller skyfall.

Genom att effektivt och hållbart hantera dricksvatten, avloppsvatten och dagvatten kan kommunen bidra till att uppfylla flera av de globala målen för hållbar utveckling och Agenda 2030:

Mål 3: God hälsa och välbefinnande - genom att tillhandahålla rent dricksvatten samt rening av avloppsvatten minskar risken för sjukdomar.

Mål 6: Rent vatten och sanitet - genom att erbjuda en effektiv och hållbar hantering av dricksvatten och avloppsvatten.

Mål 9: Hållbar industri, innovationer och infrastruktur - genom att utveckla hållbara lösningar för hantering av dagvatten och förbättring av infrastrukturen för avloppsvatten.

Mål 11: Hållbara städer och samhällen - genom att effektivt hantera dricksvatten, avloppsvatten och dagvatten för att minska miljöskador och förbättra människors hälsa och välbefinnande.

Mål 12: Hållbar konsumtion och produktion – genom att producera dricksvatten på ett hållbart sätt samt att hushålla med befintliga naturresurser.

Mål 14: Hav och marina resurser – genom att bevara och nyttja haven och de marina resurserna på ett hållbart sätt för en hållbar utveckling

Mål 15: Ekosystem och biologisk mångfald - genom att skydda, återställa och främja ett hållbart nyttjande av landbaserade ekosystem och hejda förlusten av biologisk mångfald.

Baltic Sea Action Plan

Östersjöländernas miljöministrar och EU-kommissionen beslutade år 2007 om en gemensam åtgärdsplan, Baltic Sea Action Plan (BSAP). Planen gäller för egentliga Östersjön, Kattegatt och Öresund med målet att få god ekologisk status i dessa havsområdet till år 2021. Länderna konstaterade år 2018 att god miljöstatus inte uppnåtts i Östersjön trots omfattande insatser. Planen uppdaterades år 2021 och omfattar nu cirka 200 åtgärder avseende bland annat övergödning, farliga ämnen, marint skräp och motståndskraftigt ekosystem.

Kommunens styrande dokument och planer

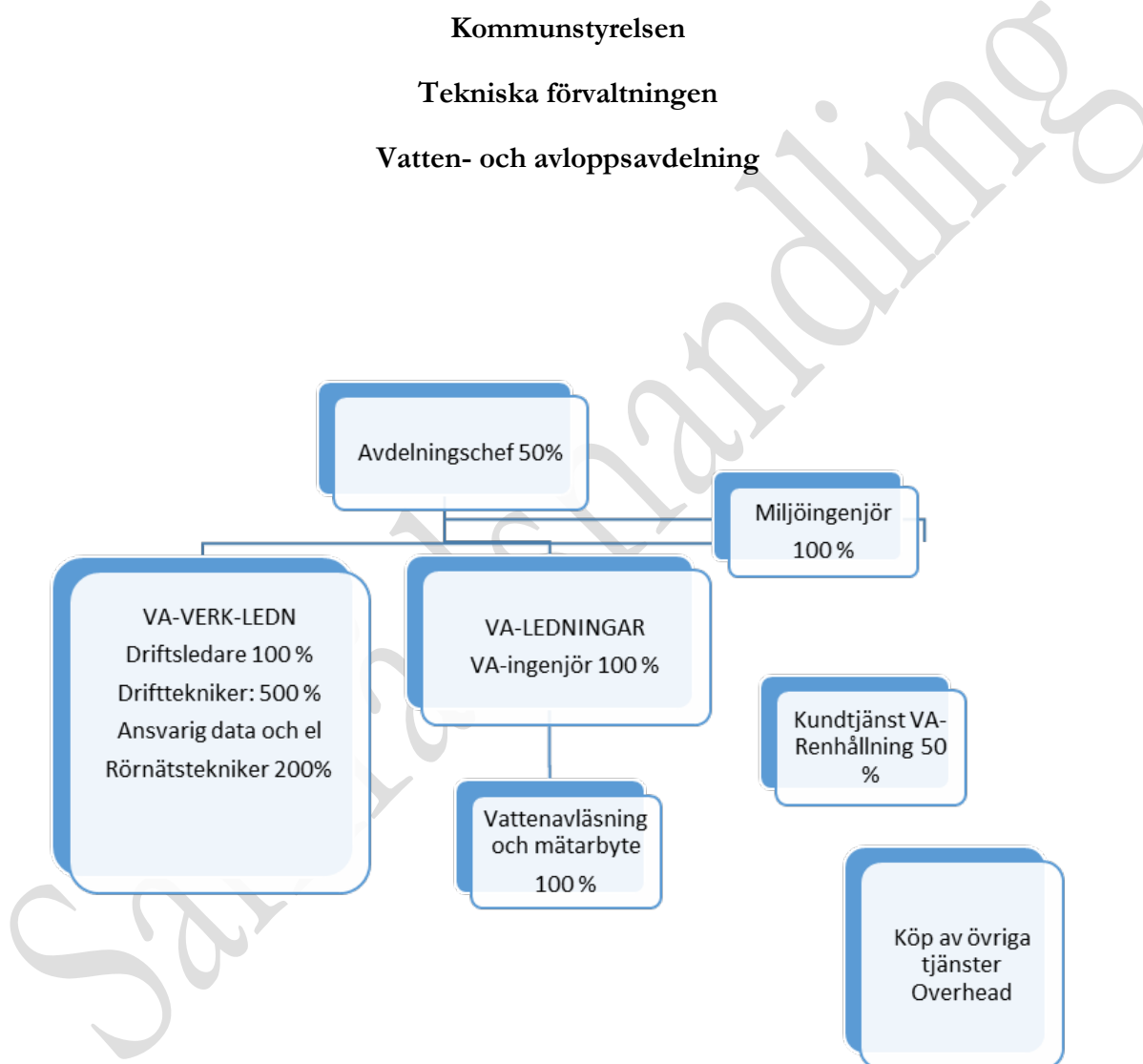
Befintliga dokument, utredningar och underlag

- Översiktsplan (2002, 2006, 2012 uppdateras 2023)
- Kommunal vattenförsörjningsplan
- Regional vattenförsörjningsplan (2013, uppdateras 2023)
- Dagvatteninventering Emåns avrinningsområde
- Saneringsplaner
- Dagvattenanalys och recipientutredning (WSP, 2021)
- Dagvatten-, risk- och sårbarhetsanalys (WSP, 2022)
- Allmänna bestämmelser för användande av Mönsterås kommuns allmänna vatten- och avloppsanläggning (ABVA18)
- Små avlopp - handlingsplan och riktlinjer (2023)
- Lokala föreskrifter för att skydda människors hälsa och miljö (2007)
- Lokala miljömål 2020–2025

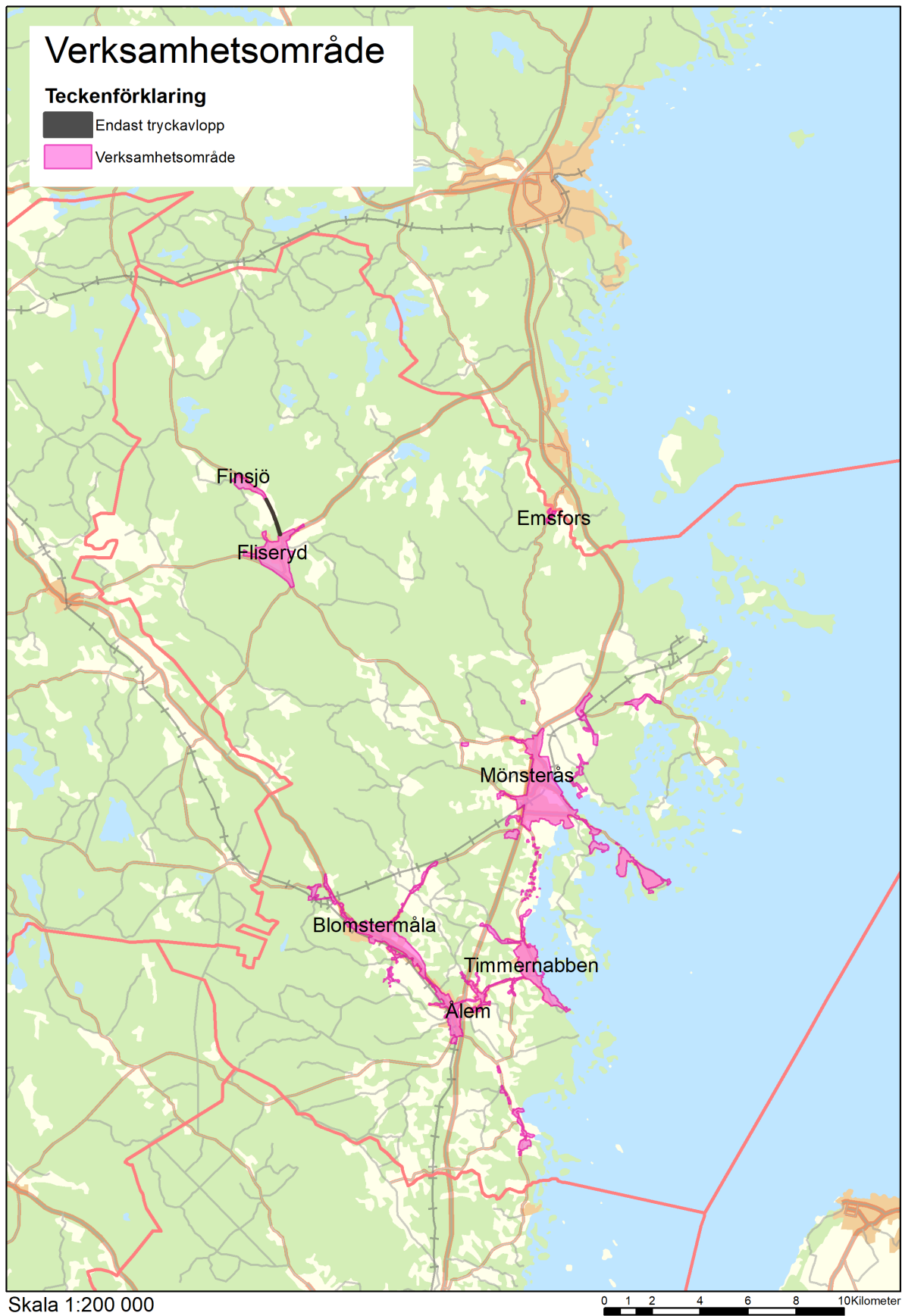
Nulägesbeskrivning

Allmän vatten- och avloppsanläggning

Mönsterås kommun hade 13 267 invånare i januari år 2022. Till den kommunala VA-försörjningen var 4877 abonnenter (11 419 personer) anslutna. Mönsterås kommun är huvudman för VA-verksamheten och organisationen är uppbyggd enligt figur 1.

Figur 1. Organisationsschema kommunal VA-verksamhet

Figur 2. Verksamhetsområde för vatten och avlopp

Ledningsnät (exkl. servisledningar)	Längd (km)
Vatten	252
Spillvatten	
- Självfall	168
- Tryckavlopp	56
Dagvatten	87

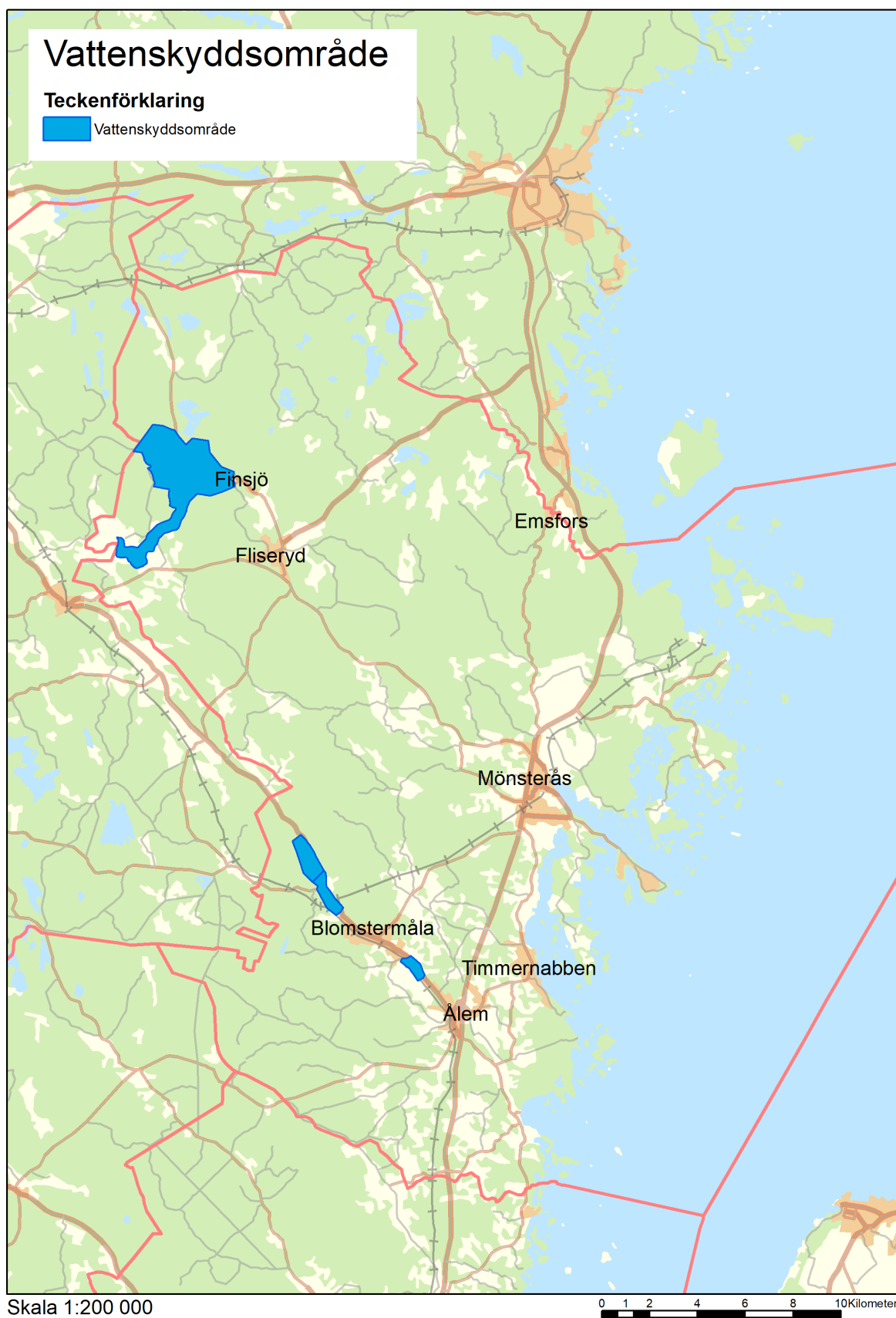
Kommunalt dricksvatten

Cirka 80 % av hushållen i Mönsterås kommun försörjs av allmänt dricksvatten, 16 % har enskild brunn och 4 % har vatten genom samfällt ägda vattentäkter.

Vattentäkter, vattenverk och ledningsnät

I kommunen finns fyra allmänna vattentäkter, två reservvattentäkter och två vattenverk. Huvuddelen av det kommunala dricksvattnet kommer från Emån och renas i ytvattenverket vid Finsjö. I Sandbäckshult vattenverk används grundvatten som distribueras till den södra kommundelen.

Vattentäkt	Bruk av vattentäkt	Vattenskyddsområde, beslutat år
Finsjö (Emån)	ordinarie	1994
Sandbäckshult	ordinarie	1972
Tjuvemosse	ordinarie	1972
Århult	reserv	1972
Alsterån	ordinarie	saknas
Örnebäck	reserv	saknas

Figur 3. Vattenskyddsområden i Mönsterås kommun

Ledningsnät

Total längd på ledningsnätet för dricksvatten inom verksamhetsområde är 252 km, exklusive servisledning. Tabellen nedan anger områden samt andel av nätet i respektive område som är i stort behov av förnyelse. Främsta orsaken är äldre gjutjärns- och galvaniserade ledningar.

Område	Andel %
Fliseryd- Finsjö	Ca 35
Sandbäckshult	Ca 30
Blomstermåla	Ca 35
Ålem	Ca 40
Timmernabben	Ca 45
Mönsterås	Ca 30

Kommunalt spillvatten
Beskrivning av avloppsreningsverken

Nynäs avloppsreningsverk	
Byggår:	1972, 1996 ombyggt för kväverening, 2023 renovering
Kapacitet, dimensionerande data:	Anslutning av 8 000 personer, Pe 7 150 500 kg/d BOD7/d 20 kg/d totalfosforbelastning 110 kg/d kvävebelastning
Flöde:	170 m ³ /h
Dygnsflöde:	2 500 m ³ /d torrväderstillrinning, min 3 500 m ³ /d torrvärdestillrinning, max
Gällande tillstånd:	1999-10-19 dnr 246-9117-99 Resthalterna i det behandlade avloppsvattnet får som kvartalsmedelsvärde ej överstiga 10 mg BOD7 och 0,5 mg totalfosfor per liter. De angivna halterna skall ses som riktvärde. Resthalten totalkväve i det behandlade avloppsvattnet får som riktvärde inte överstiga 15 mg N-tot/l beräknat som årsmedelsvärde.

Gäddenäs avloppsreningsverk	
Byggår:	1960, ombyggt 1974 och 2011 ombyggt för kväverening
Kapacitet, dimensionerande data:	Pe 4 300 300 kg/d BOD7/d 28 kg/d fosforbelastning
Flöde:	250 m ³ /h
Dygnsflöde:	Q maxdygn mekanisk rening 1 000 m ³ /h Q maxdygn biologisk rening 500 m ³ /h
Gällande tillstånd:	2008-02-12 dnr 551-6216-06

	<p>Resthalter i det utgående avloppsvattnet får som gränsvärde ej överstiga 10 mg BOD7 och 0,4 mg totalfosfor per liter, beräknat som ett medelvärde för kalenderår.</p> <p>Resthalter i det utgående avloppsvattnet får som riktvärde ej överstiga 10 mg BOD7 och 0,3 mg totalfosfor per liter, beräknat som medelvärde för kalenderkvartal.</p> <p>2014-03-20 dnr 551-2367-2013</p> <p>Reduktionen av totalkväve får ej underskrida 50 % som medelvärde per kalenderår. Villkoret ska gälla från 1 januari 2016.</p>
--	--

Pumpstationer	
Spillvatten	75 st
Spillvatten, LTA	180 st
Dagvatten	8 st

Ledningsnät

Total längd på ledningsnätet för spillvatten inom verksamhetsområde är **224 km**, exklusive servisledningar. Tabellen nedan anger områden samt andel av nätet i respektive område som är i stort behov av förnyelse. Främsta orsakerna är otäta ledningar och materialutmattning.

Område	Andel %
Fliseryd- Finsjö	Ca 40
Sandbäckshult	Ca 40
Blomstermåla	Ca 40
Ålem	Ca 30
Timmernabben	Ca 50
Mönsterås	Ca 30

Slamhantering

Slam från avloppsreningsverken omhändertas externt och återförs till åkermark.

Mellankommunala intressen

Till Skruvshult samhälle köps dricksvatten in från Oskarshamns kommun. Spillvattnet tas omhand av Oskarshamns kommun enligt avtal.

Industri-/processvatten

Större vattenuttag för industriändamål görs, enligt tillstånd, från Emån av Södra Cell Mönsterås. Här tas färskvatten, 0,8 m³/sekund, till pappersmassatillverkning och till produktion av dricksvatten.

Samrådshandling

Kommunalt dagvatten

Historiskt sett har hanteringen av dagvatten gått ut på att bli av med vattnet så snabbt som möjligt. Men med ökade satsningar på hållbar utveckling och fokus på miljö ses dagvattnet allt mer som en resurs. I Mönsterås kommun finns i dag en rad olika dagvattenlösningar i tätortsnära lägen.

Figur 5–8 visar mynnande dagvattenpunkter indelat i områden utifrån kommunens tätorter.

Förutom dagvatten från kommunal mark uppstår dagvatten även från exempelvis vägar (Trafikverket), i industriområden och på privat mark.

Ledningsnät

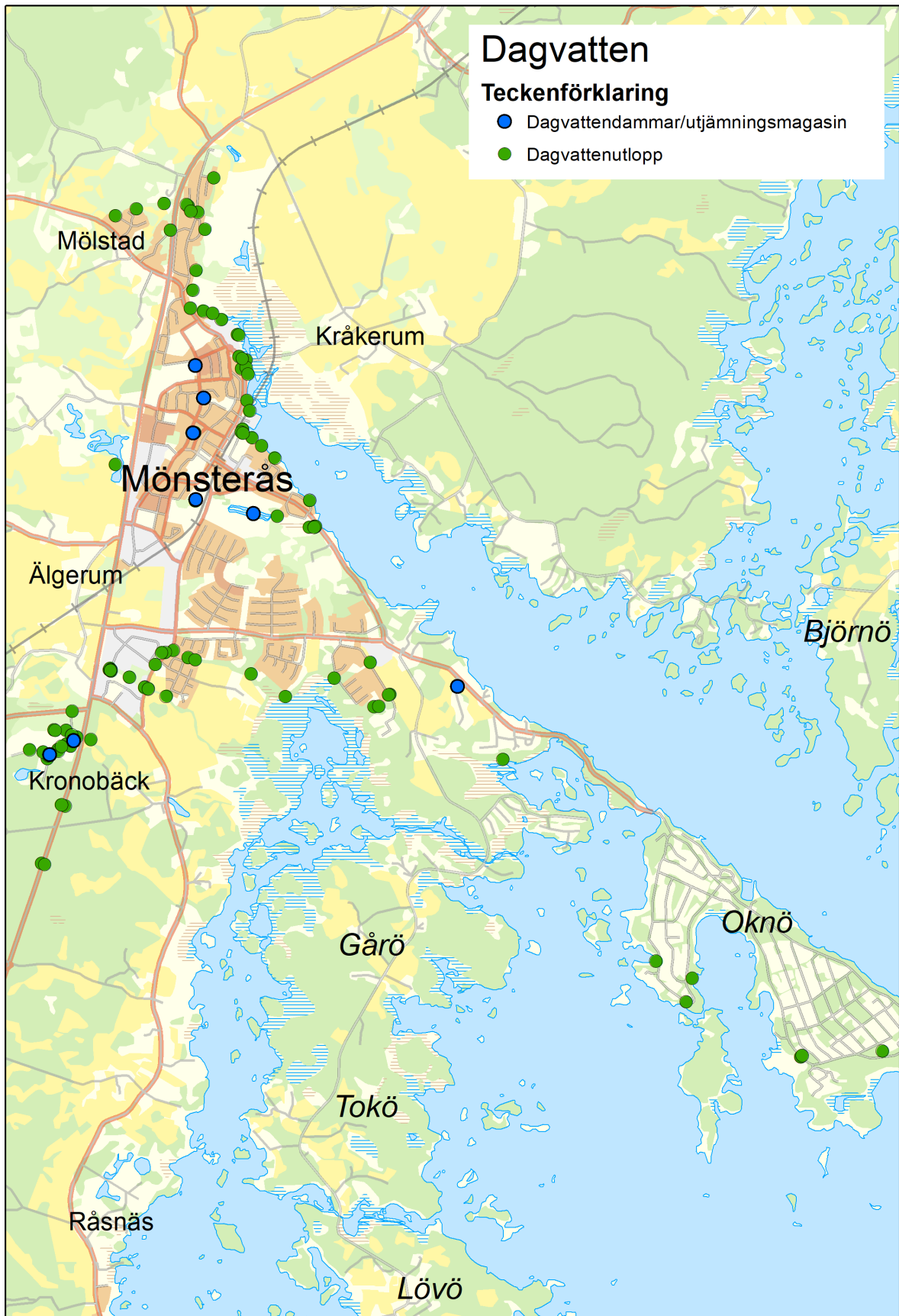
Total längd på ledningsnätet för dagvatten inom verksamhetsområde är 87 km, exklusive servisledningar. Tabellen nedan anger områden samt andel av nätet i respektive område som är i stort behov av förnyelse. Främsta orsaken är kapacitetsproblem. Behov av utbyggnad finns.

Område	Andel %
Fliseryd- Finsjö	Ca 10
Blomstermåla	Ca 10
Ålem	Ca 5
Timmernabben	Ca 10
Mönsterås	Ca 10

Dagvattenlösningar

Kommunen förespråkar lokalt omhändertagande av dagvatten (LOD), vilket innebär åtgärder som syftar till att förhindra eller minska mängden dagvatten. Där LOD tillämpas leds dagvattnet inte bort i ledning direkt från stupröret utan vattnet infiltreras vanligen i närliggande mark. Genom att tillämpa LOD minskar dagvattnets belastning på ledningsnät, reningsverk och recipienter. Vid lokalt omhändertagande kan grönytor utnyttjas för utjämning och rening. Andra exempel är växtbeklädda tak, regnbäddar och plattsättning med genomsläppliga fogar. Kommunens huvudbibliotek är ett exempel på byggnad där taket är växtbeklätt (sedum) och separata utjämningsmagasin finns för omhändertagande av dagvatten.

I Mönsterås, Timmernabben och Blomstermåla finns dagvattendammar/utjämningsmagasin för utjämning av dagvattenvolymer och rening av dagvatten.

Figur 4. Punkter för dagvattenutsläpp och dagvattendammar, Mönsterås tätort

Figur 5. Punkter för dagvattenutsläpp och dagvattendammar, Finsjö och Fliseryd

Figur 6. Punkter för dagvattenutsläpp och dagvattendammar, Blomstermåla

Figur 7. Punkter för dagvattenutsläpp och dagvattendammar, Timmernabben, Ålem och Pataholm

Enskild vatten- och avloppsanläggning

Enskilt dricksvatten

Cirka 80 % av hushållen i Mönsterås kommun försörjs av allmänt dricksvatten, 16 % har enskild brunn och 4 % har vatten genom samfällt ägda vattentäkter.

Ansvar

Det är fastighetsägaren/brunnsägaren eller ägarföreningen som ansvarar för att driva och sköta den enskilda dricksvattenanläggningen. Dessa har även ansvar för vattenkvaliteten, vilket innebär att kontrollera och ta prover på dricksvattnet. Enligt råden rekommenderas att en undersökning görs en gång per treårsperiod. Om det uppkommer problem med brunnen är det brunnsägarens ansvar att vidta åtgärder.

Dricksvattenkvalitet

I enskilda vattentäkter är det vanligast att man använder grundvatten. Bergborrade brunnar och grävda brunnar är två vanligt förekommande brunntyper. I en bergborrad brunn beror grundvattentillgången på bergets sprickighet. Risken för saltvatteninträngning är normalt större än för grävda brunnar. Det är även svårare att avgöra hur stort tillrinningsområdet till en borrad brunn är och därmed risken för påverkan från olika föroreningskällor. I grävda brunnar tas vatten från ytliga grundvattenmagasin. Vattentillgången i dessa brunnar kan bli dålig under torrperioder, vilket även kan påverka vattenkvaliteten negativt. Även perioder med hög grundvattennivå, som exempelvis vid snösmältning kan påverka vattenkvaliteten.

Grundvattenkvaliteten varierar över landet och beror på hur berggrunden och jorden ser ut men även på olika typer av föroreningar. Kvalitetsproblem i vatten kan vara naturliga eller orsakas av mänsklig aktivitet. Urlakning från jordlager eller berggrund kan orsaka förhöjda halter av exempelvis järn, mangan, natrium, klorid, fluorid och radon. Mänsklig aktivitet i form av avloppsanläggningar och jordbruk kan ge kvalitetsproblem som förhöjda halter av kväveföreningar, bekämpningsmedel eller ökad förekomst av bakterier. De material som används i rör och ledningar kan också ge upphov till höga halter av exempelvis bly och koppar.

Dricksvattenkvalitet Mönsterås kommun

En kartläggning av vattenkvaliteten i enskilda vattentäkter (år 1994) visar att risken för saltvatteninträngning, höga kloridhalter, är störst i de kustnära områdena. I dessa områden är det även vanligare med förhöjda järn- och manganhalter. Höga fluoridhalter förekommer i hela kommunen, dock vanligare i de östra delarna. Förhöjda halter av nitrat finns också i hela kommunen och är vanligast i grävda brunnar.

År 2022 genomfördes det en undersökning för att ta reda på om jord- eller bergarten påverkar förekomsten av arsenik, bly, kadmium, radon eller uran i dricksvattnet, men inget tydligt samband hittades. Det konstaterades att kadmiumvärdena ligger långt under gällande gränsvärden i hela kommunen.

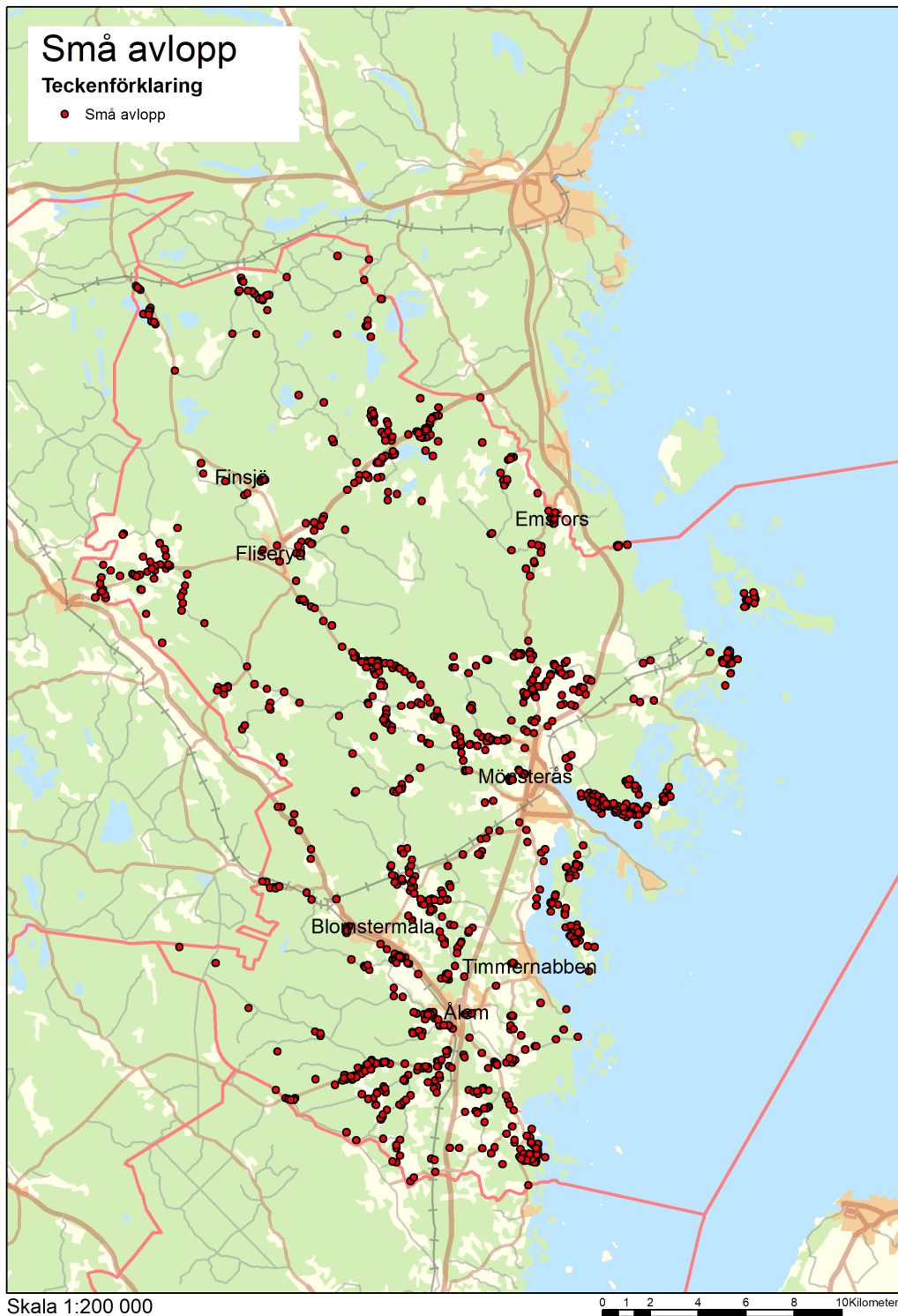
Miljö- och byggförvaltningen erbjuder kommuninvånare att genomföra provtagning av enskilda dricksvattenbrunnar till ett förmånligt pris. Det genomförs ungefär 20 dricksvattenprov per år, och det togs 35 prover under 2021.

Större enskilda distributionsanläggningar

Ca 4 % av hushållen i kommunen får sitt vatten genom en samfällad vattenförening. Det finns flera större, enskilda distributionsanläggningar för dricksvatten i kommunen. De flesta anläggningarna finns i områden längs kusten, det är Ödängla, Nydalaområdet, Gårö-Tokö, Lövö, Korpemåla och Flinsmåla-Njutemåla med omnejd. I området Nydala-Herreholmarna och arkipelagen finns dessutom ett ledningsnät, ägt av en förening, som erbjuder sommarvatten till fritidsboende. Svartö får sitt dricksvatten via Mönsterås bruk.

Små avlopp

I kommunen finns ca 1500 enskilda avloppsanläggningar. Inventeringar har genomförts med ojämna intervall från och med 1979. Inom kommunen finns känsliga områden i form av kustområden och områden längs de större vattendragen Emån och Alsterån.

Figur 8. Små avlopp i Mönsterås kommun

Krav på små avlopp

Utsläpp av avloppsvatten regleras i miljöbalken och i förordningen om miljöfarlig verksamhet och hälsoskydd. Avloppsvatten ska renas eller tas omhand på något annat sätt så att olägenheter för människors hälsa eller miljön inte uppkommer. År 2016 kom Naturvårdsverket ut med allmänna råd angående små avloppsanläggningar för hushållsspillvatten. Dessa råd ställde nya och tydligare krav på små avloppsanläggningar. Bland annat infördes begreppen normal och hög skyddsnivå. Hög skyddsnivå ställer krav på högre reningsgrad och tillämpas i känsliga områden som exempelvis kustområden inom 300 m från havet, områden inom 100 m från sjöar/större vattendrag och inom vattenskyddsområde. Mönsterås kommun har tagit fram riktlinjer för enskilda avlopp. Där framgår vilka områden som anses tillhöra hög respektive normal skyddsnivå samt vilka krav som gäller inom olika områden.

Ansvar

Fastighetsägaren har ansvar för sin avloppsanläggning, att den uppfyller gällande regler och inte orsakar olägenheter för människors hälsa eller miljön. Kommunerna har ett tillsynsansvar över enskilda avloppsanläggningar. Det innebär kontroll av utformning, funktion och reningsgrad.

Status små avlopp

I kommunen uppskattas 1500 enskilda avloppsanläggningar finnas. Av dessa bedöms ungefär hälften uppfylla gällande krav enligt miljöbalken. De flesta enskilda avloppsanläggningar består av slamavskiljare följt av en infiltrationsanläggning. Det finns även anläggningar där avloppsvattnet fortfarande leds till stenkistor eller till och med direkt till ett dike eller kanal. I kommunen finns ett 60-tal slutna tankar. Olika typer av torrlösningar är vanligast i de kustnära områdena och på öarna. Prefabricerade anläggningar såsom minireningsverk är förhållandevis ovanliga, men några finns i områden där det ställs krav på hög skyddsnivå. Det har under de senaste åren blivit vanligare att föreningar/samfälligheter bygger ut avloppsanläggningar och ansluter sig till det kommunala VA-nätet. Det är då vanligt att man använder sig av LTA-system (lätt tryckavlopp).

Våren 2023 påbörjar kommunen arbetet med att ställa krav på att små avlopp som inte uppfyller miljöbalkens krav åtgärdas av fastighetsägaren. Arbetet beräknas pågå i ca 5 år.

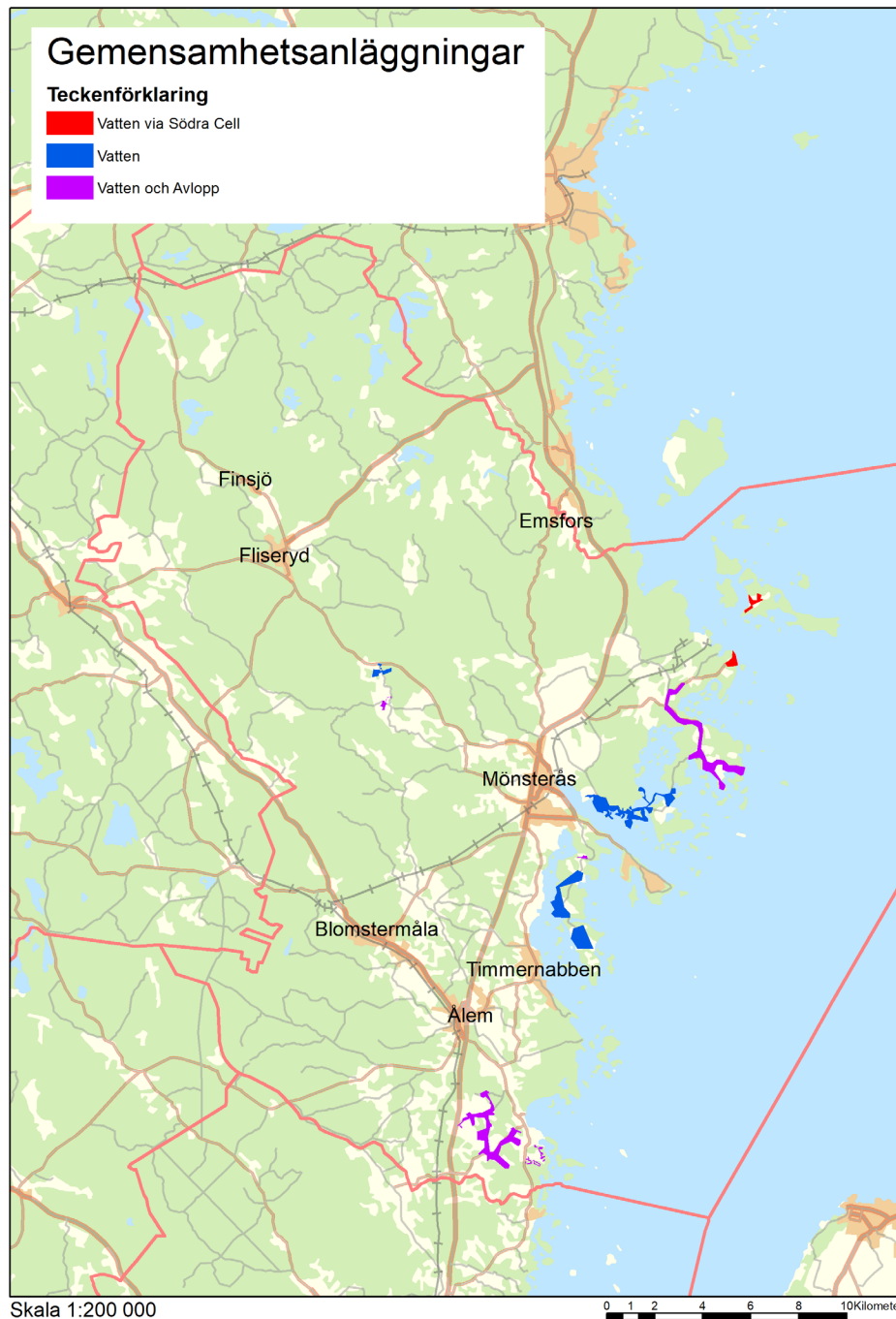
Varje år tillkommer nya eller åtgärdas ett antal enskilda avloppsanläggningar. Vanligtvis kommer det in mellan 10–20 ansökningar per år till Miljö- och byggförvaltningen.

Större enskilda anläggningar

Inom kommunen finns flera enskilda anläggningar där två eller fler fastighetsägare gått samman och byggt en anläggning. Det finns även större enskilda anläggningar där en samfällighet har bildats för att driva anläggningen. I dagsläget finns samfälliga avloppsanläggningar på Ödängla, i Korpemåla och i området Flinsmåla/Njutemåla. Alla dessa föreningar har anslutit sitt avloppsnät till det kommunala nätet.

Omhändertagande av slam

Slam från bad, disk, tvätt och toalett räknas som hushållsavfall, vilket kommunen ansvarar för att på ett korrekt sätt samla in och behandla. Trekammarbrunnar och slutna tankar ska tömmas genom kommunens försorg minst en gång per år vid permanentboende. Hos fritidsboende sker tömning efter budning.

Figur 9. Gemensamhetsanläggningar eller annan distributör/mottagare för vatten och/eller avlopp. Vatten till/avlopp från Skruvshult sker via Oskarshamns kommun. Södra Cell Mönsterås distribuerar dricksvatten till Vällö (kommunen huvudman) och Svartö.

Vattenförekomster och miljö kvalitetsnormer

Enligt Vattendirektivet ska alla vattenförekomster uppnå miljö kvalitetsnormen god status till år 2027, såvida de inte fått tidsfrist. Vatten som redan uppnår god status får inte försämrats. I Mönsterås kommun uppnår i dagsläget inte alla sjöar, vattendrag och kustvatten denna målsättning. Statusklassningen görs utifrån ekologisk och kemisk status för ytvatten och kemisk samt kvantitativ status för grundvatten.

Arbetet inom vattenförvaltningen sker i sexårscykler. De bedömningar som redovisas nedan bygger på de klassningar och miljö kvalitetsnormer som beslutades i förvaltningscykel 3 (2017–2021). Arbetet med klassningarna fortlöper och nya klassningar och normer kommer att beslutas framöver.

Kommunen ska tillsammans med andra myndigheter och organisationer arbeta för att god status ska uppnås till 2027, i vissa fall 2039.

Grundvatten

Alla grundvattenförekomster inom Mönsterås kommun har god kvantitativ status (god grundvattentillgång) och god kemisk status utom Kalmarkustens stenformation där statusen är otillfredsställande pga. kloridhalter och kvantitetsproblem. Klassningen baseras på data från regional och nationell miljöövervakning samt råvattenanalyser från de kommunala vattentäkterna. Klassningen av grundvattenförekomsterna utförs av Vattenmyndigheten.

Tabell 1 Statusklassificering och miljö kvalitetsnormer för grundvatten i Mönsterås kommun

Miljö kvalitetsnormer och statusklassificering för grundvatten								
Grundinformation				Kvantitativ status		Kemisk grundvattenstatus		Skyddade områden
EU-ID	Vattenförekomst namn	HARO	Kommun	Status	MKN Kvalitetskrav och tidpunkt	Status	MKN Kvalitetskrav och tidpunkt	Kompletterande krav för skyddade områden
SE632389-153653	Älgerumsmagasinet	Kustområde	Mönsterås	God	God kvantitativ status	God	God kemisk grundvattenstatus	
SE631759-153183	Ås vid Långemåla-Blomstermåla	Alsterån	Högsby Mönsterås	God	God kvantitativ status	God	God kemisk grundvattenstatus	Krav enligt dricksvattenföreskrifterna
SE633394-151672	Ås vid Högsby-Ruda	Emån	Högsby Mönsterås	God	God kvantitativ status	God	God kemisk grundvattenstatus	Krav enligt dricksvattenföreskrifterna

SE628 995- 153160	Kalmarkustens sandstensformat ion	Kusto mråde	Kalmar Karlskrona Mönsterås Mörbylånga Oskarshamn Torsås	Otillfr edsstä llande	God kvantitativ status 2027	Otillfreds ställande	God kemisk grundvattenstatus	Krav enligt dricksvattenför eskrifterna
-------------------------	---	----------------	---	-----------------------------	--------------------------------------	-------------------------	---------------------------------	---

Ytvatten

Inga kustvatten med koppling till kommunen uppnår god ekologisk status. Detta beror framförallt på problem med övergödning. Tjuståsjön, som är den enda sjö som är tillräckligt stor för att klassas, bedöms ha god ekologisk status med uppnår ej god kemiskt ytvattenstatus. Inget vattendrag bedöms uppnå god kemisk ytvattenstatus, detta är läget även nationellt. Anledningen är generellt för höga halter kvicksilverföreningar samt bromerade difenyletrar (PBDE). Endast tre klassade vattendrag/delar av vattendrag bedöms uppnå god ekologisk status. Vanliga miljöproblem i vattendragen är olika typer av fysisk påverkan, exempelvis är vattendraget rensat, rätat eller finns ett hinder som gör det svårt för djur att passera. Även något typ av fiskindex försämrar ofta bedömningen.

Klassningen av ytvatten baseras på data och expertbedömningar från Länsstyrelsen i Kalmar.

Tabell 2 Statusklassificering och miljö kvalitetsnormer i Mönsterås kommun

Miljö kvalitetsnormer samt miljöproblem för ytvatten (vattendrag, sjöar, kustvatten)								
Grundinfor mation			Ekologi sk ytvatten -status		Kemisk ytvatten status		Skyddade områden	Typ
EU-ID	Vattenföreko mst namn	Kommun	Status	MKN Kvalitetskr av och tidpunkt	Status	MKN Kvalitets krav och tidpunkt	Kompletteran de krav för skyddade områden	*V,S, K
SE634353- 152835	Videbäck: Kyrkekvillen - källan	Högsby Mönsterås	Måttlig	God ekologisk status 2027	Uppnår ej god kemisk ytvattens tatus	God kemisk ytvattens tatus	Gynnsam bevarandestat us	V
SE632643- 153186	Habbestorpe bäcken	Mönsterås	Måttlig	God ekologisk status 2033	Uppnår ej god kemisk	God kemisk ytvattens tatus		V

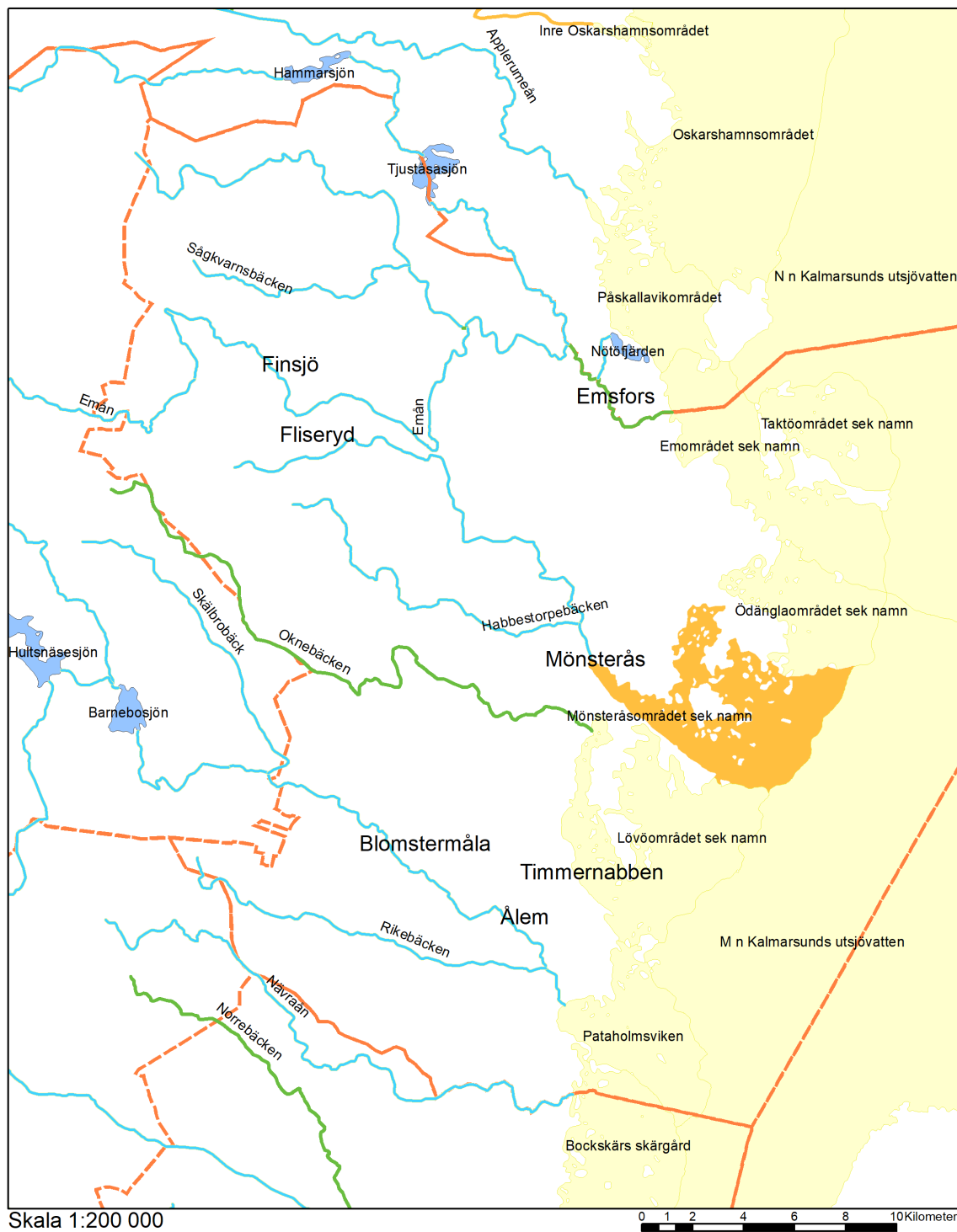
					ytvattens tatus			
SE631425- 153521	Alsterån: Rikebäcken - Tohagebäck en	Mönsterås	Måttlig	God ekologisk status 2033	Uppnår ej god kemisk ytvattens tatus	God kemisk ytvattens tatus	Gynnsam bevarandestat us	V
SE633443- 153993	Emån: mynningen Emområdet - Lillån	Mönsterås Oskarsham n	God	God ekologisk status	Uppnår ej god kemisk vattenst atus	God kemisk ytvattens tatus	Miljö kvalitets normer enligt fisk- och musse lvattenf örordningen och Gynnsam bevarandestat us	V
SE633687- 151413	Emån	Högsby Mönsterås	Måttlig	God ekologisk status 2033	Uppnår ej god kemisk vattenst atus	God kemisk ytvattens tatus	Miljö kvalitets normer enligt fisk- och musse lvattenf örordningen Gynnsam bevarandestat us	V
SE633422- 152862	Emån	Mönsterås	Måttlig	God ekologisk status 2033	Uppnår ej god kemisk ytvattens tatus	God kemisk ytvattens tatus	Miljö kvalitets normer enligt fisk- och musse lvattenf örordningen Gynnsam bevarandestat us Krav enligt dricksvattenf öreskrifterna	V
SE633652- 153601	Emån: Lillån - Videbäck	Mönsterås	Måttlig	God ekologisk status 2033	Uppnår ej god kemisk vattenst atus	God kemisk ytvattens tatus	Miljö kvalitets normer enligt fisk- och musse lvattenf örordningen och Gynnsam bevarandestat us	V

SE633114-153361	Örnebäck: Habbestorpe bäcken - källan	Mönsterås	Måttlig	God ekologisk status 2027	Uppnår ej god kemisk ytvattens tatus	God kemisk ytvattens tatus	Gynnsam bevarandestat us	V
SE634024-153595	Lillån: Emån - Tjuståsjön	Mönsterås Oskarshamn	Måttlig	God ekologisk status 2027	Uppnår ej god kemisk ytvattens tatus	God kemisk ytvattens tatus	Gynnsam bevarandestat us	V
SE633720-153420	Kyrkekvillen	Mönsterås	God	God ekologisk status	Uppnår ej god kemisk ytvattens tatus	God kemisk ytvattens tatus	Miljö kvalitetsnormer enligt fisk- och musselvattenförordningen och Gynnsam bevarandestat us	V
SE631146-153805	Alsterån: mynningen Pataholmsviken - Rikebäcken	Mönsterås	Måttlig	God ekologisk status 2033	Uppnår ej god kemisk ytvattens tatus	God kemisk ytvattens tatus	Gynnsam bevarandestat us	V
SE630828-152843	Nävraån	Kalmar Mönsterås Nybro	Måttlig	God ekologisk status 2027	Uppnår ej god kemisk ytvattens tatus	God kemisk ytvattens tatus		V
SE632310-152985	Oknebäcken	Högsby Mönsterås	God	God ekologisk status	Uppnår ej god kemisk ytvattens tatus	God kemisk ytvattens tatus		V
SE634612-153131	Forshultebäcken: Tjuståsjön - Hammarsjön	Mönsterås Oskarshamn	Måttlig	God ekologisk status 2027	Uppnår ej god kemisk ytvattens tatus	God kemisk ytvattens tatus		V
SE632499-153909	Lillån: mynningen Mönsteråsområdet -	Mönsterås	Måttlig	God ekologisk	Uppnår ej god kemisk	God kemisk		V

	Habbestorpe bäcken			status 2033	ytvattens tatus	ytvattens tatus		
SE631341-152984	Rikebäcken	Mönsterås Nybro	Måttlig	God ekologisk status 2027	Uppnår ej god kemisk ytvattens tatus	God kemisk ytvattens tatus	Gynnsam bevarandestat us	V
SE631910-152809	Alsterån: Tohagebäck en - Hornsödammen	Högsby Mönsterås	Måttlig	God ekologisk status 2033	Uppnår ej god kemisk ytvattens tatus	God kemisk ytvattens tatus	Gynnsam bevarandestat us och Krav enligt dricksvattenf öreskrifterna	V
SE634220-153277	Tjuståsasjön	Mönsterås Oskarshamn	God	God ekologisk status	Uppnår ej god kemisk ytvattens tatus	God kemisk ytvattens tatus		S
SE565400-163600	M n Kalmarsunds utsjövatten	Borgholm Kalmar Mönsterås Mörbylånga	Måttlig	God ekologisk status 2039	Uppnår ej god kemisk ytvattens tatus	God kemisk ytvattens tatus	Tillfredsställande badvattenkvalitet och Gynnsam bevarandestat us	K
SE565800-163000	Lövöområdet sek namn	Mönsterås	Måttlig	God ekologisk status 2039	Uppnår ej god kemisk ytvattens tatus	God kemisk ytvattens tatus	Gynnsam bevarandestat us	K
SE570730-163715	Taktömrådet sek namn	Mönsterås	Måttlig	God ekologisk status 2039	Uppnår ej god kemisk ytvattens tatus	God kemisk ytvattens tatus	Gynnsam bevarandestat us	K
SE570340-163710	Ödänglaområdet sek namn	Mönsterås	Måttlig	God ekologisk status 2039	Uppnår ej god kemisk ytvattens tatus	God kemisk ytvattens tatus		K

SE570080-163430	Mönsteråsområdet sek namn	Mönsterås	Otillfredsställande	God ekologisk status 2039	Uppnår ej god kemisk ytvattens status	God kemisk ytvattens status		K
SE570500-163750	Emområdet sek namn	Mönsterås Oskarshamn	Måttlig	God ekologisk status 2039	Uppnår ej god kemisk ytvattens status	God kemisk ytvattens status	Gynnsam bevarandestatus	K
SE570900-164501	N n Kalmarsundets utsjövattnen	Borgholm Mönsterås Oskarshamn	Måttlig	God ekologisk status 2039	Uppnår ej god kemisk ytvattens status	God kemisk ytvattens status	Gynnsam bevarandestatus och Tillfredsställande badvattenkvalitet	K
SE565460-163000	Pataholmsviken	Kalmar Mönsterås	Måttlig	God ekologisk status 2039	Uppnår ej god kemisk ytvattens status	God kemisk ytvattens status	Gynnsam bevarandestatus	K
SE565000-162825	Bockskärs skärgård	Kalmar Mönsterås	Måttlig	God ekologisk status 2039	Uppnår ej god kemisk ytvattens status	God kemisk ytvattens status	Gynnsam bevarandestatus	K

* V=vattendrag, K=kustvatten S= sjö

Ekologisk status

Ekologisk status kustvatten

- Måttlig status
- Otillfredsställande status

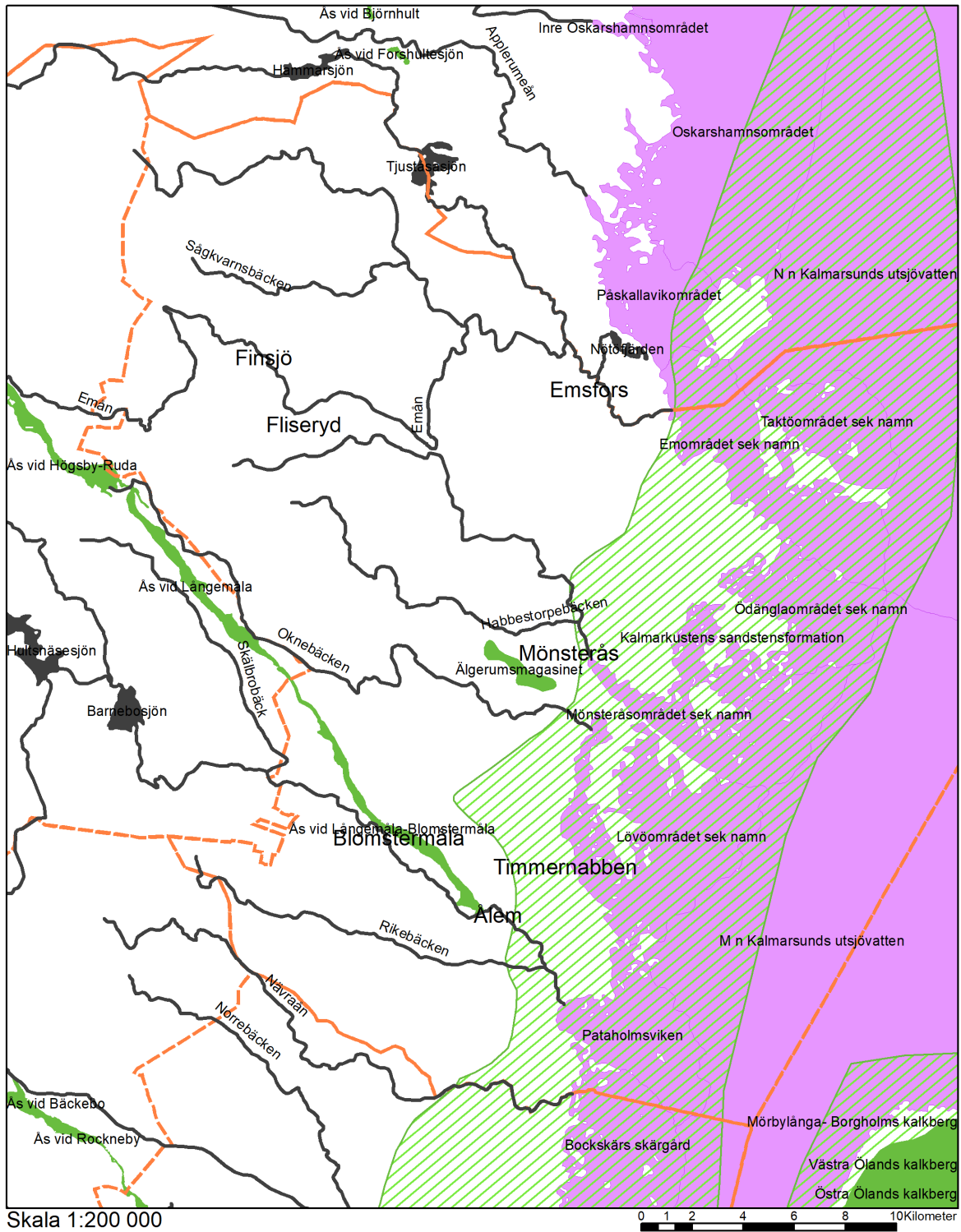
Ekologisk status sjöar

- God status

Ekologisk status vattendrag

- God
- Måttlig
- Otillfredsställande

Figur 10. Ekologisk status för vattendrag, sjöar och kustvatten i Mönsterås kommun

Kemisk status

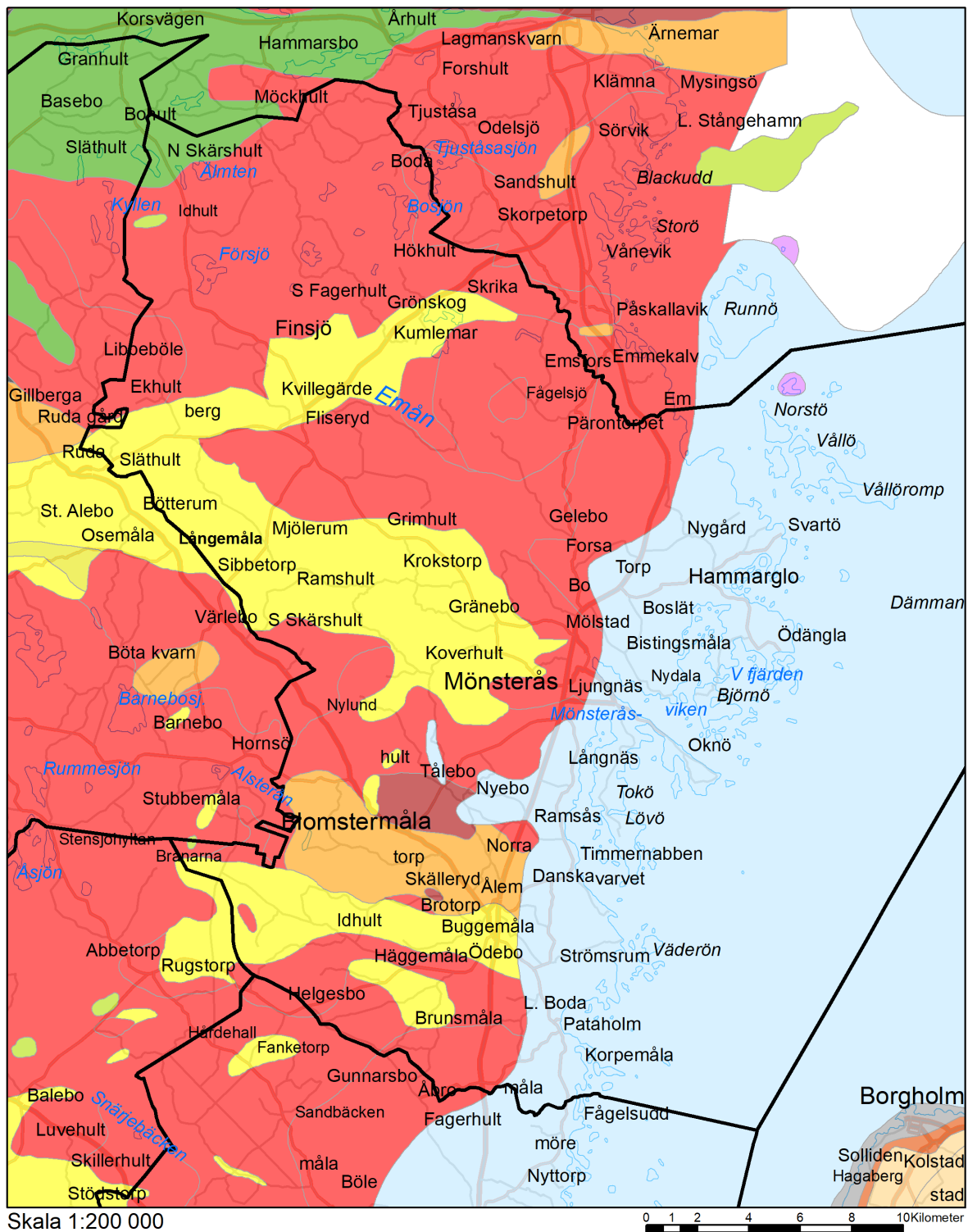
Figur 11. Kemisk status för vattendrag, sjöar, kustvatten och grundvatten i Mönsterås kommun

Naturgivna förutsättningar

För VA-försörjningen har de geologiska förutsättningarna stor betydelse för vilka lösningar som kan väljas och hur arbetskrävande och komplicerad en anläggning blir. Kommunens berggrund domineras av graniter, men även andra bergarter såsom ryolit/porfyr och sandsten/kvartsit förekommer. Se figur 15. Den dominerande jordarten är morän, se figur 16. De moräntäckta områdena är mestadels bevuxna av granskog med lövinslag, medan tallskog är vanligast på de uppstickande urbergsområdena som bara har ett och/eller fragmatiskt moräntäcke. Ett antal rullstensåsar, bestående av isälvsediment, löper i nordvästlig-sydostlig riktning. Fliserydsåsen sträcker sig från södra delen av Mönsterås tätort till trakterna kring Norra Skärshult. Längre söderut löper Högsbyåsen som genom Blomstermåla och Ålem fortsätter ut i Kalmarsund.

Förekomsten av ytligt berg påverkar möjligheterna att anlägga avloppsanläggningar och gräva ledningar. Bäst förutsättningar för att anlägga ett enskilt avlopp med t.ex. infiltration finns med måttligt genomsläppliga jordarter (grusig sandig morän). Jorden ska ha en tillräcklig infiltrationskapacitet dvs. inte vara för finkornig, men inte heller för grovkornig eftersom vattnet då rinner ner för snabbt utan tillräcklig rening. Andra faktorer som påverkar lämplig placering av ett enskilt avlopp är avstånd till berg, grundvatten, ytvatten och vattentäkter. Erfarenhetsmässigt har Mönsterås kommun relativt bra geologiska förutsättningar för att anlägga enskilda avloppsanläggningar. Dock finns områden med svårigheter pga. ytligt berg och täta jordarter. När det gäller enskilda vattentäkter ger genomsläppliga jordarter bra förutsättning för både vattenmängd och kvalitet vid grävda brunnar. Berggrundens egenskaper påverkar kvalitet och vattenmängd vid borrade brunnar.

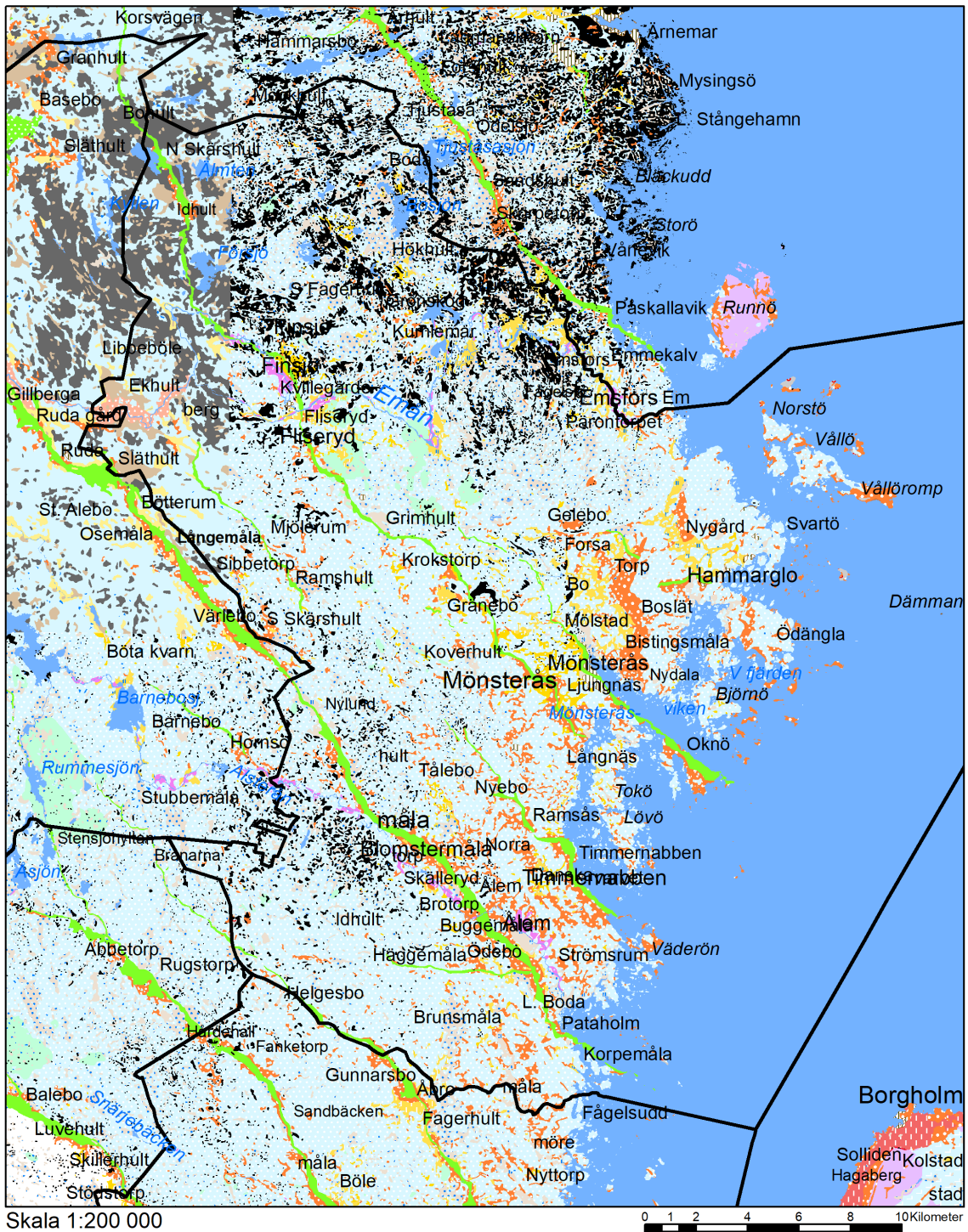
Kommunens två större vattendrag, Emån och Alsterån, är av stor betydelse för den allmänna dricksvattenförsörjningen. Emån utgör råvattentäkt för dricksvatten vid Finsjö. I Högsbyåsen, vid Sandbäckshult, tas råvatten till kommunalt dricksvatten. Ur Alsterån tas vatten för att förstärka grundvattentäkten i Sandbäckshult. Det bedömda maximala uttaget av vatten i mynningen uppgår till ca 6,5 miljoner m³/år. Detta kan jämföras med den maximala uttagsmöjligheten i Emån som uppgår till 27 miljoner m³/år.

Berggrund

Dacit-ryolit	Kvartsarenit	Slamsten, lersten, siltsten
Gabbroid-dioritoid	Monzodiorit-granodiorit	Syenitoid-granit
Granit	Ryolit	Traktytoid-ryolit
Granodiorit-granit	Sandsten	
Kalksten	Skiffer	

Figur 12. Berggrund i Mönsterås kommun

Jordarter

Torv	Älvsediment, sand	Postglacial finsand	Isälvssediment, sand	Sedimentärt berg
Mossatorv	Flygsand	Postglacial sand	Morän	Urberg
Kärtorv	Gyttejlera (eller lergyttja)	Svalsediment, grus	Lerig morän	Fyllning
Gyttja	Postglacial lera	Klapper	Sandig morän	Vatten
Talus (rasmassor)	Postglacial silt	Glacial lera	Grusig morän	
Svåmsediment, ler-silt	Lera-silt	Glacial silt	Vittringsjord, ler-silt	
Svåmsediment, sand	Blockmark	Isälvssediment	Berg	

Figur 13. Jordarter Mönsterås kommun
46

Framtida klimat

Klimatförändringarna blir alltmer påtagliga i vår vardag vilket medför ett stort ansvar för kommunen i planeringen av mark och vatten. Kommunen behöver ha beredskap för att kunna hantera ett föränderligt klimat med både varmare och torrare perioder, samtidigt som större nederbördsmängder med ökad risk för översvämningar är att vänta. För kustnära kommuner är strategisk vattenplanering viktigt. Det handlar bland annat om att säkerställa att vatten- och avloppssystemet är tillräckligt utbyggt och att beakta bebyggelseområden som riskerar att skadas av översvämning. Samtidigt blir torrare perioder allt vanligare förekommande och därmed en minskad vattentillgång vilket kräver en större medvetenhet och sparsamhet kring vår vattenanvändning. Grönstrukturen fyller en viktig funktion för att möta klimatutmaningarna. Därför är grönytor i bostadsområden viktiga komponenter för att absorbera dagvatten och infiltrera nederbörd liksom att skapa skugga och svalka vid ett varmare klimat. Genom klimatanpassningsåtgärder kan konsekvenserna av klimatförändringarna mildras men det behövs även ett aktivt arbete för att minska utsläppen av koldioxid.

En av de främsta utmaningarna som Mönsterås kommun står inför är de stigande havsnivåerna, på grund av läget vid kusten. Stigande havsnivåer kan ge konsekvenser i form av översvämning, erosion och förhöjda grundvattennivåer. En annan utmaning är ökad frekvens av extrema skyfall vilket ställer höga krav på dagvattenhanteringen där vattnet måste kunna samlas och fördröjas för att undvika översvämning. Den globala uppvärmningen med stigande temperaturer ger effekter i form av värmeböljor och torka. Jord- och skogsbruket i Mönsterås kommun utgör en stor näring där torka och vattenbrist skulle kunna medföra stora konsekvenser. Värmebölja och torka ställer dessutom stora krav på vattenförbrukningen och dricksvattenförsörjningen, som är nödvändig för vår hälsa och vårt välmående.

Kända risker och problem

Identifierade problem och risker för en framtida hållbar VA-försörjning.

- Framtida klimat, se ovan.
- Torka/Dålig tillgång på råvatten/ökad temperatur på råvatten (främst ytvatten)
- Vägar/järnvägar - trafikolyckor, oljeläckage, farligt gods
- Miljögifter - gamla deponier, kemikalier, bekämpningsmedel, läkemedelsrester
- Ökad brunifiering - utgör ett hot mot dricksvattenkvaliteten, i både Emån och Alsterån.
- Saltvatteninträngning - påverkar kvaliteten i enskilda dricksvattenbrunnar
- Föroreningsbelastande verksamheter uppströms, se bilaga 1 och 2.
- Sabotage

Kommunens framtida utveckling

Bostadstryck i kommunen

I januari år 2022 uppgick Mönsterås kommuns befolkning till 13 267 invånare och ända sedan 1960-talet har kommunen haft en stabil befolkningsmängd på omkring 13 000 invånare. Av kommuninvånarna bor 77 % i kommunens fem samhällen Blomstermåla, Fliseryd, Mönsterås, Timmernabben och Ålem medan 23 % bor på landsbygden. Endast 4 % av kommunytan är bebyggd vilket ger en befolkningstäthet på endast 22 invånare per km². Under coronapandemin 2020–2022 ökade intresset för boende på landsbygden eller i landsbygdsnära orter vilket kan ha gjort Mönsterås mer attraktiv som boendekommun.

Befolkningsutvecklingen är av stor vikt för den framtida bostadsplaneringen. År 2023 består bostadsbeståndet i Mönsterås av cirka 6600 bostäder, varav omkring 1600 är flerbostadshus och 4700 är småhus. Av kommuninvånarna bor 65 % i privatägda bostäder, 31 % i hyreslägenhet och 4 % i bostadsrätt. Småhus är den mest populära bostadstypen men en variation av upplåtelseformer skapar balans och ger möjlighet att erbjuda olika hushåll på olika platser i livet möjlighet till boende i kommunen. Det pågår idag en omvandling av fritidshus till permanentboende, främst gällande Oknö och Timmernabben. Omvandlingen startade i större skala på 80-talet då kommunen drog kommunalt VA till Oknö.

Under samma tid som den nya vattentjänstplanen tas fram arbetar Mönsterås kommun med framtagandet av kommunens nya översiktsplan. I översiktsplanen pekas nya bostadsområden, centrumområden, verksamhetsområden och LIS-områden ut. Dessa utvecklingsområden behöver förankras i vattentjänstplanen samtidigt som riktlinjerna och ställningstagandena i vattentjänstplanen inkluderas inom ramen för översiktsplanen.

Turism

Med läget vid kusten, den vackra naturen, närheten till regionala besöksmål och det varierade evenemangsutbudet finns goda förutsättningar att kunna utveckla besöksnäringen i Mönsterås. Det finns flera campingar och ställplatser i kommunen samtidigt som båt- och skärgårdslivet är mycket aktivt. Kommunalt vatten förser huvuddelen av alla hamnar, campingar och rekreationsområden. Kommunen har med nuvarande besöksantal och inriktning inga problem att försörja verksamheter som är anslutna till kommunalt vatten och avlopp.

Framtida behov

Vilka behov finns för att möta upp nya mål, lagkrav, miljö kvalitetsnormer, vattenmyndighetens åtgärdsprogram samt kommunens framtida fysiska planering?

Inom kommunalt verksamhetsområde		
Område		Behov av åtgärder
Dricksvatten	Generellt	<ul style="list-style-type: none"> – Se över och uppdatera kommunala verksamhetsområden – Se över och revidera gränser och skyddsföreskrifter för dricksvattentäkter – Se över reservvattentäkter och utreda nya vattentäkter
	Vattenverk	
	Finsjö vattenverk	<ul style="list-style-type: none"> – Utreda försämrat råvatten, hög vattentemperatur sommartid. – Utreda vattenkvalitet; klagomål på lukt och smak
	Sandbäckshult vattenverk	<ul style="list-style-type: none"> – Renovering och upprustning av vattenverk – Tjuvemosse - höga halter järn och mangan – Grundvattenskydd riksväg 34, förlängning t.o.m. Tjuvemosse
	Vattentorn	
	Mönsterås	
	Fliseryd	<ul style="list-style-type: none"> – Renoveringsbehov
	Blomstermåla	
Spillvatten	Generellt	<ul style="list-style-type: none"> – Se över och uppdatera kommunala verksamhetsområden – Minska antalet bräddningar från spillvattenförande system – Förnyelseplaner

	Avloppsreningsverk	
	Generellt	<ul style="list-style-type: none"> – Framtida slamhantering, uppströmsarbete för förbättrad slamkvalitet – Nya reningskrav, avloppsdirektivet?
	Nynäs avloppsreningsverk	– Nytt miljötillstånd
	Gäddenäs avloppsreningsverk	- Upprustning och renovering
	Pumpstationer, spillvatten och dagvatten	– Kontinuerligt underhåll
Dagvatten	Generellt	<ul style="list-style-type: none"> – Se över och uppdatera kommunala verksamhetsområde – Kvalitet och kvantitet – Skyfall

Utanför kommunalt verksamhetsområde		
VA-försörjning	Generellt	– Behov av hållbar VA-försörjning i omvandlingsområden
	Enskilda avlopp	– Slutföra inventeringen av enskilda avlopp och ställ krav på att avlopp som saknar tillräcklig rening åtgärdas av fastighetsägaren. Kustnära områden samt områden nära sjöar och större vattendrag prioriteras.
	Enskilt dricksvatten	<ul style="list-style-type: none"> – Säkerställ god kvalitet i enskilda brunnar – Fortsätt erbjuda gratis analys av vatten för familjer med barn.

Slutsatser

Samtliga kommunala verksamhetsområden behöver ses över och uppdateras. När det gäller dricksvattnet behöver samtliga kommunala vattentäcker, gränser och skyddsföreskrifter, ses över och revideras. Syftet är att kunna upprätthålla ett förebyggande och uthålligt skydd för vattnet till den kommunala dricksvattenförsörjningen.

För det kommunala VA-ledningsnätet behöver förnyelseplaner upprättas. Även arbetet med att minska antalet bräddningar från spillvattenförande system bör prioriteras.

Dagvattenfrågan är viktig att beakta eftersom klimatförändringar bedöms ge upphov till intensivare regn och därmed större dagvattenflöden. Till följd därav även högre föroreningsbelastning på recipienterna. I Mönsterås kommun arbetar man aktivt med åtgärder för att ta hand om dagvatten. En policy och strategi är framtagen för dagvatten och flera dagvattenlösningar i form av dammar och magasin finns. Nytt krav i lagen om allmänna vattentjänster på handlingsplan avseende skyfall kopplat till den allmänna VA-anläggningen.

I kommunen finns ca 1500 enskilda avloppsanläggningar. Många bedöms ha otillräcklig rening och kommer att behöva göras om. Kommunen behöver fortsätta inventeringen av enskilda avlopp, prioriterat kustnära områden.

I kommunen finns områden med samlad bebyggelse samt kustområden där de enskilda avloppslösningarna i flera fall är bristfälliga. I och med förändringen av LAV § 6 behöver en översyn av VA-utbyggnadsplanen genomföras. Nu ska även en analys utifrån möjligheten att godta enskilda anläggningar som en tillfredsställande lösning tas med i bedömningen.

Flertal åtgärder och projekt har genomförts sedan den första VA-planen antogs år 2017. Exempelvis har flera byar fått kommunalt vatten och avlopp, Ramsås, Solberga, Skälleryd och kustområdet mellan Mönsterås och Timmernabben. Under år 2022 påbörjades två stora renoveringar, Nynäs avloppsreningsverk och vattentornet i Blomstermåla, som ska stå klara under år 2023. Reningsverket rustas upp för förbättrad kapacitet och kunna klara ytterligare flera år av spillvattenrening. Möjligheten till återanvändning av renat avloppsvatten skapas och är en del i arbetet med att tillvarata resurser och hushålla med dricksvatten.

Bilaga 1. Föroreningsbelastande verksamheter inom Alsteråns avrinningsområde

Kommun/Plats	Punktkälla	Utsläpp	Vattenförekomst
Uppvidinge			
Sävsjöström	Avloppsreningsverk	Dagvatten	631903–147605
Alsterfors	Avloppsreningsverk	Dagvatten	631514–148450
Alstermo	Avloppsreningsverk	Dagvatten	631734–149541
Fröseke	Avloppsreningsverk	Dagvatten	631317–150207
Linneberga	Avfallstipp	Lakvatten	633323–147410
Ragn-Sells	Industriella utsläpp	Återvinningscentral	633323–177410
Åseda	Avloppsreningsverk	Dagvatten	633843–147255
Älghult	Pumpstationer		632279–148683
Econova	Industriella utsläpp	Torvtäkt, jordförbättring	633323–147410
Profilgruppen	Industriella utsläpp	Sulfat, Aluminium	633843–147255
Högsby			
Grönskåra	Avloppsreningsverk		632960–150121
Långemåla	Avloppsreningsverk		632485–152429
Värlebo	Avloppsreningsverk		632485–152429
Nybro			
Alsterbro	Avloppsreningsverk		631249–151007
Sandslätt	Pumpstationer		631249–151007
Kråksmåla	Pumpstationer		632024–150125
Mönsterås			
Kähns Blomstermåla	Industriella utsläpp	Timmerbevattning	631910–152809
JOAB Recycling AB	Industriella utsläpp	Dagvatten	
Habo Rostfria	Industriella utsläpp	Dagvatten	631910–152809
Blomstermåla	Dagvatten	Dagvatten	631910–152809
Ålem	Dagvatten	Dagvatten	631910–152809
Stans & Press AB	Industriella utsläpp	Dagvatten	
BKtech	Industriella utsläpp	Dagvatten	

Bilaga 2. Föreningensbelastande verksamheter inom Emåns avrinningsområde (Omarbetat utifrån uppgifter om mätstationer. Utdrag ur *Program för samordnad recipientkontroll i Emåns avrinningsområde inom Jönköpings och Kalmar län, 2022–2023*)

Kommun/Plats	Punktkälla	Utsläpp
Mönsterås		
Fliseryd	Samhälle	Dagvatten
Högsby		
Smederum	Samhälle	Dagvatten
Högsby	Samhälle, ARV	Dagvatten, Avloppsvatten
Fredriksborg	Mörlunda ARV, Samhälle	Dagvatten, Avloppsvatten
Nötebro	Fågelfors bruk, träindustri	Industri, avloppsvatten
Älmten	Fagerhults samhälle	Dagvatten
Hultsfred		
Silverån	Mörlunda samhälle, möbelindustri och sågverk	Avloppsvatten, industri
V Fridhem	Virserums ARV och samhälle	Avloppsvatten, dagvatten
Hulingen	Hultsfreds samhälle	Dagvatten
Storgöl	Kejsarkullens avfallsupplag	Avloppsvatten
Nedre Svartsjön	Metsä Tissue AB	Industri
Järnvägsdiket	Recipient för träindustri och samhälle	Industri, dagvatten
Virserumsjön	Virserum samhälle	Dagvatten
Vetlanda		
Kungsbron	Pappersmassaindustri, Kvillsfors samhälle	Avloppsvatten, industri
Nedströms Holbybrunn	Holsbybrunn samhälle, SAPA	Dagvatten, industri
Broholm	Vetlanda ARV	Avloppsvatten
Saljen	Nye ARV, Farstorps ARV, Nye samhälle	Avloppsvatten
Skirösjön	Skirö ARV och samhälle	Avloppsvatten, dagvatten
Flen	Karlstorps samhälle	Dagvatten
Vetlanda	Samhälle	Dagvatten
Farstorpaån	Farstorp samhälle, sågverk	Dagvatten, industri
Nömnen	Stensjöns samhälle	Dagvatten

Ekenässjön	Beslag och metall	Industri
Hjärtaån Sinnatorp	Samhälle	Dagvatten
Kroppån/Linneån	Samhälle, träindustri	Dagvatten, industri
Eksjö		
Brusaån	Samhälle, sågverk	Avloppsvatten
Smedhemsån	Hults ARV	Avloppsvatten
Svansjön	Gysjödeponin, Eksjö garnison	Avloppsvatten
Stora Bellen	Bellö samhälle, färgindustri	Avloppsvatten
Torsjön	Eksjö samhälle, sågverk	Dagvatten, industri
Kvarnarpasjön	Eksjö samhälle	Dagvatten
Nässjö		
Emån nedströms Bodafors ARV	Bodafors ARV och samhälle	Avloppsvatten, dagvatten
Utlopp Ingsbergssjön	Nässjö stad	Dagvatten

VA-Policy

Inledning

VA-policyn är den andra delen i vattentjänstplanen och beskriver vad som ska styra VA-planeringen, kommunens viljeriktning. Policyn ska vara vägledande för att uppnå en långsiktig hållbar dricksvattenförsörjning och avloppshantering.

Den slutgiltiga vattentjänstplanen består av tre delar: översikt, policy och handlingsplan. Den första delen, översikten, är en aktuell beskrivning av den nuvarande VA-försörjningen i kommunen och ska ligga till grund för det fortsatta arbetet. Policyn är nästkommande del och ska ange kommunens viljeriktning, strategiska vägval och riktlinjer som ska styra VA-planeringen. Handlingsplanen utarbetas utifrån översikten och policyn och är den långsiktiga planen som ska ge svar på vad som ska göras, när det ska göras och hur det ska göras. Vattentjänstplanen ska ingå som ett tematiskt tillägg till kommunens översiktsplan.

Inom Agenda 2030 och bland Sveriges 16 miljö kvalitetsmål finns flera mål med stark koppling till VA-planering bl.a. miljömålen om *Grundvatten av god kvalitet* och *Ingen övergödning*. I EU:s ramdirektiv för vatten, vattendirektivet, finns dessutom övergripande mål om att Sverige ska uppnå god vattenkvalitet till år senast 2027. Vilka fler lagkrav, styrande dokument och mål som styr VA-planeringen finns beskrivna i VA-översiktens inledning.

VA-policyn ska inte ses som en författningstext utan varje beslut ska fattas utifrån de omständigheter som föreligger i det enskilda fallet. Policyn är ett levande dokument där behovet av revidering ska ses över minst en gång per mandatperiod.

Övergripande mål

För att uppnå en långsiktig hållbar dricksvattenförsörjning och avloppshantering har följande mål tagits fram:

Kommunen ska

- arbeta i enlighet med VA-policyn, det gäller samtliga kommunala nämnder, styrelser och bolag
- bygga ut den kommunala VA-försörjningen i takt med behov (miljö och hälsa enligt LAV 6 §), efterfrågan och ekonomiska förutsättningar
- i sin hantering och planering av vatten- och avloppsförsörjning (VA-försörjning) arbeta i ett långsiktigt hållbart perspektiv ur ekologisk, ekonomisk och social aspekt i hela kommunen.
- bistå med information och rådgivning till allmänheten

Prioriteringsgrunder

I kommunens översiktsplan står att den kommunala dricksvattenförsörjningen ska prioriteras framför andra konkurrerande intressen och att kommunen säkerställer en god dricksvattenkvalitet. Utbyggnad av kommunalt vatten och avlopp ska baseras på en sammanvägd prioritering av hälsa, miljö och ekonomi. Om behov finns enligt 6 § LAV (Lagen om allmänna vattentjänster) ska dessa områden prioriteras högst.

Vid förnyelse av befintligt ledningsnät ska en förnyelsetakt på 1 % av ledningsnätet totala längd per år eftersträvas.

Tillsyn och prövning av små (enskilda) avlopp ska utföras i hela kommunen i enlighet med Havs- och vattenmyndighetens vägledning. Fastigheter i områden med hög skyddsnivå prioriteras enligt miljö- och byggnadsnämnden beslut om riktlinjer och handlingsplan för små avlopp från 2023.

Begreppsförklaring

Avloppsvatten är ett gemensamt namn på dagvatten, dräneringsvatten och spillvatten.

Spillvatten är vatten från såväl hushåll som industri och andra verksamheter. Spillvatten från hushåll består av spillvatten från toaletter (klosett-vatten) samt från bad, disk och tvätt (BDT-vatten). Vattnet leds till avloppsreningsverk.

Dricksvatten är avsett för dryck, matlagning, hygien och andra hushållsgöromål samt för brandsläckning. Råvaran till dricksvattnet kallas råvatten och kommer ursprungligen från ytvatten eller grundvatten.

Dagvatten är tillfälligt förekommande, avrinnande vatten på ytan av mark eller konstruktion, t.ex. regnvatten, smältvatten, spolvatten, dräneringsvatten, framträngande grundvatten.

Dräneringsvatten är vatten som samlas upp under markytan och leds bort, t.ex. vid dränering av husgrunder.

Små avlopp är ett separat avloppssystem som inte är anslutet till det kommunala avloppssystemet.

Tekniskt vatten återvunnet renat avloppsvatten, spillvatten eller dagvatten som inte uppfyller kraven för dricksvattenkvalitet

Vattenförsörjning

Mål

Den kommunala och enskilda vattenförsörjningen måste under alla omständigheter vara säkerställd för invånaren.

Kommunens allmänna dricksvattentäkter ska ha aktuella vattenskyddsområden och skyddsföreskrifter som bidrar till att de kan brukas på ett långsiktigt hållbart sätt.

Strategier

Kommunal vattenförsörjning

Kommunen ska:

- prioritera dricksvattenförsörjningen före alla andra intressen,
- arbeta för en långsiktigt hållbar vattenförsörjning
- säkerställa att kommunala vattenresurser skyddas och brukas uthålligt,
- verka för att alternativa vattenförekomster och vattentäkter värnas för långsiktig vattenförsörjning,
- säkerställa dricksvattnets kvalitet genom hela distributionsnätet,
- arbeta för att säkerställa tillgången av dricksvatten samt driften av kommunala vattenverk med tillhörande täkter genom att kontinuerligt förbättra vattenverken, se över vattenskyddsområden samt uppdatera skyddsföreskrifter,
- informera om riskområden för kemiska föroreningar i grundvattnet,

- säkerställa vattenverkens och vattentäkternas behov av plats och utrymme,
- säkerställa vattenanläggningarnas skalskydd och digitala system,
- synliggöra kommuninvånarens vattenförbrukning genom digitalisering.

Enskild vattenförsörjning

Kommunen ska:

- verka för att inte försämra grundvattentillgången för enskilda vattentäkter på grund av pågående eller ändrad markanvändning eller miljöstörningar,
- informera enskilda vattentäksägare om vikten av att noga följa grundvattnets kvalitet och kvantitet, och att regelbundet provta sitt vatten.

Avloppshantering

Mål

Avloppsvatten ska omhändertas och renas på ett effektivt sätt som inte äventyrar miljön eller människors hälsa.

Strategier

Spillvatten

Kommunen ska:

- svara för en långsiktigt hållbar spillvattenrening inom områden med kommunalt avlopp,
- säkerställa driften av de kommunala spillvattennäten och reningsverken genom kontinuerliga förbättringar och aktuella saneringsplaner,
- verka för att utbyggnad av kommunal vattenförsörjning och kommunalt spillvattennät följs åt,
- vid behov anpassa kommunala reningsverk till en fortsatt befolkningsökning utan att föroreningsbelastning till recipienten ökar,
- säkerställa avloppsreningsverkens behov av plats och utrymme,
- inte ansluta industriavlopp, som kan störa reningsprocessen till det kommunala spillvattennätet utan förbehandling.

Små avlopp/Enskild spillvattenhantering

Kommunen ska:

- ställa funktionskrav samt krav på skydds nivå enligt miljö- och byggnadsnämndens beslut om Riktlinjer och handlingsplan för små avlopp,
- uppmuntra användande av ny teknik och innovativa lösningar,
- informera fastighetsägare att ta ansvar för den små avloppsanläggningens funktion,
- arbeta för långsiktigt hållbart omhändertagande av slam från enskild spillvattenhantering.

I väntan på kommunal spillvattenanslutning

En enskild/gemensam avloppsanläggning ska ha fullgod rening fram till dess inkoppling till kommunalt avlopp sker. Om funktionen är undermålig kan tillsynsmyndigheten förelägga om åtgärd ända fram till tidpunkt för anslutning till kommunal anläggning. Åtgärder ska vara skäligen och anpassas till risk och tid för anslutning.

Dagvattenhantering

Kommunen ska tillse att:

- grundvattenbalansen bibehålls, så långt det är tekniskt möjligt, och den befintliga grundvattennivån inte påverkas negativt,
- sträva efter lokalt omhändertagande av dagvatten (LOD), så nära källan som möjligt,
- tillförseln av föroreningar till dagvatten begränsas så långt som möjligt och förebyggs redan vid källan,
- föroreningar, till så stor del som möjligt, kan avskiljas under vattnets väg till recipienten,
- byggnader och anläggningar inte skadas av dagvatten,
- en hållbar dagvattenhantering sker i nya bebyggelseområden och vid förtätning,
- säkerställa ytor för dagvattenhantering på allmän plats i våra detaljplaner,
- ytor för dagvattenhantering fungerar för klimatanpassning och, om så är möjligt, se till att ytan blir mångfunktionell,
- dagvatten ses och nyttjas som en resurs i samhället,
- dagvattnet inte försämrar vattenkvaliteten hos recipienterna enligt vattendirektivets krav på god yt- och grundvattenstatus.

Kretsloppsanpassning

Kommunen ska:

- verka för en långsiktigt hållbar spillvattenrening inom områden med kommunalt VA,
- betrakta reningsverksslammets innehåll av näringsämnen, organiskt material och energi som en resurs i kretsloppet,
- verka för återföring av näringsämnen till naturens kretslopp,
- arbeta för att möjliggöra återföring av avloppsvatten (tekniskt vatten) från reningsverk,
- kontinuerligt informera abonnenter om vad som inte får tillföras spill- och dagvattensystemen.

Klimatanpassning

Kommunen ska:

- arbeta för minskat läckage mellan dag- och spillvattenledningsnät,
- reservera strategiskt belägen mark för omhändertagande av dagvatten eller utjämningsdammar,
- verka för att ytor för dagvattenhantering fungerar för klimatanpassning och, om så är möjligt, se till att ytan blir mångfunktionell,
- i plan- och lovärenden säkerställa att nya huvudbyggnader ska uppföras så att naturligt översvämmande vatten upp till +2,8 meter över nollplanet inte skadar byggnadens konstruktion,
- utreda tillgång och kvalitet för framtida råvattenuttag för att säkerställa dricksvattenförsörjningen under torrperioder,
- skydda de allmänna VA-anläggningarna vid skyfall och havsnivåhöjning,
- informera fastighetsägare med små avloppsanläggningar eller enskilda brunnar om hur de kan klimatsäkras.

Ansvarsfördelning

För att uppnå en långsiktig hållbar dricksvattenförsörjning och avloppshantering gäller följande ansvarsfördelning.

Kommunfullmäktige

Allmänt

- Avsätta medel i budgeten för större investeringar samt underhåll av befintliga VA-anläggningar.
- Besluta om vattentjänstplanen.
- Besluta om VA-taxa samt ABVA (Allmänna bestämmelser för vatten och avlopp).
- Besluta om verksamhetsområden för vatten, spillvatten och dagvatten.

Vattenförsörjning och grund- och ytvattenskydd

- Planera nya utvecklingsområden för bostadsbebyggelse med hänsyn till vattentillgång.
- Ansvarar för kommunens långsiktiga utveckling gällande mark- och vattenområden, däribland en långsiktigt god hushållning med vatten, genom kommunens översiktsplan.

Spillvattenhantering

- Planera nya utvecklingsområden för bostadsbebyggelse med hänsyn till hur spillvattenhanteringen kan lösas.

Dagvattenhantering

- Säkerställa omhändertagande av dagvatten genom kommunal samhällsplanering.

Miljö- och byggnadsnämnden

Vattenförsörjning och grund- och ytvattenskydd

- Ge planbesked till bostadsbebyggelse och verksamheter på mark som är lämpad för ändamålet bland annat med hänsyn till möjligheterna att ordna vattenförsörjningen.
- Vid planläggning eller bygglovsärenden ska lämpligheten i utformning och placering bedömas utifrån behovet av hushållning med vatten.
- Tillsyn över vattentäkter och vattenverk som betjänar mer än 50 personer eller med ett uttag som är mer än 10 m³ per dygn, samt anläggningar under denna gräns då det gäller kommersiell eller offentlig verksamhet.
- Prövning och tillsyn av anläggningar och verksamheter inom vattenskyddsområde.
- Informera och ge råd angående enskilda vattentäkter.

Spillvattenhantering

- Ge planbesked till bostadsbebyggelse och verksamheter på mark som är lämpad för ändamålet bland annat med hänsyn till möjligheterna att ordna vattenförsörjningen.
- Tillsyn och prövning av avloppsreningsverk.
- Tillsyn över små avlopp samt gemensamma avloppsanläggningar och kommunala spillvattenanläggningar.
- Inventera och ställa krav på åtgärder av bristfälliga avloppsanläggningar.

Dagvattenhantering

- Delta i planläggningen med råd och synpunkter kring dagvattenanläggningen utifrån de krav som ställs i miljöbalken.
- I samband med bygglov beakta dagvattenanläggningen ur miljö- och hälsoskyddssynpunkt.
- Bevaka att kraven i plan- och bygglagen uppfylls.
- Tillsyn och prövning enligt miljöbalken.
- I samband med bygglovsprocessen verka för att miljövänliga material och metoder väljs.
- Informera om dagvattenhantering i samband med bygglov.

Kommunstyrelsen (VA-huvudman)

Teknisk förvaltning (verkställare)

Verksamhet, vatten- och avloppsavdelningen

Vattenförsörjning och grund- och ytvattenskydd

- Leverera vatten av godkänd kvalitet.
- Tillsäkra att tillräcklig kapacitet finns i dricksvattensystemen.
- Säkerställa vattenförsörjningen.
- Ansvara för drift och underhåll av vattenverk och vattenledningsnät.
- Vid behov föreslå verksamhetsområde för vatten.
- Ha ett ständigt säkerhetsarbete för att motverka risken för skadegörelse och sabotage på vattenförsörjningen.
- Ansvara för skyltning av vattenskyddsområde.

Spillvattenhantering

- Omhänderta spillvatten på ett miljö- och hälsomässigt godtagbart sätt inom kommunalt verksamhetsområde för spillvatten. Återföring av näring till produktiv mark ska eftersträvas.
- Säkerställa spillvattenhanteringen.
- Inventera och sanera inläckage av dag- och dräneringsvatten till spillvattensystemet.
- Vid behov ge förslag till verksamhetsområde för spillvatten.
- Ha ett ständigt säkerhetsarbete för att motverka risken för skadegörelse och sabotage på spillvattensystemet.

Dagvattenhantering

- Tidigt i planprocesserna bevaka och tillföra kunskap om dagvattenfrågor.
- Bevaka så att hänsyn tas till vattenskyddsområden.
- Ansvara för drift och underhåll av dagvattendammar, dagvattenledningsnät med tillhörande anläggningar.
- Informera och lämna råd angående dagvatten på tomtmark.
- Se till att allmänna dagvattenanläggningar byggs på ett sätt så att dess avsedda funktion och kondition upprätthålls.
- Anmäla nya dagvattenanläggningar till tillsynsmyndigheten.
- Ta vattenprover i befintliga reningsanläggningar för dagvatten i enlighet med kontrollprogram som beslutats av tillsynsmyndigheten.
- Vid behov ge förslag till verksamhetsområde för dagvatten.
- Ansvara för att slam från nedstigningsbrunnar på dagvattennätet omhändertas på bästa möjliga sätt.

Verksamhet, Samhällsbyggnadsavdelningen

Vattenförsörjning och grund- och ytvattenskydd

- Ge planbesked till bostadsbebyggelse och verksamheter på mark som är lämpad för ändamålet bland annat med hänsyn till möjligheterna att ordna vattenförsörjningen.
- Bevaka att kraven i plan- och bygglagen uppfylls.

Spillvattenhantering

- Ge planbesked till bostadsbebyggelse och verksamheter på mark som är lämpad för ändamålet bland annat med hänsyn till möjligheterna att ordna spillvattenhantering.
- Bevaka att kraven i plan- och bygglagen uppfylls.

Dagvattenhantering

- Tidigt i planprocessen skaffa kunskaper om dagvattenfrågor för en långsiktigt hållbar planering.
- Ansvara för att mark och utrymmen för dagvattenhantering finns med i nya detaljplaneområden, om behovet finns.
- Bevaka och tillföra gestaltningskunskaper i planeringsstadiet av dagvattenanläggningar.
- Tillse att rätt material och utförande för allmänna hårdgjorda ytor samt parkytor väljs.
- Se till att utförandet av allmänna hårdgjorda ytor genomförs på lämpligt sätt.
- Ansvara för gatusopning samt för underhåll av allmänna rännstensbrunnar.
- Där trummor och öppna diken inte ingår i det kommunala ledningsnätet och i anslutning till det kommunala gatanätet, se till att trummor hålls fria samt kantklippa öppna diken.
- Ansvara för att slam från rännstensbrunnar omhändertas på bästa möjliga sätt.

Vattenförsörjning och grund- och ytvattenskydd

- Ha god beredskap vid olycka inom vattenskyddsområde.
- Förhindra att förorenat släckvatten okontrollerat sprids inom vattenskyddsområde eller nära enskild vattentäkt.
- Förhindra att förorenat släckvatten ger upphov till förorening av grund- och ytvatten, samt okontrollerat sprids inom vattenskyddsområde eller nära enskild vattentäkt.

Dagvattenhantering

- Ha god beredskap vid höga vattenflöden.
- Om möjligt kunna förhindra/begränsa att miljöfarliga föroreningar når dagvattensystemen vid större utsläpp eller olyckor.
- Förhindra att förorenat släckvatten når dagvattensystemet genom att täta igen dagvattenbrunnar vid olyckor.

Enskilda hushåll och verksamheter

Vattenförsörjning och grund- och ytvattenskydd

- Ansvara för enskilda vattentäkters underhåll och funktion.
- Ansvara för att främst använda dricksvatten till dryck, hygien och livsmedelsproduktion.

Spillvattenhantering

- Ansvara för att fastigheten har en långsiktigt hållbar lösning för omhändertagande av avlopp.
- Ansvara för små avlopps underhåll, att avloppet fungerar tillfredställande, så att olägenhet för människors hälsa eller miljön inte uppkommer.
- Ansvara för att endast hushållsliknande spillvatten släpps till kommunala reningsverk eller små avloppsanläggningar.
- Ansvara för att inte koppla dag- och dräneringsvatten till kommunal spillvattenledning eller till enskild avloppsanläggning.

Dagvattenhantering

- En verksamhetsutövare ska inte förorena dagvattnet eller orsaka andra dagvattenproblem genom sin verksamhet.
- Verksamhetsutövaren bör känna till hur dagvattensystemet på den egna fastigheten ser ut och hur ett eventuellt utsläpp kan förhindras.
- Fastighetsägaren har ansvar för det dagvatten som uppkommer från byggnader och mark på den egna fastigheten. I första hand bör vattnet omhändertas lokalt på fastigheten. Fastighetsägaren ska planera och bygga mark för ett väl fungerande dagvattensystem.
- Fastighetsägaren ska verka för att separera dagvatten från spillvattensystemet.

Handlingsplan

Inledning

Mönsterås kommuns Vattentjänstplan består av tre delar: VA-översikt, VA-policy och handlingsplan. Den första delen, VA-översikten, är en aktuell beskrivning av den nuvarande vatten- och avloppsförsörjningen i kommunen. VA-policyn är andra delen och anger kommunens viljeriktning, strategiska vägval och riktlinjer som ska styra VA-planeringen framöver. Vattentjänstplanens handlingsplan har utarbetats utifrån VA-översikten och VA-policyn. Det är den långsiktiga planen som ska ge svar på vad som ska göras, när det ska göras och hur det ska göras. Syftet är att skapa en långsiktigt hållbar hantering av vatten och avlopp i kommunen och säkerställa en god vattenkvalitet i våra vatten.

Arbetet med att ta fram Vattentjänstplanen har pågått under år 2023. Vägledande i arbetet har varit Svenskt Vattens *Vägledning vid framtagande av vattentjänstplan – komplettering av VA-plan* (2022). Planen är framtagen av en förvaltningsöverskridande arbetsgrupp bestående av representanter från Tekniska förvaltningens vatten-, avlopps- och renhållningsavdelningen samt samhällsbyggnadsavdelningen och Miljö- och byggförvaltningen. En ledningsgrupp bestående av chefer från de berörda förvaltningarna har ingått i arbetet.

Övergripande mål - utifrån VA-policy

Kommunen ska

- Arbeta i enlighet med VA-policyn, det gäller samtliga kommunala nämnder, styrelser och bolag,
- bygga ut den kommunala VA-försörjningen i takt med behov (miljö och hälsa enligt LAV 6 §), efterfrågan och ekonomiska förutsättningar,
- i sin hantering och planering av vatten- och avloppsförsörjning (VA-försörjning) arbeta i ett långsiktigt hållbart perspektiv ur ekologisk, ekonomisk och social aspekt i hela kommunen,
- bistå med information och rådgivning till allmänheten.

Ansvar för VA-försörjning

Huvudman, med ansvar för den allmänna VA-anläggningen och Vattentjänstplanens genomförande, är kommunstyrelsen i Mönsterås kommun. Detta innebär ett huvudansvar för att exempelvis bedöma behovet av allmän VA-försörjning. Den dagliga driften och underhåll av anläggningen sköts av kommunens Tekniska förvaltning, VA-avdelningen.

Ansvarsfördelningen mellan huvudmannen och fastighetsägare inom fastställda geografiska verksamhetsområden för vatten och/eller avlopp anges i kommunens ABVA 18, *Allmänna bestämmelser för användande av Mönsterås kommuns allmänna vatten- och avloppsanläggning samt Information till fastighetsägare*, antagen av Mönsterås kommunfullmäktige 2018-06-18.

Utanför kommunalt verksamhetsområde är det fastighetsägaren/brunnägaren eller ägarföreningen som ansvarar för drift och skötsel, uppfyllelse av miljöbalkens krav för den egna dricksvattenförsörjningen och avloppsanläggningen.

Miljö- och byggförvaltning har ett prövnings- och tillsynsansvar över enskilda avloppsanläggningar. Det innebär kontroll av utformning, funktion och reningsgrad utifrån kraven i miljöbalken. Miljö- och byggförvaltningen har även tillsynsansvar på de kommunala vatten- och avloppsreningsverken och ledningsnät samt för hantering av dagvatten. Kommunens livsmedelskontroll omfattar även vattenverk och ledningsnät och andra anläggningar. Renhållningsavdelningen har ansvaret för att tömma de enskilda brunnarna.

Genomförande av vattentjänstplanens handlingsplan

Vattentjänstplanen blir ett tematiskt tillägg till översiktsplanen.

Vattentjänstplanen implementeras genom att åtgärder förs in i kommunens löpande budgetprocess. En 12 års plan kan redovisas och på detta sätt säkerställs att Vattentjänstplanen genomförs och den är relevant för kommunens utveckling. Åtgärder i Vattentjänstplanens som inte genomförs, eller som förskjuts i tiden, återspeglas i en revidering av planen. Det kommer att ske minst vart fjärde år. Kommunfullmäktige har det övergripande ansvaret för att en revidering sker. För att nå Vattentjänstplanens syfte och mål är det viktigt att kommunfullmäktige tillser att en förvaltningsövergripande grupp kan fortsätta träffas för att diskutera sakfrågorna och analysera utfallet av den beslutade planen samt gemensamt arbeta för planens genomförande.

En årlig uppföljning av planen görs i samband med kommunens bokslut.

Plan för den allmänna VA-anläggningen

I följande avsnitt redovisas de behov som finns för att säkerställa en långsiktigt hållbar VA-försörjning inom den allmänna VA-anläggningen. I slutet av varje avsnitt redovisas åtgärder tillsammans med en kostnadsbedömning, tidplan och vem som ansvarar för att åtgärden blir genomförd.

Kommunen har en fastställd VA-taxa som tas ut för att täcka nödvändiga kostnader för den allmänna vatten- och avloppsanläggningen. VA-Verksamheten är 100% taxefinansierad. Taxan bestäms så att intäkter för verksamheten inte får överstiga nödvändiga kostnader. För att taxan ska hållas rättvis och kunna möta kommande investeringar ska den kontinuerligt ses över. En översyn av taxan görs årligen.

Den kommunala anläggningen för vatten och avlopp består i Mönsterås kommun av två avloppsreningsverk, två vattenreningsverk samt ledningsnät och pumpstationer. Nedan åskådliggörs vilka behov som finns inom kommunalt verksamhetsområde. Första delen av planen visar åtgärder för anläggningarna inom verksamhetsområdet, alltså reningsverk, reservoarer och pumpstationer. Andra delen visar åtgärdsplanen för ledningsnätet. Mer detaljerade drift- och underhållsplaner, på kort och lång sikt, finns för respektive verk. Uppskattad årlig kostnad för drift och underhåll per anläggning finns med i handlingsplanen.

Kommunalt dricksvatten

Generellt är det vattenskyddsområdena, dess avgränsningar och föreskrifter som är i stort behov av översyn. Det pågår arbete med revidering av vattenskyddsområdet för Sandbäckshult och kommer att fastställas när vattenverket byggs om och alla undersökningar i vattentäkten är färdiga. Eventuellt kommer en ny vattendomsansökan att göras. Ett av vattenverken, Sandbäckshult, är äldre och i stort behov av renovering för att möta gällande krav på livsmedelsanläggning och arbetsmiljö. De större investeringarna som kan bli aktuella framöver handlar, i Finsjö, om den stigande vattentemperaturen på inkommande råvatten sommartid. Detta har senaste åren bidragit till kvalitetsproblem i form av upplevd lukt och smak hos konsument. Detta problem behöver lösas, en åtgärd är att utreda alternativ för kylning av vatten. Ett pilotförsök pågår för att åstadkomma en biologisk reaktor som kan reducera lukt och smak.

I Sandbäckshult kan grundvattenskyddet behöva utökas. Idag finns en gummiduk lagd i vägdiket på den sidan av riksväg 34 som rinner av mot vattentäkten. Duken ska minska mängden vägdagvatten till åsen samt förbättra möjligheterna att stoppa spridning av eventuellt läckage vid olycka på väg. Denna duk sträcker sig dock inte längs hela vägen genom vattenskyddsområdet. Längs järnvägen inom inre vattenskyddsområde finns en gummiduk i järnvägsbanken samt bentonitlera i dikena. En utredning pågår tillsammans med Trafikverket och Länsstyrelsen.

Vid vattentäkten Tjuvemosse finns mer kapacitet att utnyttja, dock begränsas uttaget av höga halter järn och mangan som påverkar reningsprocessen i vattenverket negativt. De senaste årens torra somrar har påverkat dricksvattenförsörjningen i form av låga nivåer och flöden i vattentäkter samt hög vattenförbrukning. För att säkerställa framtida dricksvattenförsörjning utreds ett antal åtgärder. Vattentornet i Fliseryd har större renoveringsbehov. Se tabell 1 för en sammanställning av åtgärdsbehov för dricksvattenhantering inom den allmänna VA-anläggningen.

Tabell 3. Åtgärdsbehov för dricksvattenhantering inom den allmänna VA-anläggningen

Anläggning	Behov/orsak	Åtgärd	Kostnads- uppskattning	Prioritet	Ansvar (utförare)
Generellt					
	Kommunala verksamhetsområden	Se över och revidera	Låg	1	Tekniska förvaltningen VA
	Vid kris ha en plan för distribution av dricksvatten	Revidera nödvattenplan	Låg	1	Tekniska förvaltningen VA
	Drift- och övervakningssystem	Uppdatering system inkl. hårdvara	Hög	1	Tekniska förvaltningen VA
	Föråldrade skyddsföreskrifter för dricksvattentäkter	Se över samtliga och revidera enligt gällande lagstiftning	Medel	2	Tekniska förvaltningen VA
	Skyltning vattenskyddsområden	Översyn och utbyte	Låg	2	Tekniska förvaltningen VA
	Perioder av torka och vattenbrist	Översyn av reservvattentäkter, utrustning för reservvattenförsörjning, digital övervakning av nivåer	Medel	2	Tekniska förvaltningen VA
	Säkerhet vattenanläggning	Utbyggnad av fysiskt skydd vattenverk och vattentäkter	Hög	2	Tekniska förvaltningen VA
	Uppdatering av taxan	Upprätta ny taxa enligt taxeförslag från Svenskt Vatten	Låg	2	Tekniska förvaltningen VA
	Säkerställa tillgången på råvatten	Kontinuerliga undersökningar av tänkbara vattenförekomster, utreda ev. samverkan över kommungränser	Medel	3	Tekniska förvaltningen VA
Vattenverk					
Finsjö vattenverk	Försämrat råvatten, hög vattentemperatur sommartid	Utreda ny, alternativ vattentäkt	Låg	4	Tekniska förvaltningen VA
		Utreda sammankoppling med Sandbäckshults vattentäkt			
	Filterombyggnad biologiska filter	Hög	1	Tekniska förvaltningen VA	
	Planerat underhåll	Upprätta digital plan	Låg	Löpande	Tekniska förvaltningen VA
Sandbäckshult vattenverk	Utökat fysiskt grundvattenskydd längs riksväg 34	Förlängning av täta diken t.o.m. Tjuvemosse Utredning pågår 2023.		1	Trafikverket
	Tjuvemosse vattentäkt - höga halter järn och mangan	Utreda/Anlägga reningsanläggning	Hög	1	Tekniska förvaltningen VA
	Renovering/förnyelse av Sandbäckshult vattenverk	Ombyggnad och renovering, uppgradering av process och maskinell utrustning	Hög	1	Tekniska förvaltningen VA
	Planerat underhåll	Upprätta digital plan	Låg	Löpande	Tekniska förvaltningen VA

Vattentorn					
Mönsterås	Planerat underhåll	Upprätta digital plan	Låg	Löpande	Tekniska förvaltningen VA
Fliseryd	Renoveringsbehov	Totalrenovering, statusvärdering utförd	Hög	3	Tekniska förvaltningen VA
	Planerat underhåll	Upprätta digital plan	Låg	Löpande	Tekniska förvaltningen VA
Blomstermåla	Planerat underhåll	Upprätta digital plan	Låg	Löpande	Tekniska förvaltningen VA
Övriga vattenanläggningar					
	Planerat underhåll	Upprätta digital plan	Låg	Löpande	Tekniska förvaltningen VA

Kostnadsuppskattning	Prioritet	Ansvar
Låg: 0 - 500 000 kr Medel: 500 000 kr – 2 000 0000 kr Hög: 2 000 0000 kr –	1.) Åtgärd inom 0–2 år 2.) Åtgärd inom 2–5 år, 3.) Åtgärd inom 5–10 år 4.) Åtgärd mer än 10 år Löpande	Ansvarsfördelningen inom VA-verksamheten beskrivs under avsnittet <i>Ansvar för VA-försörjning</i> och tydliggörs i VA-policyn under avsnittet <i>Ansvarsfördelning</i> .

Kommunalt spillvatten

Gränserna för de kommunala verksamhetsområdena för spillvatten behöver ses över. De kommunala spillvattenledningarna börjar att bli ålderstigna och ett utbyte pågår för att nå en utökad förnyelse. Målet är att nå en 100 års takt. Bräddningar från nätet förekommer främst vid större nedbördsmängder då det från felkopplade dräneringar och dagvattenanslutningar ökar mängden i spillvattenledningarna. De ökade mängderna resulterar i driftstörningar i VA-anläggningarna och i värsta fall översvämningar i fastigheter. Arbetet pågår med att arbeta fram saneringsplaner för att bygga bort ovidkommande vatten i spillvattennätet.

Slammet från reningsverken återförs idag till åkermark. För att återföra slam till produktiv mark finns vissa kvalitetskrav. Uppströmsarbete pågår för att förbättra slamkvaliteten. Nationellt pågår en slamutredning för att utreda hur man vill att slammet ska omhändertas på sikt. Hårdare krav på att kvalitetssäkra slammet enligt Revaq för exempelvis återföring till produktiv mark kan komma. Slammet från Mönsterås är inte Revaq-certifierat idag.

Uppströmsarbete, det vill säga att minska källorna till föroreningar in till avloppsreningsverken, är i många fall det mest effektiva sättet att förbättra slamkvaliteten. Uppströmsarbetet kan exempelvis innebära information till allmänheten eller krav på verksamheter att minska förorenande utsläpp. Se tabell 2 för en sammanställning av åtgärdsbehov för spillvattenhantering inom den allmänna VA-anläggningen.

Arbetet med att ta fram ett nytt avloppsdirektiv inom EU pågår. Detta kan komma att påverka framtida åtgärdsbehov och investeringar.

Tabell 4. Åtgärdsbehov för spillvattenhantering inom den allmänna VA-anläggningen

Anläggning	Behov/orsak	Åtgärd	Kostnadsuppskattning	Prioritet	Ansvar (utförare)
Generellt					
	Kommunala verksamhetsområden	Se över och revidera	Låg	1	Tekniska förvaltningen VA
	Drift- och övervakningssystem	Fortsatt uppdatering och utveckling av system inkl. hårdvara	Hög	1	Tekniska förvaltningen VA
	Hållbart omhändertagande av avloppsslam	Kvalitetssäkra slammet och Revaq certifiera.	Låg	2	Tekniska förvaltningen VA
	Förbättra slamkvalitet	Uppströmsarbete i ledningsnätet	Låg	Löpande	Tekniska förvaltningen VA Miljö- och byggförvaltningen
	Säkerhet anläggningar	Utredning av fysiskt skydd	Låg	2	Tekniska förvaltningen VA
	Uppdatering av VA taxan	Upprätta ny taxa enligt taxeförslag från Svenskt Vatten	Låg	2	Tekniska förvaltningen VA
Avloppsreningsverk					
Nynäs avloppsreningsverk	Ny tillståndsansökan	Påbörja ett nytt tillståndsförfarande	Medel	2	Tekniska förvaltningen VA

	Planerat underhåll	Utveckla ett årligt planerat underhåll genom IT baserat system	Låg	Löpande	Tekniska förvaltningen VA
Gäddenas avloppsreningsverk	Förnyelse och renovering av hela verket inklusive tekniskt vatten	Renovering	Medel	2	Tekniska förvaltningen VA
	Planerat underhåll	Utveckla ett årligt planerat underhåll genom IT baserat system	Låg	Löpande	Tekniska förvaltningen VA
Pumpstationer, spillvatten och dagvatten					
	Planerat underhåll	Renovering/förnyelse	Låg	Löpande	Tekniska förvaltningen VA

Kommunalt dagvatten

Gränserna för de kommunala verksamhetsområdena för dagvatten behöver ses över. En översiktlig klassificering av dagvattnet och dess recipienter finns i dagvattenstrategin. Dock kommer en fördjupad handlingsplan behöva tas fram under kommande år. Dagvatten som är kopplat på spillvattensystemet finns och detta ovidkommande vatten påverkar avloppsreningsverkens rening.

Dagvatten från fastigheter kan omhändertas på olika sätt. En del dagvatten mynnar direkt över mark, på andra ställen infiltreras vattnet i marken i exempelvis en stenkista. Andra fastigheter kan ha dagvattnet och dräneringsvatten påkopplat direkt på spillvattenledningen vilket både bidrar till ökad belastning och extra kostnader på spillvattennätets pumpstationer och reningsverk. Ett stort arbete i framtiden kommer vara att koppla alla fastigheter rätt det vill säga inget dag- och dräneringsvatten på spillvattenledning. I vissa delar i kommunens tätorter finns kommunalt ledningsnät för dagvatten. Idag tas ingen årlig avgift ut för det dagvatten som belastar den kommunala dagvattenanläggningen. En dagvattentaxa bör införas för att täcka kostnader för omhändertagande och rening av dagvatten. Samtliga åtgärdsbehov anges i tabell 3.

Tabell 5. Åtgärdsbehov för dagvattenhantering inom den allmänna VA-anläggningen

Anläggning	Behov/orsak	Åtgärd	Kostnadsuppskattning	Prioritet	Ansvar (utförare)
Generellt					
	Minska mängden felkopplat dagvatten till spillvattennätet	Bortkoppling	Låg	Löpande	Tekniska förvaltningen VA
	Kommunala verksamhetsområden	Se över och revidera	Låg	1	Tekniska förvaltningen VA
	Skötselplaner och egenkontroller för dagvattenanläggningar	Upprätta skötselplaner och egenkontroller för dagvattenanläggningar	Låg	1	Tekniska förvaltningen VA
	Utökade ekonomiska resurser för dagvattenverksamheten	Införa dagvattentaxa inom verksamhetsområde	Låg	2	Tekniska förvaltningen VA
	Vilka funktions- och reningskrav ska gälla för dagvatten i kommunen	Uppdatera dagvattenstrategin	Låg	2	Miljö-och byggförvaltningen Tekniska förvaltningen VA
	Modellera ledningsnätet och utreda utbyggnadsbehovet	Upprätta en dagvattenplan i enlighet med VA-kollektivets ansvar utifrån dagvattenstrategin	Medel	3	Tekniska förvaltningen VA
	Alternativa lösningar för omhändertagande av dagvatten	Utreda alternativa lösningar	Låg	3	Tekniska förvaltningen VA

Ledningsnät

För att hålla ledningsnätet i bra skick krävs ständigt underhåll och förnyelse. Nuvarande underhåll av ledningsnätet är inte tillräckligt, vilket är bilden i Sveriges kommuner i stort. I kommunens VA-policy anges att en förnyelsetakt på 1 % av ledningsnätets totala längd per år ska eftersträvas. Den totala ledningslängden för vatten-, spill- och dagvattenledningar är i dagsläget totalt 580 km.

Kommunens ambition är en förnyelsetakt på 100 år, vilket skulle innebära att 5800 meter ledning byts ut varje år. Den nuvarande förnyelsetakten ligger någonstans mellan 300–400 år.

Större delen av kommunens ledningsnät för vatten och avlopp byggdes under 1950–70-talet. Det som byggdes under 1940–50-talet är delvis utbytt under 1970–80-talet, men huvuddelen kvarstår. Reinvesteringar i nätet sker ofta genom akut underhåll när driftstörning uppstår i ledningsnätet. Ambitionen som pågår idag är att övergå från ett akut underhåll till ett planerat underhåll och bygga upp en va organisation som klarar denna omställning. Underhållet sker i viss mån genom rörinfodring, nytt material infodras istället för att byta ut hela rören.

Det finns inga kombinerade system i kommunen idag, men det förekommer att dagvattenledningar från fastigheter är kopplade till spillvattensystemet på grund av felkopplingar eller att det inte finns dagvattenledningar. En översiktlig okulär inventering av dagvattenledningar har genomförts. Felkopplingar upptäcks främst vid stora regnmängder eller i samband med underhåll på ledningsnätet.

För att förhindra stopp i ledningsnätet är uppströmsarbete en åtgärd. Allmänhet ska informeras om konsekvenserna av att exempelvis hålla fett och våtservetter i avloppet. Se tabell 4 för samtliga åtgärder för ledningsnätet.

Samplanering med Trafikverket och gatuansvarig i kommunen eftersträvas vid underhåll och förnyelse av ledningsnätet. Vid ökat planerat ledningsnätsunderhåll kommer också asfaltsunderhållet att öka. Samordning bör ske i möjligaste mån. Ledningar ska säkras upp genom avtal/servitut/ledningsrätt där ledningar läggs på icke kommunalägd mark.

Tabell 6. Åtgärdsbehov för ledningsnät (vatten, spill och dagvatten) inom den allmänna VA-anläggningen

Anläggning	Behov/orsak	Åtgärd	Kostnadsuppskattning	Prioritet	Ansvar (utförare)
Generellt					
	Spillvattenmodell	Mäta in ledningsnätet för att kunna ta fram modell	Medel	2	Tekniska förvaltningen VA
	Dagvattenmodell	Mäta in ledningsnätet för att kunna ta fram modell	Medel	2	Tekniska förvaltningen VA
	Undersöka ledningsnätets kondition, spill och dagvatten	Filma ledningar och utföra undersökningar	Hög	Löpande	Tekniska förvaltningen VA

Minska mängden tillskottsvatten till spillvattennätet och reningsverken	Utredning av tillskottsvatten till spillvattenledningsnätet	Hög	Löpande	Tekniska förvaltningen VA
Minska mängden tillskottsvatten till spillvattennätet	Bortkoppling av dräneringsvatten från spillvattenledningsnätet	Hög	Löpande	Tekniska förvaltningen VA
Vattenledningar – planerat underhåll	Driftbudget (årlig)	Hög	Löpande	Tekniska förvaltningen VA
Avloppsledningar- planerat underhåll	Driftbudget (årlig)	Hög	Löpande	Tekniska förvaltningen VA
Dagvattenledningar- planerat underhåll	Driftbudget (årlig)	Hög	Löpande	Tekniska förvaltningen VA
Förhindra stopp i ledningsnätet	Filmning, Uppströmsarbete	Låg	Löpande	Tekniska förvaltningen VA
Spolning utav vattenledningsnät	Upprätta spolplaner för varje samhälle	Medel	Löpande	Tekniska förvaltningen VA
Minska antalet bräddningar från spillvattenförande system	Kartläggning av ovidkommande vatten med utveckling av mätning med övervakning och GIS-system. Översyn av nödbräddfunktioner	Medel	Löpande	Tekniska förvaltningen VA
Förnyelse av ledningsnät, 100 års utbytestakt	Upprätta femårsplan för utbyte av ledningsnät	Hög	Löpande	Tekniska förvaltningen VA

Plan för den allmänna VA-anläggningen vid skyfall

Enligt 6 b § andra stycket i Lagen om allmänna vattentjänster: *En vattentjänstplan ska också innehålla kommunens bedömning av vilka åtgärder som behöver vidtas för att de allmänna va-anläggningarna ska fungera vid en ökad belastning på grund av skyfall.*

Vad är skyfall?

Ett skyfall kan beskrivas som en extrem regnhändelse där nederbörden faller med hög intensitet. SMHI definierar skyfall som ett regn om minst 50 mm på en timme eller minst 1 mm på en minut. SMHI har flera mätstationer runt om i landet som registrerar nederbörd ner till minutnivå vilket ger ett bra underlag för bedömning av skyfall. Huvudsakligen inträffar skyfall sommartid och i samband med häftiga regn. Skyfall kan vara mycket lokala vilket gör att de inte alltid kan registreras hos de nationella mätstationerna.

I denna plan används begreppet skyfall i en vidare bemärkelse som ett uttryck för ett mycket kraftigt regn där risk för liv, egendom och samhällsviktig verksamhet förekommer. I planen avgränsas till samhällsviktig verksamhet inom den allmänna vatten- och avloppsanläggningen och hur kommunen ska arbeta för att behålla en fortsatt funktion vid ökad belastning på grund av skyfall eller kraftiga regn. Vid ett skyfall påverkas de allmänna dagvattenledningarna extra mycket, vilket kan leda till att ledningarna inte klarar av att avleda den mängd vatten som uppkommer. Då uppkommer risk för lokala översvämningar, skador på byggnader och infrastruktur samt personskador.

Skyfallsanalys

Inom arbetet för nya översiktsplanen har en dagvattenanalys samt risk- och sårbarhetsanalys tagits fram. Där har områden kartlagts; tänkta utbyggnadsområde i översiktsplanen, samhällsviktig infrastruktur och natur- och kulturvärden som i framtiden riskerar att drabbas av skyfall eller översvämning vid stigande havsnivåer. En skyfallsanalys har också tagits fram. Analysen är gjord på dels ett 30-årsregn (45 mm, scenario år 2040) samt ett 100-årsregn (55 mm, scenario år 2100) med antagandet att dagvattennätet är helt fyllt och nederbörden kommer att avrinna på ytan. Konsekvenserna har analyserats genom att undersöka vilka områden som riskerar få vatten stående med ett vattendjup med $\leq 0,3$ m då risk för skada uppstår. Utifrån denna analys samt VA-avdelningens egna erfarenheter och ärenden kring händelser med kraftiga regn har respektive ort beskrivits nedan i en ortsanalys.

Risk och påverkan vid skyfall

Dagvattenanläggningarna är de som påverkas direkt vid ett skyfall, då dessa är avsedda att kunna hantera regnvatten för ett visst flöde. I kommunen finns duplikatsystem, dagvatten och spillvatten avleds i olika rörledningar. I äldre ledningssystem är det vanligt förekommande med överläckage från dagvattenledningar till spillvattenledningar. Då kan även dessa ledningar påverkas vid ett kraftigare regn. Vid ett 100 års regn kommer spillvattenledningsnätet och reningsverken sannolikt vara fulla. Troligen också vid lägre skyfall. Konsekvenserna kan då bli ökad risk för bräddning av orenat avloppsvatten, driftstopp och skador på anläggningar. Fungerar inte avledningen finns risk för källaröversvämningar och skador på byggnader. Dricksvattenanläggningen ska generellt sett inte påverkas i någon större omfattning vid ett skyfall. I dagsläget har kommunen generellt inga stora

problem med kraftiga regn. Nedan beskrivs bedömd risknivå per ort utifrån genomförd skyfallsanalys och erfarenheter.

Finsjö

Anläggningstyp	Bedömd risknivå för påverkan	Typ av påverkan	Kommentar
Dagvatten	Hög	Fyllda/ Höga flöden i ledningsnät Lågpunkter behöver utredas	Behöver verifieras i dagvattenmodell
Spillvatten	Låg	Inläckage via överläckage från dagvattenledningar/ovidkommande vatten Lågpunkter behöver utredas	Behöver verifieras i spillvattenmodell
Dricksvatten	Låg		Dricksvattenmodell finns

Fliseryd

Anläggningstyp	Bedömd risknivå för påverkan	Typ av påverkan	Kommentar
Dagvatten	Hög	Fyllda/ Höga flöden i ledningsnät	Behöver verifieras i dagvattenmodell.
Spillvatten	Medel	Problem med ovidkommande vatten Problem med källaröversvämningar i vissa områden	Behöver verifieras i spillvattenmodell
Dricksvatten	Låg		Dricksvattenmodell finns

Mönsterås

Anläggningstyp	Bedömd risknivå för påverkan	Typ av påverkan	Kommentar
Dagvatten	Medel	Fyllda/ Höga flöden i ledningsnät	Behöver verifieras i dagvattenmodell Flera magasin och dammar finns
Spillvatten	Medel	Inläckage via överläckage från dagvattenledningar/ovidkommande vatten	Behöver verifieras i spillvattenmodell
Dricksvatten	Låg		Dricksvattenmodell finns

Oknö

Anläggningstyp	Bedömd risknivå för påverkan	Typ av påverkan	Kommentar
Dagvatten	Medel	Lågpunkter mot fastigheter	Behov av dagvattenutredning
Spillvatten	Låg	Ovidkommande vatten	Undersökning ovidkommande vatten Behov av spillvattenmodell finns
Dricksvatten	Låg		Dricksvattenmodell finns

Timmernabben

Anläggningstyp	Bedömd risknivå för påverkan	Typ av påverkan	Kommentar
Dagvatten	Hög	Fyllda/ Höga flöden i ledningsnät	Behöver verifieras i dagvattenmodell
Spillvatten	Hög	Inläckage via överläckage från	Behöver verifieras i spillvattenmodell

		dagvattenledningar/ovidkommande vatten Höga flöden som kan ge problem i pumpstationer och reningsverk	
Dricksvatten	Låg		Dricksvattenmodell finns

Ålem

Anläggningstyp	Bedömd risknivå för påverkan	Typ av påverkan	Kommentar
Dagvatten	Låg	Fyllda/ Höga flöden i ledningsnät	Behöver verifieras i dagvattenmodell
Spillvatten	Medel	Inläckage via överläckage från dagvattenledningar/ovidkommande vatten	Behöver verifieras i spillvattenmodell
Dricksvatten	Låg		Dricksvattenmodell finns

Blomstermåla och Sandbäckshult

Anläggningstyp	Bedömd risknivå för påverkan	Typ av påverkan	Kommentar
Dagvatten	Hög	Fyllda/ Höga flöden i ledningsnät Kända problemområden vid kraftigare regn	Behöver verifieras i dagvattenmodell
Spillvatten	Hög	Problem med källaröversvämningar i vissa lågområden	Behöver verifieras i spillvattenmodell
Dricksvatten	Låg		Översyn lågpunkter Dricksvattenmodell finns

Ansvar

Flera aktörer i samhället har ansvar att förebygga och hantera skador som kan orsakas av regn. Ansvaret skiljer sig åt beroende på hur sannolikt det är att nederbörd inträffar. VA-huvudmannen har ett ansvar vid normala flöden som kommer relativt ofta. Extrema flöden kan inte hanteras i dagvattennätet, utan här behöver förebyggande åtgärder vidtas i form av god planering och höjdsättning för att undvika skador på exempelvis byggnader. Den enskilda fastighetsägaren har också ett stort ansvar att skydda sin egendom.

Risken för att ett regn av en viss storlek ska falla beskrivs av dess återkomsttid, vilket är den statistiska sannolikheten för att detta ska inträffa räknat över en lång tidsperiod. Återkomsttiden bestäms av regnets intensitet och varaktighet. En återkomsttid på 100 år uppnås eller överträffas i genomsnitt en gång på 100 år. Det innebär att sannolikheten är en procent varje enskilt år. Återkomsttiden kan användas som ett mått på den säkerhetsnivå man väljer för att skydda samhällen mot negativa konsekvenser av ett skyfall. I dagsläget finns ingen lagstiftning som kopplar ihop specifik återkomsttid med ett visst ansvar. Men branschorganisationen Svenskt Vatten har i sin publikation P110 samlat rekommendationer som kan/bör ställas på återkomsttider vid dimensionering av nya dagvattensystem. Mönsterås kommun utgår från dessa principer vid dimensionering av nya dagvattenledningar. Enligt dom i statens Va-nämnd sträcker sig VA-huvudmannens ansvar för dagvattenanläggningar upp till 10 års återkomsttid med viss marginal för osäkerhet i kontrollberäkningar.

Tabell 7. Minimikrav på återkomsttider för regn vid dimensionering av nya dagvattensystem (Svensk Vatten Publikation P110)

Nya duplikatsystem	VA-huvudmannens ansvar		Kommunens ansvar
	Återkomsttid för regn vid fylld ledning	Återkomsttid för trycklinje i marknivå	Återkomsttid för marköversvämning med skador på byggnader
Gles bostadsbebyggelse	2	10	> 100 år
Tät bostadsbebyggelse	5	2	> 100 år
Centrum – och affärsområden	10	30	> 100 år

Åtgärdsförslag

Det finns i dagsläget en osäkerhet i vad som händer vid ett skyfall, nedan listat åtgärdsförslag baserat på analysen ovan samt följande frågeställningar:

- Vilka åtgärder krävs för att anläggningarnas kapacitet ska kunna upprätthållas vid ett skyfall?
- Vilka åtgärder behöver vidtas för att reningen vid avloppsanläggningar ska kunna bibehållas på ett sätt som uppfyller hälso- och miljöskyddslagstiftningens krav vid skyfall?

Kostnadsuppskattning	Prioritet
Låg: 0 - 500 000 kr	1.) Åtgärd inom 0–2 år
Medel: 500 000 kr – 2 000 0000 kr	2.) Åtgärd inom 2–5 år,
Hög: 2 000 0000 kr –	3.) Åtgärd inom 5–10 år
	4.) Åtgärd mer än 10 år
	Löpande

Tabell 8. Åtgärdsförslag skyfall

Anläggning	Behov/orsak	Åtgärd	Kostnadsuppskattning	Prioritet	Ansvar (utförare)
Generellt					
	Minska flöden i ledningsnäten	Följa VA-policy och dagvattenstrategi Fördröjning och lokalt omhändertagande vid nyexploatering		Löpande	Tekniska förvaltningen/Samhällsbyggnadsavdelningen/VA
	Minska risken för översvämning i fastigheter/bostäder	Ta fram informationsmaterial riktat till fastighetsägare kring vad de själva kan göra för att minska risken för översvämning i sin fastighet.	Låg	2	Tekniska förvaltningen/VA
	Minska risken för översvämning i fastigheter/bostäder	Kartlägga och bygga bort ev. känsliga lågpunkter	Medel	3	Tekniska förvaltningen/VA
	Dagvattenplan	Ta fram en dagvattenplan som inkluderar plan för skyfall	Medel	3	Tekniska förvaltningen/Samhällsbyggnadsavdelningen/VA

					Miljö-och byggförvaltningen
Avlopp					
	Behov av modellering och GIS-analys av dagvattenledningsnätet, skyfallspåverkan m.m.	Ta fram modell på dagvattenledningsnätet	Medel	1	Tekniska förvaltningen/VA
	Behov av modellering och GIS-analys av spillvattenledningsnätet, skyfallspåverkan m.m.	Ta fram modell på spillvattenledningsnätet	Medel	1	Tekniska förvaltningen/VA
	Minska risken för skador på anläggningar i samband med kraftigt regn	Översyn av pumpstationer och bräddavloppsfunktionen på spillvattenledningsnätet samt översyn av dagvattenutlopp	Låg	1	Tekniska förvaltningen/VA
	Ovidkommande vatten i spillvattensystemet	Sanering spillvattenledningsnät	Se åtgärd under <i>Plan för den allmänna VA-anläggningen</i>		Tekniska förvaltningen/VA
Dricksvatten					
	Skydda dricksvattenanläggningarna och säkerställa en god dricksvattenkvalitet	Kartlägga dricksvattenanläggningarnas påverkan vid ett skyfall och vidta förebyggande åtgärder	Låg	2	Tekniska förvaltningen/VA

Plan för den allmänna VA-anläggningen vid havsnivåhöjning/höga flöden i vattendrag

Havsnivåhöjning och översvämningar

Under 1900-talet har havsnivåerna stigit globalt. I Sverige sker dock en dämpning av havsnivåhöjningarna av landhöjningen. Enligt SMHI stiger havsnivån med 3 mm per år, höjningen har dock ökat med tiden. Orsaken till höjningen är komplex men beror framförallt på uppvärmning av haven samt avsmältning av inlandsisar och glaciärer. IPCC har tagit fram flera klimatmodeller som visar konsekvenser beroende på varierande utsläppsscenario.

Myndigheten för samhällsskydd och beredskap (MSB) har identifierat områden med betydande översvämningsrisk vid vattendrag, sjöar och havet. Mönsterås kommun är inte ett utpekade område. Med översvämning menas att vatten täcker ytor utanför den normala gränsen för hav, sjö eller vattendrag. Översvämning kan även drabba markområden som inte gränsar till ett sådant vatten, men där vatten blir stående på grund av häftiga regn.

Risk och påverkan på den allmänna VA-anläggningen

Inom arbetet för nya översiktsplanen har en dagvattenanalys samt risk- och sårbarhetsanalys tagits fram. Där har områden kartlagts; tänkta utbyggnadsområde i översiktsplanen, samhällsviktig infrastruktur och natur- och kulturvärden som i framtiden riskerar att drabbas av skyfall eller översvämning vid stigande havsnivåer. I rapporten visas konsekvenser av havsnivåhöjning för scenario RCP 8,5 vid år 2040 och 2100, vilket är ett värsta scenario. Mönsterås kommun har en landhöjning på 0,235 cm per år och medelvattenståndet förväntas öka till maximalt 41 cm år 2050 och 103 cm år 2100 vid RCP 8,5. De regionala rekommendationerna för grundläggning från Länsstyrelsen i Kalmar län gällande havsnära fysisk planering ligger på +2,8 meter, vilket Mönsterås kommun använder sig av i plan- och lovärenden. I översiktsplanen har man valt att lägga en påverkanszon för havsnivåhöjning som sträcker sig från kustlinjen upp till höjdkurvan för 3 meter över havsnivån.

För analys av höga flöden i vattendrag har Emån analyserats med ett 100- och 200 årsflöde. Enligt SMHI är flöden större än 50-årsflöden klassade som extremt högt flöde. Flöden i den storleken kan ge upphov till allvarliga översvämningsproblem.

Utifrån ovan nämnda rapport samt VA-avdelningens egna erfarenheter och ärenden kring händelser med höjda havsnivåer och höga flöden i vattendragen har respektive ort beskrivits nedan i en ortsanalys. Risknivån är bedömd i en tregradig skala, låg, medel eller hög.

Finsjö

Samhället är beläget kring Emån och riskerna här förknippade med höga flöden och översvämningar i ån.

Anläggningstyp	Bedömd risknivå för påverkan	Typ av påverkan	Kommentar
Dagvatten	Låg		
Spillvatten	Låg		
Dricksvatten	Medel	Risk för påverkan på tillfartsväg (underminering) till vattenanläggning.	Alternativ väg kan väljas

Fliseryd och Skruvshult

Fliseryd samhälle är beläget kring Emån och riskerna här förknippade med höga flöden och översvämningar i ån. Skruvshult är ett mindre område direkt i anslutning till Emån. För Skruvshult finns risk för problem med översvämmad mark runt spillvattenpumpstation SPU20.

Anläggningstyp	Bedömd risknivå för påverkan	Typ av påverkan	Kommentar
Dagvatten	Låg		
Spillvatten	Hög	Problem med översvämmad mark vid pumpstationer (SPU49,56,128) Bräddningsrisk Problem med höga flöden i pumpstationer	Utred backventil på bräddledning
Dricksvatten	Låg		

Mönsterås

Mönsterås tätort är beläget i kustnära område och har av erfarenhet, vid tillfälligt höga havsnivåer, problem med översvämningar i kustnära pumpstationer samt problem med bakåtgående vatten. Redan vid scenario år 2040 finns stor risk för påverkan på både spill- och dagvattenanläggningar.

Anläggningstyp	Bedömd risknivå för påverkan	Typ av påverkan	Kommentar
Dagvatten	Hög	Översvämmade dagvattendammar och problem med bakåtgående vatten i ledningsnätet	
Spillvatten	Hög	Problem med översvämmad mark vid pumpstationer (SPU6,7,9,13,36,42,68, 69,78,101,106,127,137,167 Bräddningsrisk Problem med höga flöden i pumpstationer och reningsverk	
Dricksvatten	Låg		

Oknö

Oknö är omgivet av kust med risk för påverkan vid havsnivåhöjning.

Anläggningstyp	Bedömd risknivå för påverkan	Typ av påverkan	Kommentar
Dagvatten	Medel	Lågpunkt med stående vatten i anslutning till SPU119	
Spillvatten	Hög	Problem med översvämmad mark vid pumpstationer (SPU67,94,119,124) Bräddningsrisk Problem med höga flöden i pumpstation	
Dricksvatten	Låg		

Timmernabben

Timmernabben är ett avlångt, kustnära samhälle. Risk för störst påverkan vid scenario år 2100, men viss påverkan även scenario 2040.

Anläggningstyp	Bedömd risknivå för påverkan	Typ av påverkan	Kommentar
Dagvatten	Medel	Bakåtgående vatten vid utloppspunkter	
Spillvatten	Hög	Översvämning av pumpstationer (SPU28,60,61,87) och bakåtgående vatten i nödutloppsledningar Bräddningsrisk Problem med höga flöden i pumpstationer, påverkan på reningsverk	
Dricksvatten	Låg		

Ålem

Alsterån flyter genom både Ålems stationssamhälle och kyrkby. Ingen översvämningskartering är gjord för Alsterån. Av erfarenhet har det tidigare funnits en översvämningsproblematik för ett område i kyrkbyn.

Anläggningstyp	Bedömd risknivå för påverkan	Typ av påverkan	Kommentar
Dagvatten	Låg		
Spillvatten	Låg		
Dricksvatten	Låg		

Blomstermåla

Söder om samhället flyter Alsterån på, ur översvämnings synpunkt, ett betryggande avstånd från samhället. Ingen översvämningskartering är gjord för Alsterån.

Anläggningstyp	Bedömd risknivå för påverkan	Typ av påverkan	Kommentar
Dagvatten	Låg		
Spillvatten	Låg		
Dricksvatten	Låg		

Åtgärdsförslag

Kostnadsuppskattning	Prioritet
Låg: 0 - 500 000 kr	1.) Åtgärd inom 0–2 år
Medel: 500 000 kr – 2 000 0000 kr	2.) Åtgärd inom 2–5 år,
Hög: 2 000 0000 kr –	3.) Åtgärd inom 5–10 år
	4.) Åtgärd mer än 10 år
	Löpande

Tabell 9. Åtgärdsförslag för den allmänna VA-anläggningen kopplat till stigande havsnivåer och höga flöden i vattendrag

Anläggning	Behov/orsak	Åtgärd	Kostnads uppskattning	Prioritet	Ansvar (utförare)
Generellt					
	Risk för inträngning av havsvatten i VA-anläggningar	Kartlägga riskerna för inträngning av havsvatten i VA-anläggningarna	Medel	3	Tekniska förvaltningen/VA
	Skydda VA-anläggningar mot inträngning av havsvatten	Utreda åtgärder	Hög	4	Tekniska förvaltningen/VA
Avlopp					
	Översvämningsrisk	Översyn förebyggande åtgärder spillvattenpumpstationer	Medel	3	Tekniska förvaltningen/VA
Dricksvatten					
	Skydda dricksvattenanläggningar mot höga nivåer/flöden	Kartlägga riskerna för inträngning	Låg	3	Tekniska förvaltningen/VA

Dagvattenstrategi

Dagvatten

Dagvatten är "tillfälliga flöden av t.ex. regnvatten, smältvatten, spolvatten och framträngande grundvatten" (förarbeten till LAV 2006:412).

När samhället förändras och mark bebyggs förändras regnvattnets naturliga avrinningsförhållanden, möjligheterna till infiltrering i mark försämras och vattnet avleds istället via ledningar till reningsverk, sjöar och vattendrag. Dagvatten kan föra med sig metaller och näringsämnen till sjöar och vattendrag, stora vattenmassor kan orsaka översvämningar och skada byggnader. Dagvattnets kvalitet kan variera kraftigt mellan och inom olika regntillfällen, mellan platser och årstider. Det är därför svårt att ta fram standardvärden för dagvatten. Några kommuner som exempelvis Göteborg, Stockholm och Norrköping har tagit fram dagvattenstrategier med egna riktvärden för dagvattenkvalitet. I tabell 5 och 6 beskrivs huvudsakliga källor för föroreningar i dagvatten samt dess påverkan på miljö och hälsa baserat på Stockholm Vattens dagvattenklassificering. Dagvattenstrategin syftar till att utveckla dagvattenhantering mot en mer hållbar inriktning.

Kommunen arbetar med olika typer av dagvattenlösningar exempelvis dagvattendammar, översilningsytor, regnbäddar och växtbeklädda tak. En större inventering och klassificering av dagvatten har genomförts inom Emåns avrinningsområde. I samband med detta klassificerades och beräknades dagvattenbelastningen till Emån från Fliseryd, se rapporten *Dagvatteninventering Mönsterås kommun* (E. Tholén, M. Envall 2000).

Tabell 10. Huvudsakliga källor för föroreningar i dagvatten (Källa: *Klassificering av dagvatten och recipienter samt riktlinjer för reningskrav - del 2, Dagvattenklassificering, Stockholm Vatten. 2001*)

	Trafik (inkl. parkeringsplatser)	Byggnadsmaterial (tak)	Långväga atmosfäriskt nedfall	Odling, markläckage
Bly	x			
Kadmium	x	x	x	
Koppar	x	x		
Krom	x		x	
Nickel	x			
Zink	x	x		
PAH	x			
Fosfor	x			x
Kväve	x		x	x
Olja	x			
Suspenderat material	x			

Tabell 11. Föroreningars påverkan på miljö och hälsa*(Källa: Dagvattenstrategi för Stockholm stad. 2002)*

Metall/Ämne	Påverkan på människor, djur och vatten	Huvudsakliga lokala källor till spridning och förorening av dagvatten
Bly	Mycket giftigt för människor och djur.	Skorstenskragar, fordon och infrastruktur.
Kadmium	Mycket giftigt för människor och djur.	Fordon och som förorening i zink.
Koppar	Giftigt för vattenlevande djur och växter.	Byggnader (tak) och fordon.
Krom	Negativ påverkan på människor, djur och växter.	Byggnader och fordon.
Zink	Giftigt för vattenlevande djur och växter.	Byggnader, fordon och infrastruktur (ex. stolpar och räcken).
PAH	Cancerogent och giftigt för människor, giftigt för vattenlevande djur.	Småskalig vedeldning, däck och trafikavgaser.
Näringsämnen (kväve och fosfor)	Bidrar till övergödning i sjöar och hav, orsakar algbloomning och ger upphov till syrebrist.	Bräddat avloppsvatten, gödsel och atmosfäriskt nedfall (främst kväve).
Olja	Skadligt för människor och djur, giftigt för växter.	Oljeutsläpp, läckage från fordon, trafik och cisterner.

Dagvattenrecipienter i Mönsterås kommun

I tabell 12 nedan visas recipienter för dagvatten från det kommunala dagvattennätet. Till varje recipient finns information kopplad kring troliga källor till förorening, statusklassning och provtagning. Kartor med markerade punkter för var dagvattenutsläppen sker finns i VA-översikten figur 4–7.

Tabell 12. Dagvattenrecipienter i Mönsterås kommun

Område/Recipient	Troliga källor till förorening T/B/L/O*	Recipient Vattenförekomst enligt VISS samt status	Provtagningsprogram	Kommentar
Fliseryd/Finsjö				
Emån	T/B/L/O	Emån SE633422-152862 Ekologisk status: Måttlig Kemisk status: Uppnår ej god	x	Inventering och klassificering finns för Fliseryd. Provtagning utförs av Emåförbundet.
Mönsterås tätort				
Lillån	T/L/O	Lillån: mynningen Mönsteråsområdet - Habbestorpebäcken, SE632499-153909 Ekologisk status: Måttlig Kemisk status: Uppnår ej god	x	
Hamnområdet	T/B/L	Mönsteråsområdet sek namn SE570080-163430		

		Ekologisk status: Otillfredsställande Kemisk status: Uppnår ej god		
Kuggås damm	T/B/L	Mönsteråsområdet sek namn SE570080-163430 Ekologisk status: Otillfredsställande Kemisk status: Uppnår ej god	x	
Högemåla damm	L/O		x	
Oknebacken övre	T/B/L	Oknebacken SE632310-152985 Ekologisk status: God Kemisk status: Uppnår ej god	x	
Kronobäcken	T/B/L		x	
Blomstermåla				
Alsterån	T/B/L	Alsterån: Tohagebäcken - Hornsödammen SE631910- 152809 Ekologisk status: Måttlig Kemisk status: Uppnår ej god	x	Provtagning utförs av Alsteråns vattenråd.
Norbadammen - via kanal - Alsterån Brotorp	T/B/L		x	Se över påverkanskällor. Prioritera skötselåtgärder före provtagning.
Ängshagskanalen	T/B/L		x	
Timmernabben/ Ålem				
Örebäcken	T/B/L			
Alsterån	T/B/L	Alsterån: Rikebäcken - Tohagebäcken, SE631425- 153521 Ekologisk status: Måttlig Kemisk status: Uppnår ej god	x	Provtagning utförs av Alsteråns vattenråd.

*T= Trafik (inkl. parkeringsplatser) B= Byggnadsmaterial (tak) L= Långväga atmosfäriskt nedfall O= Odling, markläckage

En övergripande bedömning och statusklassningen av vattenförekomster görs i arbetet med vattenförvaltningen. Då klassas vattenförekomster, vattendrag och sjöar, med en ekologisk och kemisk status. Dagvatten kan bidra med föroreningar i form av exempelvis tungmetaller som kan påverka den kemiska statusen i ett vattendrag. Näringsämnen i form av kväve och fosfor kan följa med dagvatten och bidra till övergödning och därmed påverkas den ekologiska statusen i en vattenförekomst. De dagvattenrecipienter i kommunen som statusklassats och där informationen finns i VISS (www.viss.lst.se) anges i tabell 12. Flera av recipienterna för dagvatten ingår idag i det provtagningsprogram som tidigare tagit fram i samförstånd mellan kommunens Tekniska förvaltning och Miljö- och byggförvaltningen. I vissa dagvattenrecipienter, som exempelvis Emån och Alsterån, sker provtagning genom samordnad recipientkontroll genom vattenråd och vattenvårdsförbund.

Strategier för dagvatten

• **Detaljplanering**

Redan i ett tidigt stadie i planarbetet är det viktigt att bilda sig en uppfattning om vilka förutsättningar och möjligheter det finns för avledning, fördröjning och rening av dagvattnet inom planområdet och anslutande ytor. Om VA-avdelningen inkluderas redan från början kan både senare skeden och genomförande förenklas.

- Undersök förutsättningar för dagvattenhantering i ett tidigt skede och inkludera VA-avdelningen för att förankra arbetet.
- Stäm av planområdets hydrologiska förhållanden och föreslagen dagvattenhantering innan planförslaget skickas på samråd eller granskning.
- I vissa detaljplaner är det lämpligt att ta fram en dagvattenutredning.

• **Angripa föroreningskällorna**

Att begränsa föroreningar till dagvattnet redan vid föroreningskällan är ett långsiktigt hållbart och kostnadseffektivt tillvägagångssätt. På så vis undviks behovet av att omhänderta förorenat dagvatten, vilket bidrar till lägre kostnader för reningsanläggningarna och mindre recipientpåverkan. Arbetet med att angripa föroreningskällorna ska bland annat ske genom att:

- Minska dagvattenmängder genom såväl lokalt omhändertagande som öppen avledning på allmän mark.
- Minska tillfällena och volymer från nödavlopp till dagvattennätet.
- Vid tillståndsprövning och tillsyn av verksamheter beakta behovet och ställa krav på renat dagvatten enligt miljöbalken.
- Informera allmänheten om föroreningar som påverkar dagvattnet, som exempelvis bekämpnings- och gödningsmedel, biltvätt på gatan etc.
- Bensinstationer och liknande anläggningar ska ha särskild oljeavskiljning för dagvatten.

• **Eftersträva lokalt omhändertagande av dagvatten (LOD)**

Lokalt omhändertagande av dagvatten (LOD) innebär åtgärder som syftar till att förhindra eller minska mängden dagvatten. Där LOD tillämpas leds dagvattnet inte bort i ledning direkt från stupröret utan vattnet infiltreras vanligen i närliggande mark. Genom att tillämpa LOD minskar dagvattnets belastning på ledningsnät, reningsverk och recipienter.

- Dagvatten ska helst omhändertas lokalt. Kommunen ska förespråka lokalt omhändertagande av dagvatten bland annat genom att uppmuntra fastighetsägare att tillämpa LOD, förespråka LOD i nya planer och i samband med nyexploateringar.
- Tak- och ytvatten ska separeras från spillvatten för att förhindra översvämningar i spillvattensystemet.
- Möjligheterna att utnyttja grönytor och andra lösningar för utjämning och rening av dagvatten ska beaktas. Exempelvis växtbeklädda tak och plattsättning med genomsläppliga fogar.

• Öppen dagvattenavledning

För att minska och uppehålla mängden dagvatten som belastar ledningsnät och recipienter kan öppen dagvattenavledning användas. Om det inte är möjligt att omhänderta dagvattnet lokalt kan det i stället fördröjas ytligt vid källan. Exempel på öppen dagvattenavledning är olika varianter av trög avrinning och fördröjning. Trög avrinning kan ske genom att ytvatten avleds i diken eller över gräsbevuxen mark. Denna metod kan tillämpas både före och som en del av det allmänna dagvattensystemet. En anledning till öppen dagvattenhantering kan även vara den estetiska faktorn.

- Möjligheterna att utnyttja grönytor för utjämning och rening av dagvatten ska beaktas. I detaljplanen ska mark, om möjligt, avsättas för öppen avledning och infiltration av dagvatten.
- Uppmärksamma möjligheterna att samordna kompletterande våtmarksrening av dagvatten.
- Vid utformning av öppen dagvattenanläggning, exempelvis dammar och magasin, ska säkerhetsaspekter uppmärksammas och värderas.
- Öppna dagvattenanläggningar ska utformas så att de upplevs som ett positivt inslag i miljön. Möjligheterna till ökad trivsel, estetik och biologiska värden ska beaktas.

• Drift och underhåll

Ett sätt att minska tillförseln av föroreningar till dagvattnet är att ha god skötsel av gator, parkeringar, parker och dagvattenanläggningar. Det ska ske genom att:

- Undvika/begränsa gödsling av parkmark med undantag för rabatter och inte använda bekämpningsmedel på kommunal mark.
- Inneha underhållsrutiner för rännstensbrunnar, dagvattenanläggningar och gatusopning.
- Vid olika typer av underhållsarbeten använda sådana produkter som ger minst påverkan på miljön.
- Hålla användningen av vägsalt och andra halkskyddsprodukter på en låg, men ändå ur säkerhetssynpunkt acceptabel nivå.

• Snöhantering

Snö i tätorter kan innehålla en mängd olika ämnen, exempelvis tungmetaller, kolväten och näringsämnen. Dessa föroreningar kommer framför allt från trafik, men även från luftföroreningar. Föroreningsgraden i snö påverkas av var den har legat, mängd och typ av trafik och halkbekämpningsmedel samt under hur lång tid som snön har legat på platsen. Föroreningarna kan med tiden ackumuleras i snön. Vanliga ämnen i förorenad snö är metaller, PAH (polyaromatiska föreningar) och partiklar. Ett par studier inom området visar att koncentrationer av såväl metaller som partiklar generellt var högre under snösmältning än under regntillfällen. För större snöupplag krävs tillstånd från Miljö- och byggnadsnämnden. För att begränsa spridningen av föroreningar vid snöhantering är det viktigt att:

- Snöupplag placeras på platser som har goda förutsättningar för infiltration, dock inte så att mark eller vatten tar skada.
- Dagvattenanläggningarna fungerar, där det är möjligt, som upplagsplatser och buffert för snövallar och smältvatten i gatuplanet.
- Upplagsplatser för snö i närområdet användas, så att långa transporter undviks.

Tekniska lösningar för dagvattenhantering

Historiskt sett har hanteringen av dagvatten gått ut på att bli av med vattnet så snabbt som möjligt. Men med ökade satsningar på hållbar utveckling och fokus på miljö ses dagvattnet alltmer som en resurs. I Mönsterås kommun finns en rad olika dagvattenlösningar som förskönar grönområden och bidrar till biologisk mångfald i tätortsnära lägen.

Tabell 13. Tekniska lösningar för öppen dagvattenhantering med exempel

Typ av teknisk lösning	Exempel
Lokalt omhändertagande (privat mark)	Gröna tak, träd, anlagda infiltrationsytor, genomsläppliga beläggningar, dammar, uppsamling av takvatten
Fördröjning nära källan (allmän platsmark)	Anlagda infiltrationsytor, genomsläppliga beläggningar, översvämningssytor, dammar, träd
Trög avledning (allmän platsmark)	Bäckar, diken, svackdiken, kanaler
Samlad fördröjning (allmän platsmark)	Dammar, våtmarker, översvämningssytor

Exempel på dagvattenhantering inom Mönsterås kommun

Fortsatt arbete

Dagvattenstrategin är, som hela vattentjänstplanen, ett levande dokument som ses över varje mandatperiod. Den klassificering av dagvatten och recipienter som finns i dagvattenstrategin är baserad på uppgifter framtagna av Stockholms stad och ger en generell bild av dagvattnets innehåll och källor till föroreningar. Det behövs mer data och resurser för att genomföra en tillförlitlig inventering och klassificering av kommunens dagvatten och recipienter.

För åtgärdsplan för allmänt dagvatten se avsnitt *Plan för den allmänna VA-anläggningen*.

VA-utbyggnadsplan

Syftet med VA-utbyggnadsplanen är att ge ett tydligt och genomarbetat underlag för planering och prioritering. I planen anges de områden där kommunen, inom planeringsperioden har för avsikt att bygga ut den allmänna VA-anläggningen utanför nuvarande verksamhetsområde. Identifiering av områden, prioritering och tidplan redovisas nedan.

Inom vattenförvaltningsarbetet ställs ett antal åtgärdskrav riktade till kommunerna. Enligt *Åtgärdsprogram Södra Östersjöns vattendistrikt 2022–2027* behöver kommunerna utveckla vatten- och avloppsvattenplaner, särskilt i områden med vattenförekomster som inte uppnår, eller riskerar att inte uppnå, god ekologisk status, god kemisk status eller god kvantitativ status.

Lagen om allmänna vattentjänster (LAV 2006:412)

Enligt lagen om allmänna vattentjänster är kommunen skyldig att ordna allmänna vattentjänster (allmänt vatten och/eller avlopp) om det behövs i ett större sammanhang för att skydda människors hälsa eller miljön. Ansvaret framgår av § 6 och skyldigheten kvarstår så länge behovet finns kvar.

6 § Om det med hänsyn till skyddet för människors hälsa eller miljön behöver ordnas vattenförsörjning eller avlopp i ett större sammanhang för en viss befintlig eller blivande bebyggelse, ska kommunen

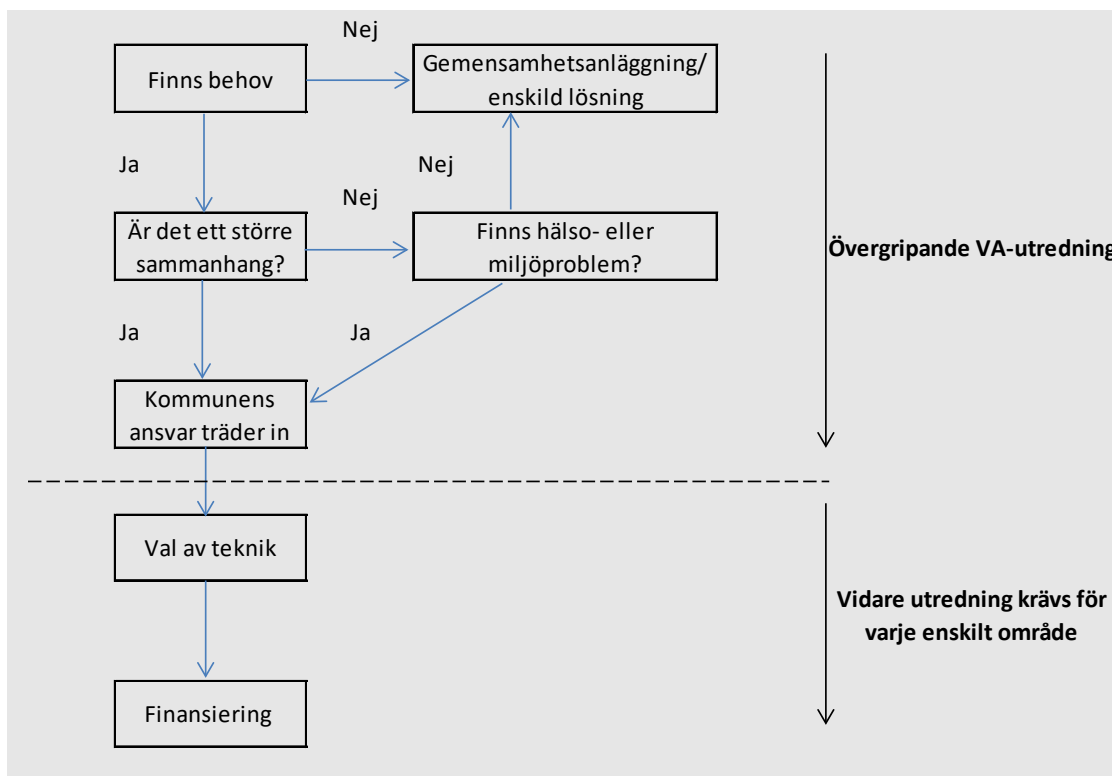
- 1. bestämma det verksamhetsområde inom vilket vattentjänsten eller vattentjänsterna behöver ordnas, och*
- 2. se till att behovet snarast, och så länge behovet finns kvar, tillgodoses i verksamhetsområdet genom en allmän va-anläggning.*

Vid bedömningen av behovet enligt första stycket ska särskild hänsyn tas till förutsättningarna att tillgodose behovet av en vattentjänst genom en enskild anläggning som kan godtas med hänsyn till skyddet för människors hälsa och miljön.

Ett behov av en vatten- och spillvattenlösning anses finnas för alla fastigheter där människor bor eller vistas. (www.svensktvatten.se 2022-09-02) Skyldigheten gäller bebyggelse i ett större sammanhang. Praxis för vad som utgör större sammanhang nämns i propositionen till vattentjänstlagen, 20–30 fastigheter eller fler som ligger något så när samlat. Antalet fastigheter kan vara färre om det behövs en allmän VA-anläggning av hälso- eller miljöskäl. (Prop. 2021/22:208).

Sista stycket i 6 § ovan är ett tillägg år 2023 som avser ytterligare en del i behovsbedömningen. Denna bedömning ska göras för varje område som helhet, inte enstaka fastigheter inom området.

I figur 14 visas en schematisk bild över processen för utbyggnad av kommunalt VA.

Figur 14. Schematisk bild över process för VA-utbyggnad

VA-samfälligheter

Det finns idag flera områden i kommunen där kommunalt vatten och avlopp erbjuds genom en VA-samfällighet. De boende i området har då bildat en VA-samfällighetsförening och själva byggt ut ledningsnätet som sedan anslutits till kommunens ledningsnät. Mönsterås kommun har då skrivit avtal med samfälligheten som blir abonnent och sköter driften av anläggningen. I dagsläget försörjs ca 4 % av de permanentboende i kommunen med vatten via en samfällighet/förening. I VA-planen har ingen uppskattning gjorts kring vilka områden som i framtiden kan komma att anslutas via en VA-samfällighet.

Identifiering av områden

Varje år uppförs ca 15–20 nya bostäder i kommunen. Många byggs inom eller i närheten av befintligt verksamhetsområde för kommunalt VA. Områden som kan vara aktuella för nya tomter inom de närmsta åren finns främst i kommunens tätorter. Det finns även omvandlingsområden där fritidshus omvandlas till permanentbostäder.

För att identifiera vilka områden som kan vara i behov av framtida VA-utbyggnad har en GIS (Geografiskt informationssystem) - analys genomförts. Utgångspunkten har varit beslutade områden för sammanhållen bebyggelse tillsammans med översiktsplanens utvecklingsområden samt områden med stor risk för påverkan på grund- och ytvatten (små avlopp) utifrån arbetsgruppens erfarenheter. Sammanhållen bebyggelse är ett begrepp i Plan- och bygglagen som innebär *bebyggelse på tomter som gränsar till varandra eller skiljs åt endast av en väg, gata eller parkmark.*

Analysen resulterade i ett antal områden som sedan bedömts om de faller inom begreppet “större sammanhang”, praxis 20–30 hushåll. Dessa områden, VA-planområden, har sedan behovsbedömts och prioriterats. Flera av kommunens identifierade VA-planområden har redan blivit utbyggda och även samfälligheter har bildats. Därav har redan vissa områden helt eller delvis en ordnad dricksvattenförsörjning och avloppshantering.

Behovsbedömning och prioritering av områden

Identifierade VA-planområden har analyserats och prioriterats utifrån en sammanvägning av kriterier listade nedan. Samtliga områden har bedömts utifrån § 6 LAV.

Samhälle

- Antal bostäder
- Bebyggelsetryck (Permanent/fritidsboende, exploateringsplaner)

Miljö

- Risk för påverkan på grund- och ytvatten, (miljökvalitetsnormer för vattenförekomster – ekologisk status/risk)
- Risk för negativ påverkan på grund- och ytvatten (små avlopp - normal/hög skyddsnivå)
- Närhet till vattenskyddsområde eller annat särskilt skyddsvärt grundvattenområde

Hälsa

- Dricksvattenstatus (befintlig försörjning, kända kvalitets- eller kvantitetsproblem, risk för förorening från befintliga avloppslösningar)

Förutsättningar för enskilda anläggning

- Finns förutsättningar att tillgodose behovet genom en enskild anläggning?

Möjlighet

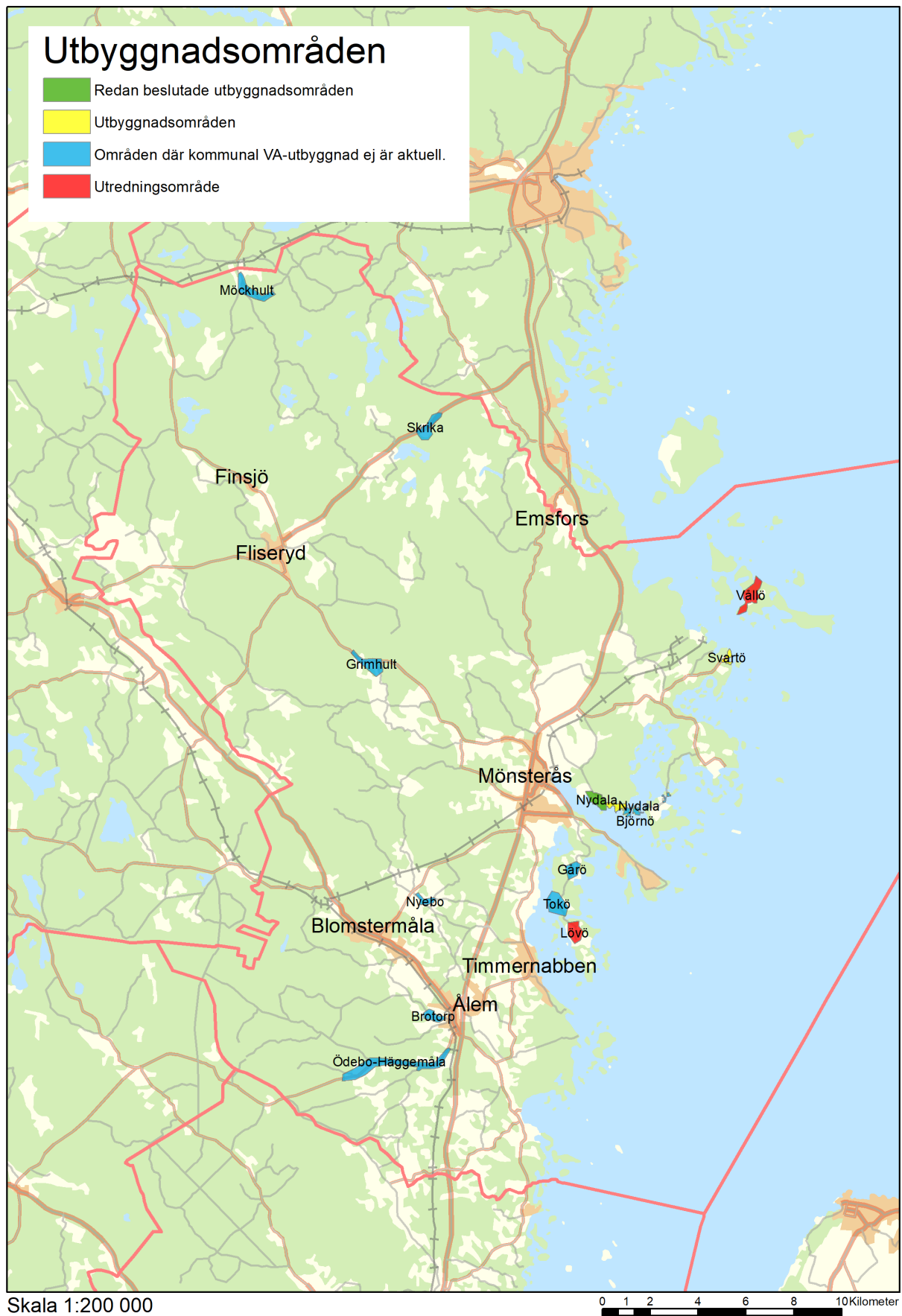
- Närhet till befintlig kommunal VA-anläggning (Avståndaspekt, ej direkt avgörande för bedömning av områden enligt LAV. Parameter för prioritering områden sinsemellan)
- Anläggningstekniska förutsättningar

Det finns förhållanden som inte är möjliga att analysera med GIS, men erfarenhet och kunskap finns på kommunens förvaltningar. Utifrån den första analysen har det därför sedan genomförts en manuell bearbetning av VA-arbetsgruppen. Exempelvis har man tittat närmare på hälsoproblem i samband med dricksvattenförsörjningen. Vattenanalyser från enskilda brunnar har här varit ett underlag, som dock inte är tillräckligt komplett för att dra några statistiska slutsatser från de data som finns. Miljö- och byggförvaltningen har även vetskap om områden där det är svårare/lättare att anlägga och åtgärda enskilda avlopp. Det finns områden som är så tätbebyggda och där de geologiska förutsättningarna gör det svårt att anlägga/åtgärda enskilda avlopp med hänsyn till egna och grannars dricksvattenbrunnar.

Efter bearbetning och prioritering har identifierade områden placerats i olika prioriteringsklasser:

Prioriteringsklass	Beskrivning
Redan beslutade utbyggnadsområden	Politiskt beslut om planerad utbyggnad finns.
Utbyggnadsområden	Ett VA-utbyggnadsområde är ett område som idag har helt eller delvis en enskild VA-försörjning men som har behov av en förändrad VA-struktur. Dessa områden planeras att införlivas i verksamhetsområde för allmänt vatten och spillvatten.
Områden där kommunal VA-utbyggnad ej är aktuell. Enskilda lösningar eller gemensamhetsanläggningar förordas.	Område med en sådan karaktär att godtagbart omhändertagande av avlopp och godkänt dricksvatten kan lösas genom enskilda VA-anläggningar. Varje fastighetsägare ansvarar för att försörjningen av dricksvatten och omhändertagandet av spillvatten och dagvatten fungerar tillfredsställande. Området kommer dock bevakas till kommande revideringar av Vattentjänstplanen om andra behov uppkommer, ex. genom förändrad bebyggelse eller behov avseende miljö och hälsa.
Utredningsområde	Område som behöver behovet behöver utredas ytterligare utifrån miljö- och hälsa.

Se figur 15 för översiktlig kartbild över identifierade områden samt tabell 14 för mer detaljerade områdesbeskrivningar. För områden som faller under LAV § 6 har kommunen ett ansvar för utbyggnad.

Figur 15. Identifierade VA-planområden indelat i prioriteringsklasser.

Områdesbeskrivningar

Tabell 14. Beskrivning av områden som identifierats som VA-planområden. Etappindelning 1-4 för Nydala baseras på en befintlig VA-utredning, arkipelagen ingår ej.

Område	Beskrivning
Prioriteringsklass	Redan beslutade utbyggnadsområden
Nydala - etapp 1	Kustnära område, omvandlingsområde. Ett 50-tal bostäder, ca 30 % permanentbostäder. Enskilda avloppsanläggningar, dricksvatten via samfällighetsförening. Hög andel avlopp inom område för hög skyddsnivå. Mönsteråsviken, otillfredsställande ekologisk status, övergödningsproblematik. Svårigheter att anlägga nya enskilda avloppsanläggningar. Nära befintligt kommunalt VA-verksamhetsområde. LAV § 6 område
Prioriteringsklass	Utbyggnadsområden
Nydala - etapp 2	Kustnära område. Ett 20-tal bostäder, ca 60 % permanentbostäder. Enskilda avloppsanläggningar, dricksvatten via samfällighetsförening. Hög andel avlopp inom område för hög skyddsnivå. Mönsteråsviken, otillfredsställande ekologisk status, övergödningsproblematik. Svårigheter att anlägga nya enskilda avlopp. LAV § 6 område
Svartö	Kustnära område, med 20-tal bostäder och drygt 70 % permanentbostäder. Dricksvatten från Södra Cell Mönsterås, enskilda avloppsanläggningar där hög skyddsnivå gäller överlag. Intresse finns för nybyggnation. VA-utredning genomfördes 2013–14 i samband med projekt <i>Kustnära avlopp</i> . Havsområde med måttlig ekologisk status, övergödningsproblematik. LAV § 6 område
Prioriteringsklass	Områden där kommunal VA-utbyggnad ej är aktuell. Enskilda lösningar eller gemensamhetsanläggningar förordas.
Gårö	Kustnära område. Ca 10 bostäder, dryga hälften permanentbostäder. Enskilda avloppsanläggningar och gemensamhetsanläggning mot kommunalt VA-nät vid Killingeholm. De flesta har dricksvatten via samfällighetsförening. Nära befintligt kommunalt VA-verksamhetsområde. Havsområde med måttlig ekologisk status, övergödningsproblematik. Bebyggelse, ej i större sammanhang. Ej LAV § 6
Tokö	Kustnära område. Ca 10 bostäder, ca 40 % permanentbostäder. Enskilda avloppsanläggningar, några inom område för hög skyddsnivå. Dricksvatten via samfällighetsförening. Havsområde med måttlig ekologisk status, övergödningsproblematik. Bebyggelse, ej i större sammanhang. Ej LAV § 6
Ödebo - Häggemåla	Ett 60-tal bostäder i flera byar, i ett långsträckt område utmed landsväg. Ca 90 % permanentbostäder. Enskilda vatten- och avloppsanläggningar. Inga kända miljö-/hälsoproblem. Ej LAV § 6
Grimhult	Ca 30 bostäder, samtliga permanentbostäder. Generellt enskilda vatten- och avloppsanläggningar. Några bostäder har en gemensam vattenanläggning ansluten till kommunalt vatten. Kommunal VA-huvudledningen mellan Fliseryd och Mönsterås ligger i anslutning till området. Ej nära känsligt vatten-/naturområde, inga kända miljö-/hälsoproblem. Ej LAV § 6
Nyebo	Ca 10 bostäder, hög andel permanentboende. Enskilda vatten- och avloppsanläggningar. Nära befintligt kommunalt VA-verksamhetsområde. Ej nära känsligt vatten-/naturområde. Bebyggelse, ej i större sammanhang. Ej LAV § 6
Herreholmarna (Nydala - etapp 3)	Kustnära område. Ett 13-tal bostäder, ca 60 % permanentbostäder. Enskilda avloppsanläggningar, dricksvatten via samfällighetsförening. Hög andel avlopp inom område för hög skyddsnivå. Havsområde med måttlig ekologisk status. Bebyggelse, ej i större sammanhang. Ej LAV § 6

Björnö (Nydala - etapp 4)	Kustnära område. Ett 15-tal bostäder, ca 60 % permanentbostäder. Enskilda avloppsanläggningar, dricksvatten via samfällighetsförening. Hög andel avlopp inom område för hög skyddsnivå. Havsområde med måttlig ekologisk status. Norrut, på Ödängla, finns en samfällighetsförening ansluten till kommunalt VA. Bebyggelse, ej i större sammanhang. Ej LAV § 6
Brotorp	Område längs Alsterån, Natura 2000-område, måttlig ekologisk status. 10-tal bostäder, hög andel permanentboende. Enskilda vatten- och avloppsanläggningar. Några avloppsanläggningar inom område för hög skyddsnivå. Bebyggelse, ej i större sammanhang. Ej LAV § 6
Skrika	Ca 25 bostäder, drygt 90 % permanentbostäder. Enskilda vatten- och avloppsanläggningar. Inga kända miljö-/hälsoproblem. Ej LAV § 6
Möckhult	Ca 20 bostäder, hög andel permanentboende. Enskilda vatten- och avloppsanläggningar. Ej nära känsligt vatten-/naturområde, inga kända miljö-/hälsoproblem. Ej LAV § 6
Prioriteringsklass	Utredningsområde
Lövö	Kustnära område. Ett 30-tal bostäder dryga 65 % är permanentbostäder. Enskilda avloppsanläggningar, många inom område för hög skyddsnivå. Dricksvatten via samfällighetsförening. Naturresevat och Natura 2000-område. Havsområde med måttlig ekologisk status, övergödningssproblematik.
Vällö	Ca 25 bostäder varav 40 % används som permanentbostad. Enskilda avloppsanläggningar. Vattenförsörjning via Södra Cell Mönsterås med Mönsterås kommun som huvudman. Havsområde med måttlig ekologisk status. Känsligt natur-/vattenområde. Flera enskilda avlopp inom område för hög skyddsnivå.

Tidplan för VA-utbyggnad

En tidplan har tagits fram för de områden som identifierats som områden för framtida VA-utbyggnad inom kommunen, se tabell 10. En utbyggnad föregås alltid av utredning, upphandling och projektering.

Tabell 15. Tidplan för VA-utbyggnad

Område	Planerad utbyggnad påbörjas (år)	Kostnadsuppskattning (kr)	Kommentar
Nydala etapp I	2029	10 000 000 ¹	
Nydala etapp II	2029	9 000 000 ¹	
Svartö	2031	6 000 000 ¹	

¹⁾ Grov kostnadsuppskattning

Kommunikation

Information om att Vattentjänstplanen är antagen eller reviderad ska kommuniceras genom kommunens webbplats. Det är viktigt att fastighetsägare som kan komma att beröras av Vattentjänstplanen kan ta del av informationen. Vid utbyggnad i ett område informeras berörda i ett tidigt skede. Vid inledande projekteringsmöte ska det klargöras hur och när information i VA-utredningen ska kommuniceras med berörda, boende och fastighetsägare. Inledande informationsmöte med boende ska hållas innan VA-utbyggnaden påbörjas.

Handlingsplan enskild vatten- och avloppsanläggning

Miljö- och byggnadsnämnden fastställde 2023-01-26 dokumentet *Små avlopp – Handlingsplan och riktlinjer*. Dokumentet tydliggör för miljö- och byggnadsförvaltningen hur uppdraget ser ut gällande arbetet med tillsyn av små avlopp. Syftet är att skapa förutsättningar för en enhetlig och enkel bedömning i frågor som rör små avlopp. Riktlinjerna ska också fungera som information till fastighetsägare om vilka krav som ställs. Dokumentet innehåller en bedömningsmall som kan användas vid framtagande av underlag gällande om ett avlopp är godtagbart, behöver åtgärdas på sikt eller omedelbart.

En otillräcklig rening av avloppsvatten från små avlopp bidrar till övergödningen av våra vattendrag och hav. Det kan även innebära en risk för smitta av badvatten och dricksvatten.

Mönsterås kommun har ca 1500 små avlopp. Hur många av dem som inte uppfyller dagens krav på rening är inte fastställt. Miljö- och byggförvaltningen arbetar med dialog samt tillsyn och prövning av både nya och befintliga små avloppsanläggningar. Målet är att samtliga små avlopp ska vara inventerade senast 2025-12-31, och ha en godtagbar standard senast 2031-07-01.

Inom vissa områden i Mönsterås kommun krävs hög skyddsnivå. I dessa områden gäller högre krav på rening, vilket grundar sig i en bedömning gällande både människors hälsa och miljön. Definition, prioriteringsordning och mer information om områden med hög och normal skyddsnivå anges i *Små avlopp – Handlingsplan och riktlinjer*.

Tillsyn

Det är enligt miljöbalken fastighetsägarens ansvar att säkerställa att avloppsanläggningen fungerar, och att den renar avloppsvattnet tillräckligt. Avloppsvatten som släpps ut får inte riskera att ge upphov till olägenhet för människors hälsa eller miljön. Varje fastighet ska ha en långsiktigt hållbar lösning för omhändertagande av avlopp. Arbete pågår med inventering och tillsyn av befintliga små avlopp i kommunen.

Kommunen ansvarar för att informera, ge råd, bedriva tillsyn och vid behov besluta om föreläggande för att anläggningar med otillräcklig rening ska åtgärdas.

Enskild vattenförsörjning

De vanligaste problem med de enskilda dricksvattenbrunnarna i kommunen är höga halter av fluorid, järn och mangan, i vissa områden är det även höga radonhalter och låga pH-värden. Ytvattenpåverkan kan ge problem med bakterier i grundvattnet. Felaktigt utformade och placerade dricksvattenbrunnar och bristande underhåll av brunnarna kan också ge upphov till kvalitetsproblem. Påverkan från avloppsanläggningar och jordbruk förekommer också.

- Vid stor risk för problem ska vattenuttag kunna styras med information, föreskrifter och/eller villkor. Fastighetsägaren är ansvarig för uttag och egen förbrukning.

Strategier för enskild vattenförsörjning

- Öka medborgarnas insikt och förståelse för grundvattensituationen i olika delar av kommunen
- Genom information medverka till att fler väljer vattensnål modern teknik vid ny och ombyggnation.
- Stimulera och informera om vikten av att regelbundet kontrollera sin vattenkvalitet.
- Kommunen ska förespråka nyttjande av certifierade brunnborrare som bland annat beaktar risker vid borrning av brunnar för dricksvatten och bergvärme.

Enskild avloppshantering

Sedan slutet av 1970-talet har det funnits miljökrav för små avlopp, och ur hälsosynpunkt betydligt längre än så. 1999 skärptes kraven när miljöbalken infördes och Havs- och vattenmyndighetens allmänna råd (HVMFD 2016:17) från 2016 innebar ytterligare tydliga krav på små avlopp. Havs- och vattenmyndigheten publicerade 2019 en omfattande vägledning för prövning och tillsyn av små avlopp som innehåller förtydliganden och riktlinjer. Varje fastighet ska ha en långsiktigt hållbar lösning som inte påverkar omgivningen negativt. Fastighetsägare ska ta ansvar för sina utsläpp genom bl.a. funktionskontroll/egenkontroll.

- Kommunen ska bidra till utvecklingen genom information och råd om mer hållbara lösningar och lagstiftningens krav.
- Slutna tankar godkänns endast under särskilda förutsättningar.
- Inom vissa områden inom Mönsterås kommun krävs hög skyddsnivå vid inrättande av enskilda avlopp.

Strategi för Mönsterås kommuns arbete med små avlopp

- Se till berörda fastighetsägare får tydlig information om hur tillsynsmyndigheten arbetar, vilka krav som ställs och vad som är fastighetsägarens ansvar.
- Slutför inventeringen av små avlopp som påbörjades 2015.
- Utför tillsyn på anläggningar där fastighetsägaren inte kan redogöra för hur de ser ut samt anläggningar som är äldre än 20 år.
- Prioritera fastigheter i område med hög skyddsnivå.
- Informera fastighetsägare så att de sköter om sina anläggningar och utför egenkontroll.
- Motivera fastighetsägare att välja avloppslösning utifrån naturgivna förutsättningar. Vattenspolande lösningar måste vara långsiktigt hållbara.
- Kommunen ska samverka med entreprenörerna i genomförandet av handlingsplanen.

Handlingsplan för åtgärdande av enskilda avlopp

Bedömningsmall för befintliga avlopp

Godtagbart	Åtgärdas omedelbart	Måste åtgärdas på sikt
Trekammarbrunn med infiltration anlagd efter 1999	Samtliga anläggningar som inte fungerar som de ska. Till exempel att det står vatten i spridarledningarna.	Trekammarbrunn med infiltration anlagd före 1999
Trekammarbrunn med markbädd anlagd efter 1999	Samtliga anläggningar med enkammarbrunn och WC.	BDT-avlopp utan efterföljande rening. (Bad Dusch Tvätt)
Minireningsverk som sköts enligt plan.	Samtliga anläggningar med tvåkammarbrunn och WC.	BDT-avlopp med stenkista.
Slutna tankar som töms minst vartannat år och där det finns något att tömma.	Trekammarbrunn och stenkista med WC.	
	Trekammarbrunn med direktutsläpp och WC.	
	Samtliga anläggningar med okänd reningsanläggning och WC.	

Prioriteringar i arbetet med tillsyn och prövning av små avlopp

-Prioritet 1 (År 2023–2025)

Anläggningar med bedömning ”åtgärdas omedelbart” i område med hög skyddsnivå.

- Prioritet 2 (År 2025–2027)

Anläggningar med bedömning ”åtgärdas omedelbart” utanför område med hög skyddsnivå.

- Prioritet 3 (År 2027–2029)

Anläggningar med bedömning ”måste åtgärdas på sikt” i område med hög skyddsnivå.

- Prioritet 4 (År 2029–2030)

Anläggningar med bedömning ”måste åtgärdas på sikt” utanför område med hög skyddsnivå.

Fastighetsägare med anläggningar med bedömning ”åtgärdas snarast” kontaktas. Fastighetsägaren informeras om att tillsyn kommer att göras för att kontrollera att avloppsanläggningen fungerar. Om de har för avsikt att åtgärda sitt avlopp inom två (2) år uppmanas de att kontakta miljö- och byggförvaltningen. Då görs inget tillsynsbesök på den fastigheten. Om det inte kommer in någon tillståndsansökan/anmälan inom 2 års görs tillsyn. De fastigheter där ingen hör av sig besöks på plats.

Avgiften för ett tillsynsbesök motsvarar timavgift för två timmar. Om det konstateras att avloppet har en tillfredställande rening debiteras ingen avgift.

Om avloppet inte fungerar tillfredställande beslutar miljö-och byggnadsnämnden om ett förbud att släppa ut avloppsvatten som träder ikraft senast två år efter tillsynsbesöket. Individuell bedömning av funktion och påverkan görs av varje anläggning. Om inget nytt avlopp anläggs inom den tiden förenas ett förbud att släppa ut avloppsvatten med vite.

Undantag kan göras om det bara är en person som bor på fastigheten och personen är över 80 år. Då låter kommunen skriva i förbudet i fastighetsregistret så att nya ägare vet att det finns ett förbud att släppa ut avloppsvatten men den boende behöver inte åtgärda avloppsanläggningen då belastningen bedöms som liten.

Havs- och Vattenmyndigheten anser att en enskild avloppsanläggning har en normal livslängd på 20 år.

Områden som väntar på kommunalt VA

Inom områden där kommunal VA-utbyggnad planeras inom planperioden gäller följande:

- En enskild avloppsanläggning ska ha en fungerande avloppsanläggning fram till dess inkoppling till kommunalt avlopp sker. Om funktionen är undermålig kan tillsynsmyndigheten förelägga om åtgärd ända fram till tidpunkt för anslutning till kommunal VA-anläggning. Åtgärder ska vara skäligen och anpassas till riskbild och tidpunkt för anslutning.
- Temporära lösningar med till exempel tank för avloppsvatten kombinerat med modern vattensnål teknik för dricksvatten kan medges som kortsiktig lösning.
- Om det ur en miljö- och hälsoskyddssynpunkt bedöms att en avloppsanläggning behöver åtgärdas snarast, anses en tillfällig lösning med sluten tank som rimlig.
- I områden där utbyggnaden av kommunalt VA beräknas dröja mer än 10 år läggs enskilda eller gemensamma avloppslösningar.
- Bygglov beviljas endast om det finns möjligheter att ordna vatten och avlopp på en tomt. Temporära lösningar med till exempel sluten tank kombinerat med vattensnål teknik för dricksvatten kan medges som kortsiktig lösning om fastighetsägaren ansluter sig till kommunalt avlopp när det är utbyggt.
- För samtliga fastigheter som fått beslut att anlägga enskild eller gemensamhetsanläggning i väntan på kommunalt VA, villkoras i beslutet att ansluta sig till kommunalt VA då ett sådant finns tillgängligt enligt VA- utbyggnadsplanen.

Kretsloppsanpassning

Kommunen har som målsättning att förbättra kvaliteten på slammet från de kommunala reningsverken. I dagsläget omhändertas slammet av entreprenör för avsättning på åkermark. Uppströmsarbete är en viktig del för att minska mängden av miljö- och driftstörande ämnen till avloppsnät och reningsverk. I gällande ABVA (Allmänna bestämmelser vatten och avlopp) för Mönsterås kommun anges riktvärden för vad som får släppas ut till spill- och dagvattennätet. För att minska oönskade ämnen i slam och avloppsvatten ska kommunen, enligt VA-policyn, genomföra riktade informationsinsatser till abonnenter såsom hushåll, företag och industri.

Att kunna återanvända avloppsvatten är ett mål i VA-policyn. Under 2023 möjliggörs viss återanvändning vid Nynäs avloppsreningsverk då man bygger en anläggning för framställande av tekniskt vatten där man via ytterligare rening skapar ett vatten som kan användas för spolning och bevattning.

Mönsterås kommun följer utvecklingen kring kretsloppsanpassade lösningar och ser över möjligheterna kring kretsloppsanpassning vid nybyggnation och ombyggnation av kommunala anläggningar.

Tabell 16. Kommunens arbete med kretsloppsanpassning inom VA-sektorn

VA-policyn anger att kommunen ska	Åtgärd	Ansvar (utförare)
verka för en långsiktigt hållbar spillvattenrening inom områden med kommunalt VA	- Information, utredning	Tekniska förvaltningen VA
betrakta reningsverksslammets innehåll av näringsämnen, organiskt material och energi som en resurs i kretsloppet	- Utreda framtida användningsområden utifrån lagstiftningen - Arbeta för bortkoppling av lakvatten från reningsverket - Kvalitetssäkra slammet genom REVAQ-certifiering	Tekniska förvaltningen VA
verka för återföring av näringsämnen till naturens kretslopp	- Utreda framtida användningsområden för slam utifrån lagstiftningen REVAQ-certifiering	Tekniska förvaltningen VA- Renhållning
Arbeta för att möjliggöra återföring av avloppsvatten (tekniskt vatten) från reningsverk	- Möjliggöra för återanvändning av renat avloppsvatten	Tekniska förvaltningen VA
kontinuerligt informera abonnenter om vad som inte får tillföras spill- och dagvattensystemen	- Uppströmsarbete - Kampanjer riktat mot allmänheten	Tekniska förvaltningen VA

Klimatanpassning

Vårt klimat håller på att förändras. Vi måste anpassa vårt samhälle till ett framtida klimat med högre temperaturer, ökande nederbördsmängder, förhöjda vattennivåer och mer frekventa extrema vädersituationer. En genomtänkt planering kan minimera de negativa följderna av klimatförändringarna. Med klimatanpassning avses åtgärder som genomförs i syfte att förebygga, undvika och minimera negativa effekter av klimatförändringar. I ett förändrat klimat kommer avloppssystemen att påverkas genom bl.a. ökade regnmängder och en omfördelning av regn till höst, vinter och vår när avdunstningen är låg och marken är vattenmättad. Extrema skyfall kan bidra till överbelastade ledningsnät. Detta bidrar i sin tur till ökade risker för bakåtsvämmande vatten med källaröversvämningar som följd, liksom bräddning av avloppsvatten. Även högre havsnivåer ökar risken för inläckage av ovidkommande vatten i spillvattennätet. Vattentäkter, kommunala och enskilda, kommer att påverkas av klimatförändringar. Värme och torka ger ökade uttag i kommunala och enskilda vattentäkter för dricksvattenbehov och bevattning. Långvarigt uttag och torka riskerar att ge låga grundvattennivåer och låga flöden i ytvattenförekomster, vilket minskar möjligheterna att producera dricksvatten i vattenverken. Sammantaget är risken övervägande för vattenbrist. Med fler skyfall kan riskerna öka för föroreningar i vattentäkter, exempelvis miljöfarliga ämnen från industriområden och deponier. Torrare perioder och ändringar i grundvattennivån påverkar tillgång och kvalitet på dricksvattnet. Ändrad grund- och ytvattenkvalitet gör att reningsprocesserna på vattenverken behöver anpassas. Stigande ytvattentemperaturen medför att åtgärder för kylning av dricksvatten vid ytvattenverk kommer att behövas. Stigande färgtal, brunifiering, medför ökade reningskostnader.

Det finns ett regionalt nätverk för klimatanpassning, och Länsstyrelsen Kalmar län samordnar samt ger stöd i arbetet med klimatanpassning i länet. Länsstyrelsen har fastställt en regional handlingsplan för klimatanpassning i Kalmar län 2020–2024.

Tabell 17. Kommunens arbete med klimatanpassning inom VA-sektorn

VA-policyn anger att kommunen ska	Åtgärd	Ansvar (utförare)
arbeta för minskat läckage mellan dag- och spillvattenledningsnätet	Se åtgärd under avsnitt <i>Plan för den allmänna VA-anläggningen</i>	Tekniska förvaltningen VA
reservera strategiskt belägen mark för omhändertagande av dagvatten eller utjämningsdammar	Reservera mark i samband med planering	Tekniska förvaltningen VA Tekniska förvaltningen Samhällsbyggnad
verka för att ytor för dagvattenhantering fungerar för klimatanpassning och, om så är möjligt, se till att ytan blir mångfunktionell	Planering av ytor	Tekniska förvaltningen Samhällsbyggnad
I plan- och lovärenden säkerställa att nya huvudbyggnader ska uppföras	I samband med planering och byggnation	Miljö- och byggförvaltningen

så att naturligt översvämmande vatten upp till +2,8 meter över nollplanet inte skadar byggnadens konstruktion.		
utreda tillgång och kvalitet för framtida råvattenuttag för att säkerställa dricksvattenförsörjningen under torrperioder.	<ul style="list-style-type: none"> - Aktuell kommunal vattenförsörjningsplan - Utredning alternativa vattentäkter och avsaltningssystem 	Tekniska förvaltningen VA
skydda de allmänna VA-anläggningarna vid skyfall och havsnivåhöjning	Plan för skyfall, se tidigare avsnitt	Tekniska förvaltningen VA
informera fastighetsägare med små avloppsanläggningar eller enskilda brunnar om hur de kan klimatsäkras	Information	Miljö- och byggförvaltningen

Miljökonsekvensbeskrivning

Se bilaga 1 MKB samrådshandling.

Samrådshandling

Referenser

- Alsteråns Vattenråd, Årsrapport för samordnad recipientkontroll 2014
- Emåförbundet (2023) *Program för samordnad recipientkontroll i Emåns avrinningsområde inom Jönköpings och Kalmar län, 2022-2023*
- Havs- och vattenmyndigheten (2014) *Vägledning för kommunal VA-planering*, Havs-och vattenmyndighetens rapport 2014:1
- Lagen om allmänna vattentjänster (2006:412)
- Livsmedelsverket (2022) *Dricksvatten från små dricksvattenanläggningar för privat bruk*
- Miljöbalken (MB, 1998:808)
- Miljömålsportalen, www.miljomal.se
- Mönsterås kommun (2020) *Bostadsförsörjningsprogram (2020–2023)*
- Mönsterås kommun (under arbete) *Kommunens nya översiktsplan*
- Plan och bygglagen (2010:900)
- SMHI (2023) <https://www.smhi.se/kunskapsbanken/rotblota-1.17339>
- SMHI (2023) <https://www.smhi.se/kunskapsbanken/klimat/extremer/aterkomsttider-1.89085>
- SMHI (2023) <https://www.smhi.se/klimat/stigande-havsnivaer/framtida-medelvattenstand-1.165493>
- Sveriges Geologiska Undersökning, www.sgu.se
- Svenskt Vatten, www.svensktvatten.se
- Svenskt Vatten (2016) *P110 Avledning av dag- drän och spillvatten*
- Svenskt Vatten Utveckling (2019) *Kunskapsammanställning dagvatten*, Rapport nr 2019–2
- Svenskt Vatten (2022) *Vägledning vid framtagande av vattentjänstplan - komplettering av VA-plan*
- Vattenmyndigheten Södra Östersjöns vattendistrikt, *Åtgärdsprogram för vatten 2022–2027 Södra Östersjöns vattendistrikt*
- VISS (VattenInformationssystem Sverige), viss.lansstyrelsen.se
- WSP Samhällsbyggnad (2021) *Dagvatten-, risk-, och sårbarhetsanalys*
- Vägar till hållbara vattentjänster Prop. 2021/22:208

Ordlista

Nedan förklaras några förkortningar och ord som används i dokumentet.

Allmän vatten- och avloppsanläggning (Allmänt VA) En VA-anläggning över vilken en kommun eller kommunalt bolag är huvudman (ansvarar) och som har ordnats och används för att uppfylla huvudmannens skyldighet enligt vattentjänstlagen (LAV). I den allmänna VA-anläggningen ingår ledningsnät, pumpstationer samt andra anordningar, som krävs för att VA-anläggningen ska fungera på avsett sätt.

Avloppsvatten Ett gemensamt namn på dagvatten, dränvatten och spillvatten.

Avrinningsområde Ett landområde, inklusive sjöar, som avvattnas via samma vattendrag.

BDT-vatten Bad-, disk- och tvättvatten.

Bräddning Situation där spillvatten måste ledas förbi reningsverket orenat p.g.a. hög belastning alternativt låg kapacitet i avloppsreningsverket eller ledningsnätet.

BSAP Baltic Sea Action Plan, handlingsplan för skydd av Östersjön.

Dagvatten tillfälligt förekommande, avrinnande vatten på ytan av mark eller konstruktion, t.ex. regnvatten, smältvatten, spolvatten, framträngande grundvatten.

Dagvattenanläggning I detta dokument avses en anläggning för fördröjning och/eller rening av dagvatten.

Dagvattenpolicy Riktlinjer för hantering av dagvatten.

Distributionsanläggning Anläggning för distribution av dricksvatten. Sådan del av en anläggning som avser rörledningar, pumpar, reservoarer eller liknande rörutrustning.

Dricksvatten Vatten som är avsett för dryck, matlagning, hygien och andra hushållsgöromål. Råvaran till dricksvattnet kallas råvatten och kommer ursprungligen från ytvatten eller grundvatten.

Enskild vatten- och avloppsanläggning (Enskilt VA) En VA-anläggning som inte är ansluten till den allmänna VA-anläggningen. För den enskilda anläggningen ansvarar den eller de fastigheter som nyttjar anläggningen.

Fastighet En fastighet är ett mark- och/eller vattenområde eller en volym som är fast egendom med tillhörande fastighetstillbehör (till exempel byggnader, andra anläggningar och växtlighet). Rätten att använda en allmän VA-anläggning är knutet till fastigheten och inte till fastighetsägaren och består så länge fastigheten består. Enligt vattentjänstlagen ska det som gäller för fastighet också tillämpas för byggnad eller anläggning som inte tillhör fastighetens ägare.

Fastighetsägare Ägare av en fastighet. Enligt vattentjänstlagen jämställs tomträttshavare och ägare till byggnad eller anläggning som tillhör annan än fastighetsägaren, t.ex. en arrendator, med fastighetsägare.

Gemensamhetsanläggning En anläggning som flera fastigheter har behov av och som tillgodoser ändamål av stadigvarande betydelse för fastigheterna.

Grundvattentäkt Vattentäkt där vattnet tas ur grundvattnet (som finns under markytan).

Hushåll Enhet av människor som delar bostad.

Infiltrationsanläggning Reningssteg i en avloppsanläggning som huvudsakligen utnyttjar den naturliga jorden på platsen för rening.

LAV Lagen om allmänna vattentjänster (2006:412).

LTA Lätt trycksatt avlopp. Med ett LTA-system/tryckavlopp behövs inte självfall för att transportera avloppsvattnet till det kommunala avlopps nätet.

Minireningsverk Mindre reningsverk, oftast enskild anläggning, för en eller ett fåtal fastigheter.

Omvandlingsområde Fritidshusområde som successivt övergår till permanent bostadsområde.

Ovidkommande vatten Samlingsbegrepp för vatten som utöver spillvatten avleds i spillvattenförande avloppsledning. Tillskottsvatten kan vara dagvatten, dränvatten, inläckande sjö- och havsvatten eller dricksvatten.

PBL Plan- och bygglag (2010:900).

pe Personekvivalent/er, motsvarar föroreningsbelastning, den mängd som en person avger schablonmässigt på ett dygn.

Recipient Vattenförekomst som tar emot spill- eller dagvatten med eller utan föregående rening.

Råvatten Obehandlat grund- eller ytvatten avsett att användas som dricksvatten.

Samfällighet Mark, anläggningar, rättigheter m.m. som gemensamt tillhör flera fastigheter.

Sluten tank Avloppsanläggning som består av en större tank dit avloppsvattnet leds.

Stenkista En anläggning bestående av en samling stenar under mark. Möjliggör lagring och infiltration av vatten (t.ex. dagvatten) i mark. Idag är inte detta ett godkänt reningssteg för spillvatten.

Spillvatten I regel förorenat vatten från hushåll, industri m.m. Med spillvatten likställs allt avloppsvatten som huvudmannen bedömer ska avledas till spillvattenledning.

Sommarvatten Anläggning för vattenförsörjning som endast kan användas sommarhalvåret, oftast p.g.a. ytligt eller ovan mark liggande ledningar som inte klarar minusgrader/tjäle.

Särtaxa En egen taxa som p.g.a. särförhållanden har upprättats för en del av ett verksamhetsområde inom kommunen. Särtaxan kan tas ut som både anläggnings- och bruksavgift. Särtaxa innebär att en högre eller lägre avgift tas ut jämfört med normaltaxan.

Tillskottsvatten Vanligtvis dagvatten, dränvatten och/eller grundvatten som genom felkopplingar och inläckage belastar spillvattenledningar och avloppsreningsverk.

VA Vatten- och avlopp. Omfattar dricksvatten och spillvatten samt vanligtvis även dagvatten och dränvatten.

VA-anläggning (Vatten- och avloppsanläggning) En VA-anläggning som har till ändamål att tillgodose behovet av dricksvatten och/eller avlopp för bostadshus eller annan bebyggelse.

VA-försörjning Ordnande av dricksvatten och spillvatten samt vid behov dagvatten och dränvatten.

VA-kollektiv Samtliga fastighetsägare inom kommunens verksamhetsområden för VA.

VA-plan Beskriver kommunens nuläge, förutsättningar, behov, riktlinjer och åtgärdsplan gällande VA i kommunen.

VA-policy Anger riktlinjer för hur kommunen ska jobba med VA.

VA-taxa Anger kommunens avgifter för tillhandahållande av allmänna vattentjänster inom verksamhetsområdena. Avgifterna tas ut dels som en anläggningsavgift (engångsavgift) och dels som en bruksavgift (återkommande avgift baserad på förbrukning).

VA-verksamhet Verksamhet som bedrivs för att tillhandahålla dricksvatten och spillvatten samt i förekommande fall dagvatten och dränvatten.

VA-översikt Beskriver kommunens nuläge, förutsättningar och behov gällande VA.

Vattenförsörjning Tillhandahållande av vatten som är lämpligt för normal hushållsanvändning.

Vattenskyddsföreskrifter Föreskrifter om hur vattentäkten ska skyddas för att över tid kunna användas som vattentäkt.

Vattentjänster Vattenförsörjning och avlopp (VA).

Vattenverk I ett vattenverk renas eller behandlas vatten från grundvatten eller ytvatten till dricksvatten.

Verksamhetsområde Allmänna vatten- och avloppstjänster bedrivs inom ett fastställt geografiskt område (verksamhetsområde) inom vilket en eller flera vattentjänster har ordnats eller ska ordnas genom en allmän VA-anläggning.

Ytvattentäkt Vattentäkt där vattnet tas ovan mark, vanligtvis från sjö.

Åretruntvatten Vatten/vattentäkt som kan användas året om (jämför sommarvatten).

Överföringsledning Längre ledningar med huvudsakligt syfte att överföra t.ex. vatten eller avlopp mellan förbrukare/konsument och vatten-/avloppsverk på annan geografisk plats

Samrådshandling

Mönsterås kommun

Tekniska förvaltningen

Box 54

383 22 Mönsterås

Tel: 0499-17000

Mejl: teknisk@monsteras.se

www.monsteras.se